

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

№ 7

- Иргэний хамгаалаалтын тухай Монгол Улсын хууль
- Хууль, зарлиг хүчингүй болгох тухай Монгол Улсын хууль
- Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалах тухай Монгол Улсын хууль
- Хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай Монгол Улсын хууль
- Олон улсын конвенцид нэгдэн орох тухай Монгол Улсын хууль

Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газар

1994 ОН

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

(ХУУЛЬ, ТОГТООЛ, ЗАРЛИГ
НИЙТЛЭЛ-ХУУЛИЙН ТАЙЛВАР)

Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газар

№

1994 оны 7 сар

№7/26/

ГАРЧИГ

I. МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1.	Иргэний хамгаалалтын тухай	509
2.	Хууль, зарлиг хүчингүй болгох тухай	518
3.	Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалах тухай	518
4.	Хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай	529
5.	Олон Улсын конвенцид нэгдэн орох тухай	529

II. МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

6.	Аймаг сум байгуулах тухай №32	530
7.	Валютын зохицуулалтын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай №37	534
8.	Өмнөд Африкийн Бүгд Найрамдах Улстай дипломат харилцаа тогтоох тухай №38	535
9.	Төрийн бэлгэ тэмдгийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай №39	535
10.	Иргэний хамгаалалтын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай №40	536
11.	Улсын Их Хурлын гишүүнээс чөлөөлөх тухай №41	537
12.	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны тухай хуулийг хэрэгжүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай №42	537
13.	Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалах тухай хуулийг хэрэгжүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай №43	538
14.	Анхдугаар Үндсэн хууль баталж, Бүгд Найрамдах Улс тунхагласны 70 жилийн ойг тэмдэглэх тухай №45	539
15.	Мөнгөн тэмдэгтийн загвар, тодорхойлолт батлах, эрх олгох тухай №46	540

Ш.МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ, ЗАХИРАМЖ

16.	Н.Нямсүрэнг "Шударга журам" медалиар шагнах тухай №54	542
17.	Зарим шүүгчийг албан тушаалаас нь чөлөөлөх тухай №58	542
18.	Зарим шүүхийн шүүгчийг томилдох тухай №59	543
19.	Зарим шүүхийн ерөнхий шүүгчийг томилдох тухай №60	544
20.	Ким Хен Сикийг "Найрамдал" медалиар шагнах тухай №61	544
21.	Д.Агваанжамбал, Ш.Саарал нарыг "Алтан гадас" олонгоор шагнах тухай №62	545
22.	Зарим хүнийг "Шударга журам" медалиар шагнах тухай №63	545
23.	Б.Цэцээнгийг "Шударга журам" медалиар шагнах тухай №64	546
24.	НҮБ-ын 50 жилийн ойг тэмдэглэх Үндэсний хороо байгуулах тухай №10	547

IV.ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦ

25.	Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн дүгнэлт №04	549
26.	Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн дүгнэлт №06	552

V.МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ, ЕРӨНХИЙ САЙДЫН ЗАХИРАМЖ

27.	Баруун хязгаарын аймгуудын талаар авах зарим арга хэмжээний тухай №56	558
28.	Гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай №57	561
29.	Нутгийн захиргааны байгууллагуудын 1993 оны ажлын тайлангийн тухай №58	565
30.	Талбарийн хэмжээг тогтоох тухай №59	567
31.	Монголын улсын загдалмайн нийгэмлэгийн саналын тухай №61	573
32.	Ноолуур экспортлоход тивх шаардлагыг өндөржүүлэх тухай №63	574
33.	Кино урлагийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай №65	576
34.	Хөдөө аж ахуйд үйлчлэн зуучлах аж ахуйн нэгжийн ажилд туслах тухай №70	578
35.	Үндэсний хороо байгуулах тухай №25	579

VI.НИЙТЛЭЛ, ТАЙЛБАР, ЗӨВЛӨМЖ

36.	Иргэний хамгаалалтын тухай хуулийн талаар	581
37.	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны тухай хуулийн талаар	583

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1994 оны 5 дугаар

Улаанбаатар

сарын 24-ний өдөр

хот

ИРГЭНИЙ ХАМГААЛАЛТЫН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Нийтлэг үндэслэл

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын иргэний хамгаалалт /цаашид "Иргэний хамгаалалт" гэх/-ийн зохион байгуулалт, удирдлагын бүтэц, албан тусгаалтын бүрэн эрх, уг асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын чиг үүрэг, иргэний хамгаалалтын талаар аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдийн үүргийг тодорхойлж хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Иргэний хамгаалалтын тухай хууль тогтоомж

Иргэний хамгаалалтын тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

3 дугаар зүйл. Хуулийн нэр томьёо

1. Орчин үеийн хөдөөх хэрэгсэл /цаашид "хөдөөх хэрэгсэл" гэх/ гэж цэргийн зэвсэглэлд байгаа үй олноор хөдөөх болон сүйтгэл учруулах өндөр чадвартай бусад зэвсгийг хэлнэ.

2. Байгалийн болон нийтийг хамарсан гамшиг /цаашид "гамшиг" гэх/ гэж олон хүний амь нас үрэгдэх, эрүүл мэнд хохирох, эд хөрөнгө их хэмжээгээр сүйрэхэд хүргэдэг газар хөдлөлт, хүчтэй салхи, ган, зуд, үср, түймэр, цацраг идэвхт болон химийн хорт бодисын хордуулалт, хүн, малны гоц халдварт өвчин зэргийг хэлнэ.

3. Үйлдвэрийн томоохон осол /цаашид "осол" гэх/ гэж үйлдвэр, байгууламж, зам тээврийн хэрэгсэлд эвдрэл гарч, сүйрэлд орох, технологийн горим зөрчигдсөнөөс хэвийн үйл ажиллагаа нь алдагдаж, олон хүний амь нас, эрүүл мэнд хохирч, эд хөрөнгөд их хэмжээний хохирол учирч аврах ажил түйцэтгэх шаардлагатай нөхцөл байдлыг хэлнэ.

4 дүгээр зүйл. Иргэний хамгаалалт

Иргэний хамгаалалт нь хөдөөх хэрэгслийн хөдөөл, гамшиг, ослын аюулдас хүн ам, эд хөрөнгийг урьдчилан сэргийлэх, хамгаа-

лах, аврах, учирсан хор уршгийг арилгах, эдгээр арга ажиллагаанд иргэдийг сургаж бэлтгэх цогцолбор арга хэмжээ мөн.

5 дугаар зүйл. Иргэний хамгаалалтын үйл ажиллагааны зарчим

Иргэний хамгаалалтын үйл ажиллагаанд дараахь зарчмыг баримтлана:

1/хүн ам, үйлдвэрлэлийн нягтрал, байршил, байгаль, цаг уурин нөхцөл, үйлдвэрлэл, технологийн онцлогийг харгалзан ялгавартай хандах;

2/товчлорсон удирдлага, нэгдмэл захирамжийг хэрэгжүүлэх;

3/бэлэн байдлыг хангах, урьдчилан сэргийлэх, хор уршгийг арилгах арга хэмжээг иж бүрнээр хэрэгжүүлэх.

6 дугаар зүйл. Иргэний хамгаалалтын үндсэн чиг үүрэг

Иргэний хамгаалалт нь дайны ба тайван үед дараахь үндсэн чиг үүрэгтэй байна:

1/хөнөөх хэрэгслийн хөнөөлөөс хүн ам, эд хөрөнгийг хамгаалах, хөнөөлийн голомтод аврах, нэрвэгдэгсдэд тусламж үтүүлэх, хойшлуулшгүй сэргээн босгох ажил зохион байгуулах;

2/мал, тэжээл, амьтан, таримал ургамал, хүнс, тэжээл, усны эх булаг, эд хөрөнгийг цацраг идэвхт болон химийн хорт бодисын хордуулалт, бактериологийн халдварлалаас хамгаалах, түүний хор уршгийг арилгах арга хэмжээ авах;

3/хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, ослын аюулын тухай хүн амд зарлан мэдээлэх, иргэний хамгаалалтын холбоо, зарлан мэдээлэл, удирдлагын тогтолцоог бүрдүүлэх, тэдгээрийн бэлэн байдлыг хангах;

4/хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, ослын аюулаас хамгаалах арга ажиллагаанд иргэдийг сургаж бэлтгэх;

5/аврах, хамгаалах ажилд шаардагдах хүч хэрэгслийг зохион байгуулж бэлтгэх, бэлэн байдлыг хангах, материал, техник, багаж, бусад хэрэгслийн нөөц бүрдүүлэх, нөхөн сэлбэх;

6/гамшиг, ослоос үүссэн хөнөөлийн голомтод аврах ажлыг зохион байгуулах.

7 дугаар зүйл. Иргэний хамгаалалтын бэлэн байдлын зэрэгт шилжих

1.Хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, ослын аюулаас хүн ам, эд хөрөнгийг хамгаалах, аврах ажлыг дэс дараатайгаар зохион байгуулж хэрэгжүүлэх зорилгоор иргэний хамгаалалтын бэлэн байдал зэрэг тогтооно.

2.Иргэний хамгаалалтын бэлэн байдлын зэрэг, тэдгээрт шилжих журмыг Засгийн газар тогтооно.

8 дугаар зүйл. Иргэний хамгаалалтын зарлан мэдээлэл

1.Хөнөөх хэрэгслийн хөнөөл, гамшиг, ослын болзошгүй аюулаас хүн ам, эд хөрөнгийг урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, иргэний

хамгаалалтын удирдлага, албад, хүч хэрэгслийг бэлэн байдлын тэрэгт шилжүүлэх зорилгоор иргэний хамгаалалтын зарлан мэдээллийг иргэний хамгаалалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага зохион байгуулна.

2. Иргэний хамгаалалтын зарлан мэдээлэл дамжуулах журмыг Засгийн газар тогтооно.

3. Хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, ослын хөнөөлийн үед иргэний хамгаалалтын зарлан мэдээллийн дохиог холбоо, мэдээллийн байгууллага өмчийнхөө хэлбэрээс үл хамааран үнэ төлбөргүй саадгүй дамжуулна.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

Иргэний хамгаалалтын зохион байгуулалт, удирдлага, хүч хэрэгсэл

9 дүгээр зүйл. Иргэний хамгаалалтын зохион байгуулалт

1. Иргэний хамгаалалтыг нутаг дэвсгэр, үйлдвэрлэлийн зарчмаар аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, аж ахуйн нэгж, байгууллагад өмчийн хэлбэр үл харгалзан зохион байгуулна.

2. Улсын хэмжээнд иргэний хамгаалалтын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх үүрэг бүхий төрийн захиргааны байгууллага, улсын албад, иргэний хамгаалалтын цэргийн болон мэргэжлийн ангиуд байна.

3. Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн хэмжээнд штаб, албад, мэргэжлийн ангиуд байна.

4. Иргэний хамгаалалтын ажлыг зохион байгуулах, хэрэгжүүлэх анхан шатны нэгж нь аж ахуйн нэгж, байгууллага байна.

10 дугаар зүйл. Иргэний хамгаалалтын удирдлагын зохион байгуулалт

1. Монгол Улсын Ерөнхий сайд нь Улсын иргэний хамгаалалтын дарга, аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга нь тухайн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн иргэний хамгаалалтын дарга тус тус байна.

2. Улсын хэмжээнд иргэний хамгаалалтын үйл ажиллагааг Улсын иргэний хамгаалалтын дарга чиглүүлж, иргэний хамгаалалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга шууд хариуцаж удирдана.

3. Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн хэмжээнд иргэний хамгаалалтын ажлыг аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга зохион байгуулж удирдана.

4. Аж ахуйн нэгж, байгууллагын эрх баригч нь тухайн аж ахуйн нэгж байгууллагын иргэний хамгаалалтын дарга байна.

5. Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн иргэний хамгаалалтын даргын дэргэд иргэний хамгаалалтын арга хэмжээг мэргэжлийн удирдлагаар хангах үүрэг бүхий иргэний хамгаалалтын штаб ажиллана.

11 дүгээр зүйл. Иргэний хамгаалалтын алба, түүний удирдлага

1. Иргэний хамгаалалтын чиг үүргийг дайны ба тайван үед хэрэгжүүлэх зорилгоор мэргэжлийнхээ дагуу тодорхой үүрэг хүлээх иргэний хамгаалалтын улсын болон аймаг, нийслэл, дүүргийн алба байгуулна.

2. Иргэний хамгаалалтын улсын албыг холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллагуудыг түшиглэн Улсын иргэний хамгаалалтын дарга, аймаг, нийслэл, дүүргийн иргэний хамгаалалтын албыг иргэний хамгаалалтын үүрэг хүлээсэн аж ахуйн нэгж, байгууллагыг түшиглэн тухайн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн иргэний хамгаалалтын дарга тус тус байгуулна.

3. Иргэний хамгаалалтын улсын албаны дарга нь тухайн төрийн захиргааны төв байгууллагын эрх баригч, аймаг, нийслэл, дүүргийн албаны дарга нь иргэний хамгаалалтын зохих үүрэг хүлээсэн аж ахуйн нэгж, байгууллагын эрх баригч тус тус байна.

12 дугаар зүйл. Иргэний хамгаалалтын хүч хэрэгсэл

1. Иргэний хамгаалалтын хүч хэрэгсэл нь иргэний хамгаалалтын цэргийн анги, салбар, алба болон иргэний хамгаалалтын үүрэг хүлээсэн аж ахуйн нэгж, байгууллага дахь мэргэжлийн анги байна.

2. Мэргэжлийн ангийг Монгол Улсын харьяат, хөдөлмөрийн чадвартай, 16-гаас 60 хүртэлх насны эрэгтэй, 16-гаас 55 хүртэлх насны эмэгтэйчүүдээс бүрдүүлэн байгуулна. Энэ заалтад цэргийн албан хаагчид, тахир дутуу хүмүүс, жирэмсэн эмэгтэй, асрамжлах хүнгүй, сургуулийн өмнөх насны хүүхэдтэй хүмүүс хамаарахгүй.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

Иргэний хамгаалалтын албан тушаалтны бүрэн эрх

13 дугаар зүйл. Улсын Иргэний хамгаалалтын даргын бүрэн эрх

Улсын Иргэний хамгаалалтын дарга дарнахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

1/иргэний хамгаалалтын талвар баримтлах төрийн бодлогын үндэсийг боловсруулах, иргэний хамгаалалтын үйл ажиллагааг улсын хэмжээнд чиглүүлж удирдах;

2/иргэний хамгаалалтын тухай хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих;

3/хөцөөх хэрэгсэл, гамшиг, ослын аюулаас хүн ам, эд хөрөнгийг урьдчилан сэргийлэх хамгаалах, аарах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулашгүй сэргээн босгох арга хэмжээний төлөвлөгөөг Засгийн газарт оруулан батлуулж, хэрэгжилтэд чиг хяналт тавих;

4/иргэний хамгаалалтын дайчилгаа звуулах, хүч хэрэгслийг бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлэх шийдвэр гаргах;

5/иргэний хамгаалалтын тухай хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих эрх бүхий улсын ерөнхий байцаагч, улсын байцаагчдыг томилгох;

6/гамшиг, ослын аюулзас урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, авраг, хор уршгийг арилгах сэргээн босгох ажлыг шуурхай зохион байгуулах үүрэг бүхий комиссыг томилох, түүний үйл ажиллагааны чиглэлийг тогтоох.

14 дүгээр зүйл. Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний бүрэн эрх

Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн нь иргэний хамгаалалтын талаарх хууль тогтоомжид заасан бүрэн эрхээ Улсын иргэний хамгаалалтын даргын удирдлагаар хэрэгжүүлдэг.

15 дугаар зүйл. Иргэний хамгаалалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын даргын бүрэн эрх

Иргэний хамгаалалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлдэг:

1/иргэний хамгаалалтын тухай хууль тогтоомж, Засгийн газар, Улсын иргэний хамгаалалтын даргын шийдвэрийн биелэлтэд хяналт тавих, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

2/иргэний хамгаалалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын чиг үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон асуудлыг хууль тогтоомжийн дагуу Улсын иргэний хамгаалалтын дарга, холбогдох дээд байгууллагад танилцуулж шийдвэрлүүлэх;

3/иргэний хамгаалалтын штабууд, хүч хэрэгслийн бүтэц, зохион байгуулалтыг тогтоох, байршуулах, тэдгээрийн бэлэн байдлыг хангах арга хэмжээ авах, иргэний хамгаалалтын цэргийн анги, салбарыг удирдах;

4/иргэний хамгаалалтын төвлөрсөн арга хэмжээний зардлын төсвийг хууль тогтоомжийн дагуу захиран зохицуулах;

5/иргэний хамгаалалтын улсын албаны гүйцэтгэх үүргийг тодорхойлох, үйл ажиллагааг нь удирдан чиглүүлэх;

6/Засгийн газар, Улсын иргэний хамгаалалтын даргын шийдвэрийн дагуу хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, ослоос үүссэн хөнөөлийн голломтод яврах ажил гүйцэтгэхэд шаардагдах хүн хүч, материал багаж, бусад хэрэгслийг дайчлан ажиллуулах;

7/өөрийн бүрэн эрхийн хүрээнд хамаарах асуудлаар шийдвэр гаргах;

8/хууль тогтоомжид заасан бусад бүрэн эрх.

16 дугаар зүйл. Аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, аж ахуйн нэгж, байгууллагын иргэний хамгаалалтын дарга болон иргэний хамгаалалтын албаны даргын бүрэн эрх

1.Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэний хамгаалалтын дарга болон иргэний хамгаалалтын албаны дарга нь өөрийн харьяалах нутаг дэвсгэр буюу албаныхаа хэмжээнд иргэний хамгаалалтын ажлыг зохион байгуулахдаа дараахь нийтлэг бүрэн эрхийг хэрэгжүүлдэг:

1/иргэний хамгаалалтын тухай хууль тогтоомж, иргэний хамгаалалтын асуудлаар гаргасан дээд шатны иргэний хамгаалалтын даргын шийдвэрийн гүйцэтгэлийг хангах;

2/хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, ослын шинж байдал, учирч болзошгүй хохиролын хэмжээг урьдчилан тодорхойлох, тэдгээрийн аюулаас хамгаалах, аврах ажил явуулах арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлэх;

3/нуутаг дэвсгэр, үйлдвэрлэл, үйл ажиллагааны онцлогт зохицуулан штаб, алба, мэргэжлийн ангийг байгуулж, сургах, бэлэн байдлыг нь хангах;

4/хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, ослын аюулаас урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга ажиллагаанд удирдах албан тушаалтан, ажилтан, иргэдийн сургалтыг зохион байгуулах;

5/хот, тосгон байгуулах, барилга байгууламжийг барих, өргөтгөх, шинэчлэх зураг төсөл нь иргэний хамгаалалтын шаардлагад нийцэж байгаа эсэхэд болон өмчийн бүх төрөлд хамаарах аж ахуйн нэгж, байгууллагын мэдэлд байгаа иргэний хамгаалалтын багаж, хамгаалах хэрэгслийн ашиглалт, хадгалалтад хяналт тавих;

6/хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг ослоос үүссэн хөнөөлийн голомтод аврах ажил гүйцэтгэхэд иргэний хамгаалалтын мэргэжлийн ангиас гадна албан тушаалтан, иргэн, шаардлагатай материал, техник, багаж, бусад хэрэгслийг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу татан оролцуулах;

7/хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, ослын аюулаас урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, хор уршгийг арилгахад шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг гаргах, материал техник, багаж, бусад хэрэгслийн ноогцийг бүрдүүлэх, нөхөн сэлбэх арга хэмжээ авах.

2.Иргэний хамгаалалтын албаны дарга нь энэ зүйлийн 1-дэх хэсэгт заасан нийтлэг бүрэн эрхээс өөрт хамаарах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ.

3.Аж ахуйн нэгж, байгууллагын иргэний хамгаалалтын дарга энэ хуулийн 18 дугаар зүйлд заасан үүргийн гүйцэтгэлийг тухайн аж ахуйн нэгж, байгууллагын хэмжээнд зохион байгуулах бөгөөд гамшиг, осол тохиолдсон нөхцөлд аврах, хойшлуулыггүй сэргээн босгох ажиллагааг явуулах тухай шийдвэр гаргаж, уул аж ахуйн нэгж, байгууллагыг бүхэлд нь буюу зарим хэсгийг онцгой дэглэмд шилжүүлнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Иргэний хамгаалалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдийн үүрэг

17 дугаар зүйл. Иргэний хамгаалалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын чиг үүрэг

1.Иргэний хамгаалалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага дараахь чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

1/иргэний хамгаалалтын тухай хууль тогтоомж, иргэний эм-

гшавалтын талаар эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтнаас гаргасан шийдвэрийг хэрэгжүүлэх;

2/ иргэний хамгаалалтын байгууллагыг мэрэгжлийн болонсон хүчээр хангах, тэдгээрийг сургаж бэлтгэх, мэргэшүүлэх;

3/ иргэний хамгаалалтын үндсэн чиг үүргийг гүйцэтгэх, төлөвлөгөөг боловсруулж хэрэгжүүлэх;

4/ хүн амыг сургаж бэлтгэх, аврах ажил явуулах хүч хэрэгслийг бүрдүүлэх, түүний бэлэн байдлыг хангах;

5/ хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, ослын аюулын тухай хүн амд зарлан мэдээлэх ажлыг зохион байгуулах;

6/ иргэний хамгаалалтын асуудлаар гадаад орнуудтай хамтын ажиллагаа хөгжүүлэх;

7/ хүн олноор ажиллах болон хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд аюул учруулахуйц үйлдвэрлэл явуулах барилга, байгууламжийг байгуулахдаа иргэний хамгаалалтын талаар тавигдсан үндсэн шаардлагыг хангуулах.

2. Шаардлагатай тохиолдолд Засгийн газрын шийдвэрийн дагуу иргэний хамгаалалт эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагаар бусад чиг үүрэг гүйцэтгүүлж болно.

18 дугаар зүйл. Аж ахуйн нэгж, байгууллагын нийтлэг үүрэг

Аж ахуйн нэгж, байгууллага нь иргэний хамгаалалтын талаар дараахь нийтлэг үүрэг хүлээнэ:

1/өөрийн аж ахуйн нэгж, байгууллагын хэмжээнд хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, ослын аюулаас хамгаалах, аврах ажил гүйцэтгэх бэлтгэл, төлөвлөгөөтэй байж, жил бүр тодотгож, түүнд шаардагдах хөрөнгийг төсөв, төлөвлөгөөндөө тусган хэрэгжүүлэх;

2/хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, ослын аюултай тэмцэхэд иргэний хамгаалалтын төлөвлөгөөний дагуу холбогдох хүч, материал, техник, багаж, бусад хэрэгслийг гаргах;

3/иргэний хамгаалалтын төвлөрсөн арга хэмжээнд холбогдох ажилтныг саадгүй оролцуулах;

4/гамшиг, осолтой тэмцэх, аврах, хамгаалах арга ажиллагаанд ажилтнуудаа сургаж бэлтгэх;

5/иргэний хамгаалалтын тухай хууль тогтоомж болон иргэний хамгаалалтын асуудлаар эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтнаас хууль тогтоомжид нийцүүлэн гаргасан шийдвэрийг биелүүлэх

19 дүгээр зүйл. Иргэний хамгаалалтын талаар иргэдийн хүлээх үүрэг

Монгол Улсын иргэн иргэний хамгаалалтын талаар дараахь үүрэг хүлээнэ:

1/хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, ослын аюулаас урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, аврах, хор уршгийг арилгах арга ажиллагаанд сургах зохион байгуулалттай сургалтад оролцох;

2/хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, ослын аюулын тухай зарлан мэдээлэх иргэний хамгаалалтын дохионууд, тэдгээрийн дагуу ажиллах

журмыг мэдэх, өөрийгөө хамгаалах бололцоотой хэрэгслийг
лтгэх, эзэмших

3/хөнөөлийн голомтод нэрвэгдсэн хүмүүст туслах, аврах ажилд
оролцох;

4/хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, осолд өртөгдсөн эд хөрөнгийг аврах,
хамгаалах;

5/хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, осолд аюул учирсан нөхцөлд ний-
тээр дагаж мөрдүүлэхээр тогтоосон журмыг сахин биелүүлэх;

6/иргэний хамгаалалтын эрх бүхий байгууллага, албан ту-
шаалтын хууль тогтоомжид нийцүүлэн гаргасан шийдвэрийг биес-
лүүлэх.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

Иргэний хамгаалалтын сургалт

20 дугаар зүйл. Иргэний хамгаалалтын сургалт

1.Хөнөөх хэрэгсэл, гамшиг, осолд аюулаас урьдчилан сэргий-
лэх, хамгаалах аврах, хор уршгийг арилгах арга ажиллагаанд хүн
амыг сургаж, дадлагажуулахад иргэний хамгаалалтын сургалт
чиглэнэ.

2.Иргэний хамгаалалтын сургалтыг удирдах албан тушаалтан,
мэргэжлийн анги, ажилтан, оюутан, сурагчид гэсэн ангиллаар
явуулна.

3.Удирдах албан тушаалтан, мэргэжлийн анги, ажилтын иргэ-
ний хамгаалалтын сургалтыг иргэний хамгаалалтын асуудал эр-
хэлсэн төрийн захиргааны болон нутгийн захиргааны байгууллага,
аж ахуйн нэгж, байгууллага хариуцна.

4.Тайван цагт иргэний хамгаалалтын удирдах албан тушаалтан
2-4 жил, мэргэжлийн ангийн дарганыг 2 жил, мэргэжлийн ангийн
биес бүрэлдэхүүн, ажилтныг 1 жил тутам тус тус сургана.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ

Бусад зүйл

21 дүгээр зүйл. Иргэний хамгаалалтын санхүүжилт

1.Улсын хэмжээний иргэний хамгаалалтын төвлөрсөн арга хэм-
жээний зардлыг улсын төвлөрсөн төсвөөс, аймаг, нийслэл, сум,
дүүргийн төсвийн байгууллагын иргэний хамгаалалтын зардлыг
орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлж, аж ахуйн нэгж зардлаа өөрөө
хариуцна.

2.Хөнөөх хэрэгслээс үүсэх хөнөөлийн голомтод аврах, хор урш-
гийг арилгах ажил зохион байгуулахад гаргах зардлыг төр хариуц-
на.

3.Гамшиг, осолд хөнөөлийн голомтод аврах, хор уршгийг арил-
гах ажил зохион байгуулахад гарах зардлыг төрийн болон төрийн
өмч давамгайлсан аж ахуйн нэгж, байгууллагын хувьд төр

харууца, хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагын хувьд эдгээр нь өөрсдөө харууцаж, асуудлыг давтгалын хууль тогтоомжоор зохицуулна.

4. Иргэний хамгаалалтын арга хэмжээнд ажлаас чөлөөлөгдөн оролцсон хүмүүсийн хөдөлмөрийн хөдсийг тухайн аж ахуйн нэгж, байгууллага харууцна.

22 дугаар зүйл. Тэтгэвэр, тэтгэмж олгох

Иргэний хамгаалалтын албан тушаалтан /цэргийн албан хаагчдаас бусад/, мэргэжлийн ангийн бүрэлдэхүүн, иргэн хөнгөх хэрэгсэл, гамшиг, ослын явуулаас урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, аврах, хор уршгийг арилгах ажил гүйцэтгэх болон иргэний хамгаалалтын сургуульд оролцох үед хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсан, тахир дутуу болсон, амь наснаа алдсан тохиолдолд түүнд болон түүний гэр бүлд цэргийн тэтгэвэр тэтгэмжтэй тэнцэх хэмжээний тэтгэвэр, тэтгэмж олгоно.

23 дугаар зүйл. Гадаадын болон хамтын аж ахуйн нэгж, байгууллага, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн

Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа олон улсын байгууллага, гадаадын болон хамтын аж ахуйн нэгж, байгууллага, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүмүүс Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол энэ хуулийг дагаж мөрднө.

24 дүгээр зүйл. Хууль тогтоомж зөрчигсөдөд хүлээлгэх харууцлага

1. Энэ хуулийн 8 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг, 19 дүгээр зүйлийн 1, 3, 4, 5, 6 дахь заалтыг зөрчсөн иргэнд эрүүгийн харууцлага хүлээлгэхээргүй бол шүүгч иргэний хамгаалалтын улсын байцаагч 15000 хүртэл төгрөгөөр торгох шийтгэл ногдуулна.

2. Энэ хуулийн 8 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг, 16 дугаар зүйлийн заалтыг зөрчсөн албан тушаалтанд эрүүгийн харууцлага хүлээлгэхээргүй бол шүүгч, иргэний хамгаалалтын улсын байцаагч 5000-25000 төгрөгөөр торгох шийтгэл ногдуулна.

25 дугаар зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох хугацаа

Энэ хуулийг 1994 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрднө.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1994 оны 6 дугаар
сарын 2-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

ХУУЛЬ, ЗАРЛИГ ХУЧИНГҮЙ БОЛГОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Иргэний хамгаалалтын тухай Монгол Улсын хууль батлагдсантай холбогдуулан БНМАУ-ын Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн 1970 оны 8 дугаар сарын 26-ны өдрийн 150 дугаар зарлигаар баталсан Иргэний хамгаалалтын хууль, БНМАУ-ын Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн 1975 оны 1 дүгээр сарын 27-ны өдрийн 12 дугаар зарилгийг 1994 оны 7 дугаар сарын 1-ны өдрөөс эхлэн тус тус хүчингүй болгоход тооцсугай.

Монгол Улсын Их
Хурлын дарга

Н.БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1994 оны 05 дугаар
сарын 24-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

ТҮҮХ, СОЁЛЫН ДУРСГАЛТ ЗҮЙЛИЙГ ХАМГААЛАХ ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Нийтлэг үндэслэл

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

Энэ хуулийн зорилт нь түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг сурвалжлан олох, бүртгэх, хадгааж хамгаалах, судлан шинжлэх, зэрэглэл тогтоох, үнэлэх, сурталчлах, сэргээн засварлах, өмчлөх, эзэмшил, ашиглахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалах тухай хууль тогтоомж

1. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалах тухай хууль тогтоомж нь Монгол улсын Үндсэн хууль, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2. Монгол улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрднө.

3 дугаар зүйл. Түүх, соёлын дурсгалт зүйл

Түүхэн тодорхой орон зай, цаг үеийн аль нэг хэсгийг төлөөлж чадах түүх, соёл, шинжлэх ухааны ач холбогдол бүхий дараахь эд өлгийн болон оюуны үнэт зүйлийг өмчийн төрөл харгалзахгүйгээр түүх, соёлын дурсгалт зүйлд хамааруулав:

1) эртний хүний оромж, отог бууц, тэр зэвсэг, сүг зураг хадин бичээс, хөшөө дурсгал, булш бунхан, хургисүүр зэрэг археологийн дурсгал

2) эртний хот, суурин үлдэгдэл, балгас, хэрэм, цайз болон түүхэн аль ч үеийн уран барилгын цогцолбор, сүм дуган, хийд, гудамж, талбай, байшин барилга зэрэг уран барилгын дурсгал

3) угсаатны зүйн хуучас, гоёл чимэглэл, гэр ахуйн хэрэглэл, хөдөлмөрийн багаж зэвсэг, хөгжмийн, тэмцэг, түүнчлэн уламжлалт тоглоом наадам, ёс заншил, шашин шүтлэг, аж төрөх ёстой холбогдолтой эд өлгийн зүйл

4) сурвалж бичиг, гэр бичиг, барин болон хэвлэмэл ном судар, амьн тохнол зэрэг бичгийн дурсгал, гэрэл зураг, кино болон дүрс бичлэг

5) уран зураг, баримал, хөөмөл, цутгамад, сийлбэр, зээлт наамал, хөтгөмөл, цаасан шуумал, шавар, явран эдлэл зэрэг дүрслэх урлагийн бүх төрлийн бүтээл

6) түүхэн бие хүмүүсийн амьдрал, үйл аж иллагаатай холбоотой байшин барилга, эд өлгийн зүйл

7) түүх, соёлын дурсгалт газар

8) түүхэн аль ч үеийн хүний болон сөнөсөн амьтан, ургамал, бичил биетний бүх төрлийн олдвор

9) эрдэс, үнэт чулууны ховор олдвор

10) эд өлгийн болон оюуны бусад зүйл

4 дүгээр зүйл. Түүх соёлын дурсгалт зүйлийн зэрэглэл, үнэлгээ

1. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг түүх, соёл, шинжлэх ухааны үнэ цэнэ, ач холбогдосор нь хосгүй үнэт, үнэт, ердийн гэж зэрэглэнэ.

2. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн зэрэглэл, үнэлгээг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын дэргэдэх мэргэжлийн зөвлөл тодорхойлно.

3. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн зэрэглэл, үнэлгээг тодорхойлох мэргэжлийн зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажлалх журмыг шинжлэх ухаан болон соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран тогтоосно.

4. Түүх, соёлын хосгүй үнэт, үнэт дурсгалт зүйлийн зэрэглэлийн хагсаалт, түүнд орох өөрчлөлтийг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын санал болгосноор Засгийн газар батална.

5. Түүх, соёлын хосгүй үнэт дурсгалт зарим зүйлийг дэлхийн соёлын өвд хамааруулах асуудлыг зохих журмын дагуу шийдвэрлүүлэх үүргийг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хүлээнэ.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн улсын бүртгэл-мэдээллийн сан

5 дугаар зүйл. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн улсын бүртгэл-мэдээллийн сангийн тогтолцоо

Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн улсын бүртгэл-мэдээллийн сан (цаашид бүртгэл-мэдээллийн сан гэх) нь дараахь тогтолцоотой байна:

- 1) музей, архив, номын сан, эрдэнэсийн сан, шинжлэх ухаан, сургалтын байгууллага дахь бүртгэл-мэдээллийн сан
- 2) сум, дүүргийн бүртгэл-мэдээллийн сан
- 3) аймаг, нийслэлийн бүртгэл-мэдээллийн сан
- 4) улсын нэгдсэн бүртгэл-мэдээллийн сан

6 дугаар зүйл. Бүртгэл-мэдээллийн сангийн бүрдэл

1. Бүртгэл-мэдээллийн сан нь тухайн түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн бүртгэл, тодорхойлолт, гэрэл зураг, судалгаа шинжилгээ, сэргээн засварлах ажлын товч тайлан зэрэг үндсэн хэсгээс бүрдэнэ.

2. Бүртгэл-мэдээллийн сан нь тухайн түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг зэрэглэх, үнэлэх, хадгалж хамгаалах, түүнчлэн түүх, соёлын дурсгалт зүйл устсан, эвдэж гэмтсэн тохиолдолд түүнийг нохон сэргээхэд шаардагдах бүрэн мэдээллийг агуулсан байвал зохино.

3. Улсын нэгдсэн бүртгэл-мэдээллийн санд аймаг, нийслэлийн, аймаг, нийслэлийн бүртгэл-мэдээллийн санд сум, дүүргийн, сум, дүүргийн бүртгэл-мэдээллийн санд музей, архив, номын сан, эрдэнэсийн сан, шинжлэх ухаан, сургалтын байгууллага дахь бүртгэл-мэдээллийн сангийн мэдээллийг шат дараалан тус тус тусгасан байна.

7 дугаар зүйл. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг бүртгэх

1. Төрийн өмчид байгаа түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг бүртгэл-мэдээллийн санд заавал бүртгэнэ.

2. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг бүртгэл-мэдээллийн санд бүртгэх ажлыг тухайн шатны засаг дарга зохион байгуулна.

3. Бүртгэл-мэдээллийн санг бүрдүүлэх, уг санд бүртгэх журмыг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтооно.

4. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг бүртгэл-мэдээллийн санд бүртгэсэн тухай гэрчилгээг уг зүйлийг бүртгэсэн өдрөөс хойш 30 хоногийн дотор өмчлөгч, эзэмшигчид олгоно.

5. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн бүртгэлийг өмчлөгчийн хүсэлтээр нууцлан хадгална.

6. Бүртгэл-мэдээллийн санд бүртгэгдсэн түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн тооллогыг 4 жил тутам соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага зохион байгуулна. Тооллого явуулах журмыг Засгийн газар тогтооно.

7.Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн засаг дарга өөрийн харьяалах нутаг дэвсгэрийн музей, архив, номын сангийн сан хөмрөг дэх түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн бүртгэл-мэдээллийн сангийн баяжуулалт, бүрдэлд хяналт тавьж, судалгаа, тайлан, мэдээллийг зохих журмын дагуу холбогдох байгууллагад гаргаж өгнө.

8.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг олж илрүүлсэн этгээд хуульд өөрөөр заагаагүй бол энэ тухай холбогдох сум, дүүргийн засаг даргад 7 хоногийн дотор мэдэгдэнэ.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг сурвалжлан олох, судалж шинжлэх, сурталчлах, ашиглах

8 дугаар зүйл. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг сурвалжлан олох, судалж шинжлэх

1.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг сурвалжлан олох, судалж шинжлэх ажлыг холбогдох журмын дагуу мэргэжлийн эрдэм шинжилгээний байгууллага, иргэд эрхлэн явуулна.

2.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг сурвалжлан олох, судалгаа шинжилгээ хийх журмыг шинжлэх ухаан болон соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран тогтооно.

3.Төрийн өмчид байгаа түүх, соёлын хосгүй үнэт дурсгалт зүйлд шинжлэх ухаан болон соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагуудын зөвшөөрснөөр түүнээс эрх олгогдсон холбогдох эрдэм шинжилгээний байгууллага гэрээний үндсэн дээр судалгаа шинжилгээ хийж болно.

4.Мэргэжлийн эрдэм шинжилгээний байгууллага, иргэд хайгуул, судалгаа шинжилгээний ажил гүйцэтгэх явцад олж илрүүлсэн түүх, соёлын дурсгалт зүйлээ цаашид өөрсдөө нарийвчлан судлах тохиолдолд давуу эрх эдэлнэ.

5.Судалгаа шинжилгээний ажлын товч тайланг түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн хамт, дэлгэрэнгүй тайланг холбогдох мэргэжлийн эрдэм шинжилгээний байгууллагад хадгалуулна.

6.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн судалгаа шинжилгээний ажлын товч тайланг сум, дүүргийн бүртгэл-мэдээллийн санд хадгалуулна.

7.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн судалгаа шинжилгээний ажлын нэгдсэн мэдээллийг шинжлэх ухаан болон соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран жил бүр гаргаж улсын нэгдсэн бүртгэл-мэдээллийн санд хадгална.

9 дүгээр зүйл. Түүх соёлын дурсгалт зүйлийг сурталчлах, ашиглах

1.Төрийн өмчид байгаа түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг гагцхүү нийтэд дэлгэн үзүүлэх, сурталчлах, судалгаа шинжилгээ, сургалт явуулах зориулалтаар ашиглана.

2.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг ашиглахдаа гэмтээх, үрэгдүүлэх, торх байдамг өөрчлөх үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно.

3.Төрийн өмчид байгаа түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг язгуур зохиулалтаар ашиглахыг хориглоно. Энэ заалт түүх, соёлын дурсгалт зүйлд хамарах барилга байшинд хамараахгүй.

4.Сүм хийд шашин-номын үйл ажиллагаагаа эрхлэн явуулахад нь шаардлагатай музей, номин сан дахь түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг төр, сүм хийдийн харилцааны тухай хуульд заасан дагуу хэрэглэх асуудамг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын санаа болгосноор Засгийн газар шийдвэрлэнэ.

5.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хувилан олшруулах, загвараар нь бэлдэж дурсгалын зүйл бэлтгэх, кино, дүрс бичлэг, гэрэл зураг авах, марк, ил захидал, цомог хийх журмыг Засгийн газар тогтооно.

6.Соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага болон түүний зөвшөөрснөөр эрх бүхий соёлын байгууллага бүртгэл-мэдээллийн санд бүртгэгдсэн түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг өмчлөгчтэй нь байгуулсан гэрээний үндсэн дээр түр хугацаагаар дотоод, гадаадын үзэсгэлэнд тавьж болно. Гэрээнд уг зүйлийг ашиглах нөхцөл, хугацаа, үнэ, давтгалын хэмжээ, өмчлөгч буюу эзэмшигчид төлөх хөлс, ашиглагч этгээдийн хүлээх хариуцлага, хамгаалалтын баталгаа зэрэг үндсэн болзлыг тусгана.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Археологийн хайгуул, малтлага, судалгаа

10 дугаар зүйл. Археологийн ажлын үндсэн чиглэл, эрхлэн явуулах байгууллага

1.Археологийн хайгуул, малтлага, судалгааны ажил нь эрдэм шинжилгээний болон авраг хамгаалах үндсэн чиглэлтэй байна.

2.Археологийн хайгуул, малтлага, судалгааг зөвхөн мэргэжлийн эрдэм шинжилгээний байгууллага эрхлэн явуулна.

3.Археологийн хайгуул, малтлага, судалгаа хийх зөвшөөрлийг археологийн судалгаа дагнан эрхлэн явуулдаг эрдэм шинжилгээний улсын байгууллага олгоно. Энэ байгууллагыг шинжлэх ухааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтооно.

4.Археологийн хайгуул, малтлага, судалгаа хийх эрдэм шинжилгээний байгууллага өөрийн ажлыг хийхдээ тухайн сум, дүүргийн засаг даргад санаал мэдэгдэж хайгуул, малтлага, судалгааныхөө зорилго, ач холбогдлын талаар танилцуулах үүрэгтэй.

5.Газар өмчлөгч, эзэмшигч нь энэ зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан зөвшөөрлийг үндэслэн археологийн хайгуул, малтлага, судалгаа хийх эрдэм шинжилгээний байгууллагад зориулалт бүхий газар олгоно.

6.Археологийн судалгаа шинжилгээний ажлын дэлгэрэнгүй тайланг 2 хуви үйлдэж нэг хувийг эрх олгогч байгууллага, хоёр дахь хувийг малтлага явуулсан эрдэм шинжилгээний байгууллага хадгалж ашиглана.

7. Археологийн хайгуул, малтлага, судалгааг гадвадми эрдэм шинжилгээний байгууллага, эрдэмтэдтэй хамтран гүйцэтгэх шаардлагатай тохиолдолд Монгол улсын хууль тогтоомжоор хориглоогүй бол уг ажлыг археологийн судалгаа дагнан эрхэлдэг эрдэм шинжилгээний улсын байгууллагын санаамг үндэслэн Засгийн газраас гаргасан шийдвэрийн дагуу гүйцэтгэж болно.

11 дүгээр зүйл. Археологийн малтлага

1. Археологийн малтлагыг шинжлэх ухаан болон соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран гаргасан журмын дагуу хийнэ.

2. Археологийн малтлага хийхэд геологийн ховор илэрц, эрдэс-жишгийн өнцгөй тогтоц, палеонтологийн үнэ бүхий туйл, усны эх, рашаан будаг, бүрд зэрэг байгалийн унаган тогтоц, эмзэг хэсгийг гэмтээхийг хориглоно.

3. Археологийн малтлагын ажил дууссаны дараа малтлага ивуулсан газрыг аюул осолгүй болгон засаж, шаардлагатай бол нөхөн сэргээж энэ тухайгаа болон археологийн малтлага ивуулсан тухай товч мэдээллийг тухайн сум, дүүргийн засаг даргад танилцуулж хүлээлгэн өгнө.

12 дугаар зүйл. Археологийн олдвор

1. Түүх, соёл, шинжлэх ухааны ач холбогдол бүхий үнэт зүйл оршин байгаа нутаг дэвсгэр, газрын хэвлий нь төрийн хамгаалалтад байх бөгөөд археологийн олдвор нь төрийн өмч мөн.

2. Хайгуул, малтлага, судалгааны ажлын явцад илрүүлсэн археологийн олдворыг илэрсэн өдрөөс хойш 30 хоногийн дотор тухайн сум, дүүргийн бүртгэл-мэдээллийн санд заавал бүртгүүлнэ.

3. Археологийн олдворыг цаашид нарийвчлан судлах шаардлагатай нь тогтоогдвол түүнийг холбогдох тайлбарын хамт тухайн аймаг, нийслэл, сумын музейд хүлээлгэн өгнө.

4. Археологийн олдворыг цаашид нарийвчлан судлах шаардлагатай нь тогтоогдвол энэхүү олдворын урьдчилсан тодорхойлолт, тайлбарыг тухайн сум, дүүргийн бүртгэл-мэдээллийн санд өгч, олдворыг нарийвчилсан судалгааг шинжилгээ хийх байгууллагад хүлээлгэн өгнө.

5. Нарийвчилсан судалгааг шинжилгээ хийсэн олдворны:

1) Түүх, соёлын хэсггүй үнэт дурсгалт зүйлд тодорхойлогдвол уг олдворыг эрдэнэсийн сан, улсын музейд

2) Түүх, соёлын үнэт болон ердийн дурсгалт зүйлд тодорхойлогдвол уг олдворыг судалгааг шинжилгээ хийсэн эрдэм шинжилгээний байгууллагын сан, улсын болон шаардлагатай нөхцөл хангасан аймаг, нийслэл, сумын музейд тус тус шилжүүлнэ.

6. Археологийн олдворыг эрдэнэсийн сан, музей, эрдэм шинжилгээний байгууллагын санд шилжүүлэх журмыг шинжлэх ухаан болон соёлын асуудал харууцсан төрийн захиргааны төв байгууллага хамтран тогтооно.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг өмчлөгч, эзэмшигчийн эрх, үүрэг

13 дугаар зүйл. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг өмчлөгчийн эрх, үүрэг

Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг өмчлөгч иргэн нь дараахь эрх үүрэгтэй байна:

1) Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг сум, дүүргийн бүртгэл-мэдээллийн санд заавал бүртгүүлэх

2) бүртгэл-мэдээллийн санд бүртгэгдсэн түүх, соёлын хөстгүй үнэт, үнэт дурсгалт зүйлийг худалдах, бэлэглэх, өмчлүүлэх зэргээр өмчлөх эрхээ бусдад шилжүүлэх нөхцөлд сум, дүүргийн бүртгэл-мэдээллийн санд урьдчилан мэдэгдэх

3) Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хил нэвтрүүлэхэд энэ хуулийн 18 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу тоошоорол авах

4) түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг илгүүр зориулалтаар ашиглах

5) бүртгэл-мэдээллийн санд бүртгэгдсэн түүх, соёлын дурсгалт зүйлээ хийгчд дэлгэн үзүүлэх, сурталчлах, үзэсгэлэнд тавих, түүнээс олсон орлогоо авах

6) түүх, соёлын хөстгүй үнэт, үнэт дурсгалт зүйлийг хадгалж хамгаалах, зайлшгүй шаардлагатай сэргээн засварлах зэрэг зардал шаардагдал удсаас тогтоосон журмын дагуу санхүүгийн дэмжлэг авах;

7) бүртгэл-мэдээллийн санд бүртгэгдсэн түүх, соёлын дурсгалт зүйл нь алдагдсан, үрэгдсэн тохиолдолд нэн даруй боломжгүй бол энэ тухай мэдсэнээс хойш 14 хоногийн дотор тухайн сум, дүүргийн тасаг дарга болон цагдаагийн байгууллагад мэдэгдэх.

14 дүгээр зүйл. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг эзэмшигчийн эрх, үүрэг

1. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг эзэмшигч нь дараахь эрх, үүрэгтэй байна:

1) энэ хуулийн 13 дугаар зүйлийн 1, 3, 7 дахь хэсэгт заасан эрх, үүрэг

2) түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг бүрэн бүтэн хадгалж, хамгаалах

3) бүртгэл-мэдээллийн санд бүртгэгдсэн түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг өмчлөгчтэй тохиролцсон дагуу хийгчд дэлгэн үзүүлэх, сурталчлах, үзэсгэлэнд тавих, түүнээс олсон орлогыг авах

4) эрх зүйн хамгаалалтын зэрэглэлийг харгалзан холбогдох журмын дагуу түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг соёлцох, худалдаж авах

5) түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг сурвалжлан цуглуулах, шинэчлэн судлах

6) өмчлөгчийн тоошооролгүйгээр түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг эзэмших, ашиглах эрхээ бусдад шилжүүлэхгүй байх.

2. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг худалдах, соёлцох журмыг

соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтооно.

15 дугаар зүйл. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг өмчлөх эрхийг хязгаарлах

1.Түүх, соёлын хөсгуй үнэт, үнэт дурсгалт зүйлийг худалдах, бэлэглэх, өндүүдэх зэргээр өмчлөх эрхээ гаднаадмын иргэн, харьяалаагүй хүнд шилжүүлэхийг хориглоно.

2.Бүртгэл-мэдээллийн санд бүртгэгдсэн түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг өмчлөгч иргэн уг зүйлийг эвдэх, гэмтэх зэргээр гамгүй ашиглавал түүнийг иргэний хуульд заасан нөхцөл, журмын дагуу төрийн өмчид шилжүүлэн авна.

3.Хувийн өмчид байгаа түүх, соёлын хөсгуй үнэт дурсгалт зүйлийг бусдад худалдах, бэлэглэх зэргээр өмчлөх эрхээ бусдад шилжүүлэх нөхцөлд өмчлөгчидтэй тохиролцсоноор буюу шаардлагатай тохиолдолд өмчлөгчийн хүслийг үл харгалзан төр тэргүүн ээлжинд худалдан авна. Түүх, соёлын хөсгуй үнэт дурсгалт зүйлийн үнийг харилцаа тохиролцсоноор тогтоож төлөх бөгөөд энэ талаар мөргөөн гарвал шүүхийн журмаар шийдвэрлэнэ.

ЗҮРГ АДУГААР БҮЛЭГ

Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалах тогтолцоо

16 дугаар зүйл. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хадгалах, хамгаалах

1.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн хадгалалт, хамгаалалтад соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага бодол тухайн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн засаг дарга хяналт тавина.

2.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг тухайн орон нутагт нь хадгалах иргэн бариулна.

3.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн эрх зүйн хамгаалаалтыг улсын, орон нутгийн, байгууллагын гэж ангилна. Улс, орон нутаг, байгууллагын хамгаалаалтад байх түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн жагсаалт, хамгаалах журмыг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын саналыг үндэслэн Засгийн газар тогтооно.

4.Төрийн өмчид байгаа үнэт металл, эрдэнийн үнэт чулуугаар хийсэн хөсгуй үнэт дурсгалт зүйлийн жинхэнэ эхийг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын шийдвэрээр эрдэнийн санд хадгална.

5.Эрдэнийн санд хадгаалагдаж буй хөсгуй үнэт дурсгалт зүйлийн хуудбарыг улсын болох тухайн аймаг, нийслэл, сумын музейд, бусад хөсгуй үнэт дурсгалт зүйлийн жинхэнэ эхийг улсын музейд тус тус хадгална.

6.Эртний хот, суурийн үлдэгдэл, байшин барилга, цогцлонбор эзрэг түүх, соёлын үлд хадлах дурсгалт зүйлийн бүрэн бүтэн, аюулгүй байдлыг хангах, харигдах сур барыг хадгах зорилгоор эргэн

тойронд нь 0,1-3 км-ийн хамгаалалтын бүсийг Засгийн газар тогтоож болно. Хамгаалалтын бүсэд байшин барилга барих, түүх, соёлын дурсгалт зүйлд хохирол учруулахуйц үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно.

7.Түүх, соёлын дурсгалт зүйл, археологийн дурсгал хадгалагдаж байгаа нутаг дэвсгэр, газрын хэвлийг хамгаалалтын бүсэд хамааруулж болно.

8.Соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн засаг дарга нь устах, эвдрэх, гэмтэх аюулд учирч байгаа түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг авран хамгаалах, сэргээн засварлах, арга хэмжээг боловсруулж төвлөрсөн буюу орон нутгийн төсөв, сан, хандиами хөрөнгийн үндсэн дээр хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулна.

9.Хот, суурин, барилга байгууламж барихад зориулан газар олгоход түүх, археологийн мэргэжлийн байгууллагаар урьдчилан хайгуул хийлгэж, түүнээс зөвшөөрөл авна. Урьдчилан хайгуул, судалгаа хийх, илэрсэн түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг авран хамгаалах ажилд шаардагдах зардлыг барилга байгууламжийн захиалагч хариуцна.

10.Түүх, соёлын хосгүй үнэт, үнэт дурсгалт зүйлийг өмчлөгч нь уг зүйлийг хадгалж хамгаалах хэвийн нөхцөлийг хангана. Уг нөхцөлийг хангах боломжгүй бол эрдэнэсийн сан, улсын музейд хадгалуудж болно. Энэ тохиолдолд тэдгээрийн өмчлөгчтэй хийсэн гэрээний дагуу уг зүйлийг улсын давтгалд авна.

11.Иргэд түүх, соёлын дурсгалт зүйлд аюул учирч байгаа буюу учирч болзошгүй байдал олж илрүүлбэл тэр тухай холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд нэн даруй мэдэгдэх, боломжтой бол зохих арга хэмжээ авах, түүнийг хамгаалах үүрэгтэй.

12.Газрын хэвлийг ашиглах мяцад археологийн олдвор болон түүх, соёлын дурсгалт зүйл илэрвэл газрын хэвлийг ашиглагч ажлаа зогсоож энэ тухай сум, дүүргийн засаг дарга болон цагдаагийн байгууллагад нэн даруй мэдэгдэнэ.

13.Түүх, соёлын үл хөдлөх дурсгалт зүйлийг шинжлэх ухаан болон соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын хамтын зөвшөөрөлгүйгээр хөдөлгөхийг хориглоно.

17 дугаар зүйл. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг зөөж тээвэрлэх

1.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг ашиглах, хамгаалах зорилгоор хамгаалалтын найдвартай байдлыг хангасны үндсэн дээр зөөж тээвэрлэж болно.

2.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг зөөж тээвэрлэх журмыг Засгийн газар тогтооно.

18 дугаар зүйл. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хил гаргах журам

1.Төрийн өмчид байгаа түүх, соёлын хосгүй үнэт дурсгалт зүйлийг гагцхүү үтэсгэлэнд тааих, сурталчлах, сэргээн засварлах зорилгоор түүний хадгалалт, хамгаалалтын найдвартай нөхцөлийг бүрдүүсний үндсэн дээр Засгийн газрын зөвшөөрөлтэйгээр хил нэвтрүүлж болно.

2.Хувийн өмчид байгаа хосгүй үнэт дурсгалт зүйлийг эргүүлж авчрах нөхцөлтэй, гагцхүү өмчлөгч өөрөө язгуур ахуйн хэрэглээний зориулалтаар ашиглахаар соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын зөвшөөрөлтэйгээр, гаалийн байгууллагад урьдчилан мэдэгдэн хил нэвтрүүлж болно.

3.Түүх, соёлын үнэт дурсгалт зүйлийг эргүүлж авчрах нөхцөлтэй, соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын зөвшөөрлөөр 2 жилээс дээшгүй хугацаатай, түүх, соёлын ердийн дурсгалт зүйлийг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын зөвшөөрлөөр тус тус гадаадад гаргаж болно.

4.Хууль бусаар гадаадад гаргасан түүх, соёлын дурсгалт зүйл, түүнчлэн энэ зүйлийн 2,3 дахь хэсэгт заасан журмын дагуу хил нэвтрүүлдсэн түүх, соёлын хосгүй үнэт, үнэт дурсгалт зүйлийг алдагдсан, үрэгдсэн тохиолдолд тэдгээрийг Монгол улсын өмч болгон зарлах бөгөөд эргүүлж авчрах ажлыг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага болон цагдаагийн байгууллага хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу зохион байгуулна.

5.Шүүхийн шийдвэрээр төрийн өмчид шилжүүлсэн болон хил нэвтрэх үед гаалийн байгууллагад хураагдсан төрийн өмчид байсан түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад шилжүүлнэ. Соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага уг зүйлийг төрөлзүйлээр нь ялгаж тохих байгууллагын сан хөмрөгт шилжүүлнэ.

19 дүгээр зүйл. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг сэргээн засварлах

1.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг сэргээн засварлах ажлыг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас эрх олгосон мэргэжлийн байгууллага, иргэд судалгаа шинжилгээний үндсэн дээр боловсруулсан зураг, төслийн дагуу гэрээгээр хариуцан гүйцэтгэнэ.

2.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг сэргээн засварлах ажлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэр нь төвлөрсөн болон орон нутгийн төсөн, сан, байгууллага, иргэдээс оруулсан хандив, хөрөнгө оруулалт, түүх соёлын дурсгалт зүйлийг өмчлөгчийн үйл ажиллагааны орлого байх.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ

Бусад зүйл

20 дугаар зүйл. Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалах сан

1.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хадгааж хамгаалах, сэргээн засварлах, судлан шинжлэх, сурталчлахад шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх зорилго бүхий сан соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад байна.

2.Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан сангийн дүрмийг Засгийн газар батална.

21 дүгээр зүйл. Урамшуулал

1.Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг сурвалжлан олох, хадгалж хамгаалах, музей, архив, номын сангийн сан хөмрөгийг баяжуулах, алдагдсан, хууль бусаар хил гаргасан түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг эрэн сурвалжлах, олж илрүүдэхэд дорвитой хувь нэмэр оруулсан иргэн, байгууллагыг алдаршуулах, урамшуулах ажлыг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тохион байгуулна.

2.Байгууллага, иргэдийг алдаршуулах, урамшуулах журмыг Засгийн газар тогтооно.

22 дугаар зүйл. Хууль тогтоомж зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлага

1.Энэ хуулийн дараахь заалтыг зөрчсөн этгээдэд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол дор дурдсанаар захиргааны шийтгэл ногдуулна:

1) энэ хуулийн 7 дугаар зүйлийн 1,8 дахь хэсэг, 10 дугаар зүйлийн 3,4 дэх хэсэг, 11 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэг, 13 дугаар зүйлийн 1,2,3,7 дахь заалт, 14 дүгээр зүйлийн 1,2,4,6 дахь заалт, 16 дугаар зүйлийн 12 дахь хэсгийн заалтыг зөрчсөн бол 500-10000 төгрөгөөр торгох

2) энэ хуулийн 8 дугаар зүйлийн 3,5,6 дахь хэсэг, 12 дугаар зүйлийн 2,3,5 дахь хэсэг, 16 дугаар зүйлийн 9 дэх хэсгийн заалтыг зөрчсөн бол 10000-25000 төгрөгөөр торгох

3) түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг ашиглах, хадгалж хамгаалах, зөөж тээвэрлэх журмыг зөрчсөн бол 10000-25000 төгрөгөөр торгох

4) энэ хуулийн 15 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг зөрчсөн бол өмчлөх эрх нь хууль бусаар бусдад шилжсэн түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хурааж 25000 хүртэл төгрөгөөр торгох.

2.Энэ зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан захиргааны шийтгэлийг эрх бүхий дараахь албан тушаалтан дор дурдсан харьяалахын дагуу ногдуулна:

1) сум, дүүргийн засаг дарга энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1,2,3 дахь заалт

2) шүүгч энэ зүйлийн 1 дэх хэсгийн 2,3,4 дэх заалт

23 дугаар зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох

1.Энэ хуулийг 1994 оны 9 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн дэгж мөрдөнө.

2.Энэ хуулийг буцаан хэрэглэхгүй.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1994 оны 6 дугаар
сарын 13-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. БНМАУ-ын Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн 1970 оны 10 дугаар сарын 12-н өдрийн 167 дугаар зарилгаар батлагдсан "БНМАУ-ын Соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалах хууль"-ийг "Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалах тухай хууль" хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Их
Хурлын дарга

Н.БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1994 оны 5 дугаар
сарын 26-ний өдөр

Улаанбаатар
хот

ОЛОН УЛСЫН КОНВЕНЦИД НЭГДЭН ОРОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. 1958 оны 6 дугаар сарын 10-ны өдөр Нью-Йорк хотноо байгуулсан "Гадаадын арбитрын байгууллагын шийдвэрийг хүлээн зөвшөөрөх ба биелүүлэх тухай" конвенцид нэгдэн орсугай.

2 дугаар зүйл. Энэхүү конвенцид нэгдэн орсонтой холбогдуулж дор дурдсан зүйлийг НҮБ-ын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдсүгэй.

1) Монгол улс харилцан адил байх зарчмын үндсэн дээр зөвхөн уг конвенцид нэгдэн орсон хэлэлцэн тохирогч нөгөө улсын нутаг дэвсгэрт гаргасан арбитрын байгууллагын шийдвэрийг хүлээн зөвшөөрч, биелүүлэхэд эл конвенцийн заалтыг даган мөрдөнө.

2) Монгол улс нь өөрийн үндэсний хууль тогтоомжийн дагуу гагцхүү худалдааны гэж тооцогдох гэрээний болон эрх зүйн бусад харилцаанаас үүсэх маргаанд энэхүү конвенцийг хэрэглэнэ.

Монгол Улсын Их
Хурлын дарга

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

1994 оны 5 сарын

Улаанбаатар

06-ны өдөр

Дугаар 32

хот

АЙМАГ, СУМ БАЙГУУЛАХ ТУХАЙ

Монгол улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасныг үндэслэн Монгол улсын Их Хурлаас ТОГТООХ НЬ:

1. Дархан хотын одоогийн хилийн цэсээр тодорхойлогдсон нутаг дэвсгэрт Дархан-Уул аймаг байгуулж, төвийг нь Дархан гэж нэрлэсүгэй.

2. Хуучин Дархан хотын хороодыг дор дурдсанаар өөрчилж Дархан-Уул аймгийн дараахь сум байгуулсугай:

а) Дархан, Найрамдал хорооны нутаг дэвсгэрт Дархан-Уул аймгийн Дархан сум байгуулж, төвийг нь Дархан гэж нэрлэсүгэй

б) Шарын гол хороог Дархан-Уул аймгийн Шарын гол сум болгож төвийг нь Шарын гол гэж нэрлэсүгэй.

в) Орхон хороог Дархан-Уул аймгийн Орхон сум болгож төвийг нь Орхон гэж нэрлэсүгэй.

г) Хөнгөр, Салхат хорооны нутаг дэвсгэрт Дархан-Уул аймгийн Хөнгөрсум байгуулж төвийг нь Буурал гэж нэрлэсүгэй.

3. Дархан-Уул аймгийн Дархан, Шарын гол, Хөнгөр, Орхон сумын хилийн цэсийг 1 дүгээр хавсралт ёсоор баталсугай.

4. Эрдэнэт хотын одоогийн хилийн цэсээр тодорхойлогдсон нутаг дэвсгэрт Орхон аймаг байгуулж, төвийг нь Эрдэнэт гэж нэрлэсүгэй.

5. Хуучин Эрдэнэт хотын хороодыг дор дурдсанаар өөрчилж Орхон аймгийн дараахь сум байгуулсугай:

а) Найрамдал, Баан-Өндөр хорооны нутаг дэвсгэрт Орхон аймгийн Баан-Өндөр сум байгуулж, төвийг нь Эрдэнэт гэж нэрлэсүгэй.

б) Жаргалант хороог Орхон аймгийн Жаргалант сум болгож төвийг нь Жаргалант гэж нэрлэсүгэй.

6. Орхон аймгийн Баан-Өндөр, Жаргалант сумын хилийн цэсийг 2 дугаар хавсралт ёсоор баталсугай.

7. Чойр хотын одоогийн хилийн цэсээр тодорхойлогдсон нутаг дэвсгэрт Говь-сүмбэр аймаг байгуулж, төвийг нь Чойр гэж нэрлэсүгэй.

8. Хуучин Чойр хотын хороодыг дор дурдсанаар өөрчилж Говь-Сүмбэр аймгийн дараахь сум байгуулсугай.

а) Сүмбэр хороог Говь-Сүмбэр аймгийн Сүмбэр сум болгож төвийг нь Чойр гэж нэрлэсүгэй.

б) Баантал хороог Говь-Сүмбэр аймгийн Баантал сум болгож төвийг нь Лүн гэж нэрлэсүгэй.

в) Шивээговь хороог Говь-Сүмбэр аймгийн Шивээговь сум болгож төвийг нь Сэхүүд гэж нэрлэсүгэй.

9. Говь-Сүмбэр аймгийн Сүмбэр, Баицал, Шивээговь сумын хилийн цэсийг 3 дугаар хавсралт ёсоор баталсугай.

10. Шинээр байгуулсан аймаг, сумын иргэдийн Нийтийн болон төлөөлөгчдийн Хурлыг шинэчлэн байгуулах, Засаг дарга нарыг томилж, тэдгээрийн Тамгын газрыг эмхлэн байгуулах, түүний бүтэц, орон тооны хязгаарыг нэг бүрчлэн буюу нэг маягаар тогтоох асуудлыг 1994 оны эхний хагаст багтаан зохион байгуулахыг Засгийн газарт даалгасугай.

Монгол Улсын Их
Хурлын дарга

Н.БАГАБАНДИ

Монгол Улсын Их Хурлын 1994 оны 32
дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

ДАРХАН-УУЛ АЙМГИЙН ДАРХАН, ОРХОН, ХОНГОР, ШАРЫН ГОЛ СУМЫН ХИЛИЙН ЦЭС

1. Дархан сумын хилийн цэс Ногооны модны гүүр (1 дүгээр шон), Засмал замын 230 дугаар км-ийн шон, шар гозгор, Их булангийн уул, Баихонгор, Талын толгой (3 дугаар шон), 4,5 дугаар шон, цагаан гозгор, Элсэн эрэг (6 дугаар шон), Улавибаатар-Эрдэнэтийн Засмал замын уулзвар (7 дугаар шон), Ухаа хушууны гүүр, Хараа голоор Ногоон модны гүүр (1 дүгээр шон).

2. Орхон сумын хилийн цэс Орхон Ерөө голын бэлчир, Ерөө голоор Ерөөгийн гүүр, Засмал замаар 245, 230 дугаар км-ийн шон, Ногоон модны гүүр (1 дүгээр шон), Хараа голоор Орхон Хараа голын бэлчир, Орхон голоор Орхон-Ерөө голын бэлчир.

3. Хонгор сумын хилийн цэс Засмал замын 245 дугаар шон, Хүйтний гол (Шарын гол), Бэлчирийн хушуу 1022,4, 1078,0, 1090,5 тоотууд, Хөх чулуут уул (1278,9), Яргайтын даваа (997,4), Хонгорын даваа, Бүхлээн баруун уул 1262,4, 1417,5 тоотууд, Могойн даваа (1233,4), 1397,8 тоот, Хар модот (1649,7), 1527,8, 1246,9, 1399,1 тоотууд, гузрын гозгорын эх (1157,5), Олон хөтөл, 1 дүгээр шон, Дарханы хөтөл (1065,0), Их Дархан уул (1239,0), Говил уул (1167,9), Мааньт толгой, 988,2 тоот, Банк уул (1237,8), Углуугийн даваа, 1225,7 тоот, Хэц улаан (1242,7), Барзан (1194,1), Хустын даваа, 964,5 тоот, Хараа гол, голоор Ухаа хушууны гүүр, Улавибаатар-Эрдэнэтийн Засмал замын уулзвар (7 дугаар шон), Элсэн эрэг (6 дугаар шон), Цагаан гозгор, 5,4 дүгээр шон, Талын толгой (шон № 3), Баихонгор, Их булангийн уул, шар гозгор, засмал замын 230, 245 дугаар шон.

Монгол Улсын Их Хурлын 1994 оны 32
дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралт

ОРХОН АЙМГИЙН БАЯН-ӨНДӨР, ЖАРГАЛАНТ СУМЫН ХИЛИЙН ЦЭС

1. Баян-өндөр сумын хилийн цэс

Ингэний даваа /1370,0/ баруун салаат, хуурайн адаг-Хангалын голын уулзвар, Хутаг-өндөр /1347,0/, Согоот уул /1710,0/, Хөөврийн амны баруун хоёр өндөрлөг, Чингэлийн гол-Хөөврийн усны уулзвар бүрэн бүстийн овоо /1473,2/, Багцагааны овоо /1511,6/ Ингэтийн даваа /1370,0/.

2. Жаргалант сумын хилийн цэс

Ар тэрэгтийн эхний зүүн талын уулын орой, Мэргэний даваа /1315,0/, Хар чулуу, Булгийн даваа /1390,0/, Шувуутын даваа, Нарийн бэлчир, Хонгор морьтын даваа, Хөшөөтийн даваа, бүүдүүн хуст /1438,2/, Чулуун хөшөө /134,9 тоот, Арцатын даваа /1327,4/, Чингэл-Хөх асгатын булгийн уулзвар, Чингэл голоор Чингэлийн гол-хөөврийн усны уулзвар, Хөөврийн амны баруун хоёр өндөрлөг, Согоот уул /1710,7/, Хутаг өндөр /1347,2/, Зүүн салаатыг харлаж Ар тэрэгтийн эхний зүүн талын уулын орой.

Монгол улсын Их Хурлын 1994 оны 32
дугаар тогтоолын 3 дугаар хавсралт

ГОВЬ СҮМБЭР АЙМГИЙН СҮМБЭР, БАЯНТАЛ, ШИВЭЭГОВЬ СУМЫН ХИЛИЙН ЦЭС

1. Сүмбэр сумын хилийн цэс

Их уул \Малх-1444,2\, Бага уул 1394,5, Муухөөтийн худаг, 12447,0 тоот, Ар худаг, Хөмүүлтийн гүүр, зарла булан 1245,7, 1261,7 тоотууд, Сүмт овоо, Цагаан толгой, Хөл нуурын зүүн булан, Замын шанд, Зүүн овоот \1306,0\, Хөтөл 1353,7 тоот, Дэндгэр шарга, Яргайн өндөр \1545,3\, Шайдам нуурын хот булан, Сүмбэр овоо \1565,4\, Онолын уул \1678,5\, Уст ханангийн худаг, Төмөр 13 замын 22 дугаар зорлог, хуучин 22 дугаар зорлог, Бөхөтийн улаан нуур \1179,6\, Бөгсийн уул \1235,7\, Уурсахын ухаа \1181,3\, Эрээн сүмийн туурь, 1184,6 тоот, Цагаан дөрөлж \1224,3\, Хадмалын цагаан толгой, Хадмалын хойт ухаа \1214,6, 1223,0\, Хаваргын худаг, 1260,9 тоот Сүүжийн шарга, өндөр \1248,5\, Валтастайн хар өндөр \1249,4\, Цагаан

дух, Холбоогийн гурван овоот \1223.7\, Тогоотын хонхор, 1234.4 тоот, Уханын хонхор 1244.2, 1291.0 тоотууд, Адуун чулуу, 1268.9, 1258.2 тоотууд, төмөр замын 18 дугаар зөрлөг, Лүн-Уул \1358.4\, 1430.7, 1345.5, Их-Уул \Малх 1444.2\.

2.Баянтал сумын хилийн цэс

Төмөр зам хоорондын 383 дугаар цэг \14 дүгээр зөрлөг\, сүүд цагаан \1293.6\, Дэлгэрцогт \1330.2\, Шилийн худаг, Шилийн овоо \1389.5\, Их уул \Малх 1444.2\, 1346.5, 1430.7 тоотууд, Лүн уул \1358.4\, Төмөр замын 18 дугаар зөрлөг, Төмөр зам хоорондын 383 дугаар цэг \14 дүгээр зөрлөг\.

3.Шивээговь сумын хилийн цэс

Уст ханвигийн худаг, төмөр замын 22 дугаар зөрлөг, зуучин 22 дугаар зөрлөг, Бэлтийн улаан \1179.6\, Бөгсийн уул \1235.7\, Урсахын ухаа \Халзан 1181.3\, Эрээн сумын туурь, 1184.6 тоот, Цагаан доролж \1224.3\, Хадмалын цагаан толгой, Хадмалын хойтухаа \1214.6, 1223.0\, Хавиргын худаг, 1240.0, 1205.1 тоотууд, Хотелийн ухаа, 1206.9 тоот, Шивээ-Овоо \1252.1\, Өөхий \1282.9\, Уст Ханвигийн худаг.

4.Шарын гол сумын хилийн цэс

Олон хотол, Гурван голгорин эх /1157.5/, Хар ямаат /1399.1/, 1163.3 тоот, гэхийн шээлт /1163.3/ Ногоон хушуу, Уст толгой /наадмын толгой/, 988.2 тоот, Маакът толгой, Говилууд /1167.9/, Их Дарханууд /1239.0/, Дарханы хотол /1065.0/ 1 дүгээр шон, олон хотол.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ

1994 оны 5 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 37

Улаанбаатар
хот

Валютын зохицуулалтын тухай
хуулийг хэрэгжүүлэх зарим
арга хэмжээний тухай

Валютын зохицуулалтын тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Дараахь арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Засгийн газар Монголбанкнд даалгасугай:

1/ валютын зохицуулалттай холбогдсон тогтоол, шийдвэрийг энэхүү хуульд нийцүүлэх арга хэмжээг энэ оны 6 дугаар сарын 1-ний дотор авч;

2/ тус улсын дотоод зах дээр гадаад валют эрдэмд ашиг байгаа оноогийн нөхцөл байдалд судалгаа, дүгнэлт хийж, Монгол Улсын Үндэсний мөнгөн тэмдэгт төгрөгийг үнэгүйдээс хамгаалах тодорхой арга хэмжээ авч, энэ талаар Улсын Их Хуралд энэ оны 12 дугаар сарын 1-ний дотор багтаан мэдээлэх

2. Дараахь арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Монгол банкнд даалгасугай

1/ зочид буудал, нисэх онгоц, галт тэрэгний буудал зэрэг аж ахуйн нэгж, байгууллагад гадаад бэлэн валютаар ажил, үйлчилгээ эрхлэх зөвшөөрлийг хянан олгох, цаашид валют худалдан авах, худалдах үйлчилгээг банкны салбар, цэгээр гүйцэтгүүлэх бэлтгэлийг хангах;

2/ банкны төлбөрийн чадвархийг дээшлүүлэх, харилцагчдын зөрөнгийн баталгааг хангах замаар банкны ажил, үйлчилгээний чанар, цар хэмжээг олон улсын жишигт хүргэхэд чиглэсэн дэд дараатай ажил зохиох;

3/ банкны үйл ажиллагааны оноогийн түвшингээс хэмжээн зарим төлбөрийг гадаадын найдвартай банкаар гүйцэтгүүлэх зөвшөөрлийг аж ахуйн нэгж, байгууллагад олгож байх;

4/ Валютын зохицуулалтын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан журмыг энэ оны 6 дугаар сарын 1-ний дотор баталж мөрдүүлэх;

3. Энэ хууль гарахаас өмнө гадаад оронд данс нээж байршуулсан валютын орлогоо 1994 оны 8 дугаар сарын 1-ний дотор Сангийн яаманд нэхэн бүртгүүлэхийг аж ахуйн нэгж, байгууллага, хргэдэд үүрч болгосугай.

4. Тач тогтоол батлагдсантай холбогдуулан Улсын Их Хурлын

1994 оны 3 дугаар сарын 18 -ны өдрийн 21 дүгээр тогтоолыг хүчингүй болгосугай.

Монгол Улсын Их
Хурлын дарга

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ

1994 оны 5 дугаар
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 38

Улаанбаатар
хот

Өмнөд Африкийн Бүгд
Найрамдах Улстай дипломат
харилцаа тогтоох тухай

Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

Монгол Улсаас Өмнөд Африкийн Бүгд Найрамдах Улстай дипломат харилцаа тогтоосугай.

Монгол Улсын Их
Хурлын дарга

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ

1994 оны 5 дугаар
сарын 24-ний өдөр

Дугаар 39

Улаанбаатар
хот

Төрийн бэлгэ тэмдгийн тухай
хуулийг хэрэгжүүлэх зарим
арга хэмжээний тухай

Төрийн бэлгэ тэмдгийн тухай Монгол Улсын хууль батлагдсантай холбогдуулан Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Дараахь арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Засгийн газарт даалгасугай:

1/ Сайд нарын Зөвлөл, Засгийн газрын урьд гарсан шийдвэрийг 1994 оны 7 дугаар сарын 1-ний дотор багтаан Төрийн бэлгэ тэмдгийн тухай хуульд нийцүүлэх;

2/ төрийн бэлгэ тэмдгийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 4-т заасан танхим, өргөө, албан тасалгаанд 1994 оны 7 дугаар сарын 1-ний дотор өнгөөр ялгасан Төрийн сүлд байрлуудах;

3/ Төрийн бэлгэ тэмдгийн тухай хуулийн 23 дугаар зүйлд заасан зөвшөөрөл олгох журмыг 1994 оны 7 дугаар сарын 1-ний дотор баталж мөрдүүлэх;

4/ Монгол Улсын хилийн багана дахь Төрийн сүлдийг шинэчлэн солих ажлыг 1994 онд багтаан дуусгах;

5/ Монгол Улсын төрийн тугийг Төрийн бэлгэ тэмдгийн тухай хуульд заасан хэмжээгээр үйлдэх, байрлуулах ажлыг 1994 оны 7 дугаар сарын 10-ны дотор дуусгах.

2. "БНМАУ-ын Төрийн бэлгэ тэмдгийн тухай дүрмийг батлах тухай" БНМАУ-ын Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн 1988 оны 7 дугаар сарын 19-ний өдрийн 107 дугаар зарлигийг 1994 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Их
Хурлын дарга

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ

1994 оны 6 дугаар
сарын 2-ны өдөр

Дугаар 40

Улаанбаатар
хот

Иргэний хамгаалалтын тухай хуулийг
хэрэгжүүлэх зарим арга
хэмжээний тухай

Иргэний хамгаалалтын тухай хууль шинээр батлагдсантай холбогдуулан Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

Сайд нарын Зөвлөл, Засгийн газрын шийдвэрийг Иргэний хамгаалалтын тухай хуульд нийцүүлэх арга хэмжээг 1994 оны II дүгээр сарын 1-ний дотор авахыг Засгийн газарт даалгасугай.

Монгол Улсын Их
Хурлын дарга

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1994 оны 6 дугаар
сарын 2-ны өдөр

Дугаар 41

Улаанбаатар
хот

**Улсын их Хурлын гишүүнээс
чөлөөлөх тухай**

Монгол Улсын Их Хурлын гишүүнээс чөлөөлж өгөхийг хүсч Улсын Их Хурлын гишүүн Ц. Элбэгдоржийн гаргасан өргөдлийг хэлэлцээд Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсгийн 2-г засмыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн Ц. Элбэгдоржийн гаргасан өргөдлийг нь үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлын гишүүнээс чөлөөлсүгэй.

Монгол Улсын Их
Хурлын дарга

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1994 оны 6 дугаар
сарын 02-ны өдөр

Дугаар 42

Улаанбаатар
хот

**Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн
албаны тухай хуулийг хэрэгжүүлэх
зарим арга хэмжээний тухай**

Монгол Улсын Их Хурлаас **ТОГТООХ** нь:

1. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан дараахь арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Засгийн газар, Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд даалгасулай:

1/ дагаж мөрдөж байгаа хууль тогтоомж, Сайд нарын Зөвлөлийн болон Засгийн газрын шийдвэрийг энэ хуульд нийцүүлэх, уг хуулийг хэрэгжүүлэх зорилгоор гаргах дүрэм, зааврыг 1994 оны 3 улиралд багтаан баталж, мөрдүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

2/ шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн ажилтныг ажиллах нөхцөлийг сайжруулах, тэднийг бэлтгэх, давтан сургах, мэргэшлийг нь дээшлүүлэх асуудлыг хамтран судалж 1994 оны 3 дугаар улиралд шийдвэрлэх;

3/ энэ хуульд заасан баталгааг хэрэгжүүлэхэд зайлшгүй шаардагдах хөрөнгийг 1995 оноос эхлэн жил бүрийн төсвийн төсөлд тусган санхүүжүүлж байх;

4/ зохих зардлыг шүүхийн 1995 оны төвлөрсөн төсвийн төсөлд тусгах замаар шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн ажилтныг дүрэмт хувцас, бие хамгаалах тусгай хэрэгслээр бүрэн хангах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх.

2. Энэ тогтоолын хэрэгжилтэнд хяналт тавьж ажиллахыг Хууль зүйн байнгын хороонд даалгасугай.

ДАРГА

Н. БАГАБАНДИ

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ**

1994 оны 06 дугаар

Улаанбаатар

сарын 02-ны өдөр

Дугаар 43

хот

**Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалах
тухай хуулийг хэрэгжүүлэх
талаар авах зарим арга хэмжээний тухай**

Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалах тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Дарваах арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Засгийн газарт даалгасугай:

1/ Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалах, өмчлөх, эзэмших, ашиглах талаар хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа Сайд нарын Зөвлөл, Засгийн газрын тогтоол, бусад шийдвэр, замаар дүрмүүдийг 1994 оны гуравдугаар улиралд багтаан Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалах тухай хуульд нийцүүлэх;

2/ Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалах тухай хуулийн заалтад нийцүүлэн түүх, соёлын дурсгалт зүйлийн улсын бүртгэлмэдээллийн сан, эрдэнэсийн санг зохион байгуулах, түүх, соёлын

дурсгалт зүйлийн зэрэгдэлийг шинэчлэн тогтоох тэрэг зохион байгуулалтын арга хэмжээг 1994 онд багтаан аяч хэрэгжүүлэх;

3/ Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хамгаалах тухай хуульд тавсан дүрэм, заавруудыг 1994 оны 9 дүгээр сард багтаан баталж, хуулийг хэрэгжүүлэх иж бүрэн хөтөлбөр боловсруулж мөрдүүлэх.

2. Энэ тогтоолын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Боловсрол, шинжлэх ухаан, соёлын байнгын хороонд даалгасугай.

ДАРГА

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ

1994 оны 6 дугаар

Дугаар 45

Улаанбаатар

сарын 9-ний өдөр

хот

Анхдугаар Үндсэн хууль баталж,
Бүгд Найрамдах Улс тунхагласны
70 жилийн ойг тэмдэглэх тухай

Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Улсын Анхдугаар Их Хураал хуралдаж анхдугаар Үндсэн хууль баталж Бүгд Найрамдах Улс тунхагласны 70 жилийн ойг 1994 оны 11 дүгээр сарын 26-нд орон даяар тэмдэглэх нь түйтэй гэж үзсүгэй.

2. Ойг бэлтгэх, тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлыг удирдан зохион байгуулах комиссыг дараахь бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулсугай:

Комиссын дарга:

1/ Н. Багабанди — Улсын Их Хурлын дарга

Комиссын орлогч дарга:

2/ Д. Энхбаш — Монгол Улсын Шадар сайд

Комиссын гишүүд:

3/ А. Белат — УИХ-ын гишүүн, Хурал, захиргааны байнгын хорооны дарга

4/ Ц. Гомбосүрэн — Монгол Улсын Гадаад харилцааны сайд

5/ Д. Давзасамбуу — Монгол Улсын Сангийн сайд

6/ Н. Энхбаяр — Монгол Улсын Соёлын сайд

7/ М. Энхсайхан — Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга

8/ Ц. Баасанжав — Нийслэлийн Засаг дарга

- 9/ Р. Гаваа — Монгол Улсын Зэвсэгт хүчний ерөнхий штабын дарга
 - 10/ Ц. Балдорж — Төрийн төв хэвлэл "Ардын эрх" сонины ерөнхий эрхлэгч
 - 11/ Ч. Дашдаваа — Улсын архивын хэрэг эрхлэх газрын дарга
 - 12/ С. Норовсамбуу — Шинжлэх ухааны академийн дэд ерөнхийлөгч
- Комиссын нарийн бичгийн дарга:
- 13/ Н. Ринчиндорж — Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга

3. Ойд бэлтгэх, тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлын төлөвлөгөө гаргаж, холбогдох зардлын тооцоог Засгийн газарт оруулан шийдвэрлүүлэхийг комисс / Д. Энэбш /-т даалгасугай.

ДАРГА

Н. БАГАБАНДИ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛ

1994 оны 6 дугаар

Дугаар 46

Улаанбаатар

сарын 09-ний өдөр

хот

Мөнгөн тэмдэгтийн загвар,
тодорхойлолт батлах,
эрх олгох тухай

Банкны хуулийн 7 дугаар зүйл, Монголбанкны санхүүг үлдэсэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. "5000 төгрөг", "10000 төгрөг"-ийн мөнгөн тэмдэгтийн загвар, тодорхойлолтыг хансралтын ёсоор баталсугай.

2. Гүйлгээнд гаргах мөнгөн тэмдэгтийн нооц бүрэлдүүлж байх зорилгоор батлагдсан загвар, тодорхойлолтын дагуу мөнгөн тэмдэгт нэмж хэвлүүлж байх эрхийг Монголбанкинд олгосугай.

ДАРГА

Н. БАГАБАНДИ

Монгол Улсын Их Хурлын 1994 оны
46 дугаар тогтоолын хавсралт

**"5000 төгрөг", "10000 төгрөг"-ийн МӨНГӨН
ТЭМДЭГТИЙН ЗАГВАР, ТОДОРХОЙЛОЛТ**

1. "5000 төгрөг", "10000 төгрөг"-ийн дэвсгэрт, "500 төгрөг"-ийн дэвсгэртэй ижил хэмжээтэй, өөр өөр онгогтой байна.

2. Дэвсгэртүүдэд Чингис хааны хөрөг, Монголын эртний ийлслэл Хархорин хотын таван амтатны оргилуур түүхэн зураг, соёмбо, төрийн туг, Чингисийн зарлигийн пайзны зургийг үндсэн бүтэц болгон оруулж түмэнласан хээ зэрэг үндэсний бусад хээ угалзаар чимэглэж, зураасан зураг, чимэглэлийг дуурайлган хийх боломжгүйгээр компьютерээр бүтээнэ.

3. Дэвсгэртүүдэд "Монгол улс", "Монголбанк" гэсэн үг болон дэвсгэртийн үнийг тоо, үсгээр бичиж, мөнгөн тэмдэгтийг хэвлэсэн он болон дэвсгэртийн дугаарыг хэвлэнэ. Мөнгөн тэмдэгтийн арддэд дэвсгэртийн үнийг тоогоор бичиж кирилл үсгээр "төгрөг" гэж бичнэ.

4. Дэвсгэртүүдийн өвөр талд нь хэвлэгдэх бичиг, тоог худам монгол үсэг, тоогоор, ар талд хэвлэгдэх бичиг, тоог кирилл үсэг, араб тоогоор хэвлэнэ.

5. Дэвсгэртүүдэд 1993 онд хэвлүүлж гүйлгээнд гаргасан жижиг дэвсгэртэд хийсэн бүх нууц хийцүүдийг оруулж, усан хээ бүхий цулгүй талбайд бүх төрлийн хуулаатны эсрэг тусгай хээ нэмж оруулахаас гадна дэвсгэртийн өвөр талын Чингис хааны усан хээний доод талд дугуй хийц оруулж гэрлийн ойлтоор шалгахад дэвсгэртийн үнэ болон морь унасан баатар эрийн дүрс ээлжлэн тодорч байхаар бүтээнэ.

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1994 оны 5 дугаар
сарын 9-ний өдөр

Дугаар 54

Улаанбаатар
хот

**Н. Нямсүрэнг "Шударга журам"
медалиар шагнах тухай**

Галын аюулаас эрэлхэг зориг, авхаалж самбаа гарган турши хүүхдийн амь аварч иргэний хүмүүнлэг үүргээ нэр төртэй бие-лүүлснийг үнэлж нийслэлийн Налайх дүүргийн Дулааны станци ажилчин Норовилийн Нямсүрэнг "Шударга журам" медалиар шагнасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

П. ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1994 оны 6 дугаар
сарын 03-ны өдөр

Дугаар 58

Улаанбаатар
хот

**Зарим шүүгчийг албан
тушаалаас нь чөлөөлөх тухай**

Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн саналиг үндэслэн Самдангийн Цэдэн, Пүрэвсүрэнгийн Батсайхан нарыг Сэлэнгэ аймгийн хэсгийн ардын шүүхийн шүүгчийн, Рэнчинсambuугийн Энхтүвшинг Хөвсгөл аймгийн хэсгийн ардын шүүхийн шүүгчийн, Цэрэндоржийн Амарсайханыг 1993 оны 7 дугаар сарын 10-наар тасалбар болгон Өвөрхангай аймаг дахь сум дундын 1 дүгээр шүүхийн шүүгчийн, Дэмбэрэлийн Нэргүйг мөн аймаг дахь сум дундын 2 дугаар шүүхийн

шүүгчийн, Нямдоржийн Ичинхорлоог Нийслэлийн Сонгинохайрхан-Жаргалант дүүргийн шүүхийн шүүгчийн, Цэвгээгийн Ганбатыг Ховд аймаг дахь сум дундын 2 дугаар шүүхийн шүүгчийн, Чойжилсүрэнгийн Чулууныг Дархан хот дахь сум дундын шүүхийн шүүгчийн албан тушаалаас тус тус чөлөөлсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

П.ОЧИРБАТ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

1994 оны 6 дугаар

Дугаар 59

Улаанбаатар

сарын 03-ны өдөр

хот

Зарим шүүхийн шүүгчийг
томилох тухай

Үндсэн хуулийн 51 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийг үндэслэн Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн санал болгосноор Пүрэвсүрэнгийн Батсайханыг Сэлэнгэ аймаг дахь сум дундын 1 дүгээр шүүхийн шүүгчээр, Нямдоржийн Ичинхорлоог Архангай аймаг дахь сум дундын шүүхийн шүүгчээр, Рэнчинсамбуугийн Энхтүвшинг Хөвсгөл аймаг дахь сум дундын шүүхийн шүүгчээр тус тус томилсугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

П.ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1994 оны 6 дугаар
сарын 03-ны өдөр

Дугаар 60

Улаанбаатар
хот

**Зарим шүүхийн ерөнхий
шүүгчийг томилох тухай**

Үндсэн хуулийн 51 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэг, Шүүхийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсгийг үндэслэн Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн санал болгосноор Пүрэвсүрэнгийн Батсайханыг Сэлэнгэ аймаг дахь сум дундын I дүгээр шүүхийн ерөнхий шүүгчээр, Нямдоржийн Ичинхорлоог Архангай аймаг дахь сум дундын шүүхийн ерөнхий шүүгчээр тус тус 6 жилийн хугацаагаар томилсугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

П. ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ**

1994 оны 6 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Дугаар 61

Улаанбаатар
хот

**Ким Хен Сихийг "Найрамдал"
медалиар шагнах тухай**

Монгол Улс, БНСУ-ын соёлын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлэхэд оруулж буй хувь нэмрийг үнэлж БНСУ-ын хөндлөлийн "Дон-А" компанийн Ерөнхийлөгч Ким Хен Сихийг "Найрамдал" медалиар шагнасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

П. ОЧИРБАТ

МОНГОЛ УЛСЫН БРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

1994 оны 6 дугаар

Дугаар 62

Улаанбаатар

сарын 22-ны өдөр

хот

Л. Агваанжамбал, Ш. Саарал нарыг
"Алтан гадас" одонгоор
шагнах тухай

Үзэгч, уншигч олон түмний сэтгэлд хоногшсон олон дууны үг, шүлэг, магтаал туурвисан болон Монгол ардын язгуур урлагийг хөгжүүлэх, түүний урны санг баяжуулахад оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж Хэнтий аймгийн Дархан сумын иргэн, зохиолч Лувсангийн Агваанжамбал, Сүхбаатар аймгийн Онгон сумын иргэн, хөгжимчин Шагдарын Саарал нарыг "Алтан гадас" одонгоор шагнасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН БРӨНХИЙЛӨГЧ

П. ОЧИРБАТ

МОНГОЛ УЛСЫН БРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

1994 оны 6 дугаар

Дугаар 63

Улаанбаатар

сарын 22-ны өдөр

хот

Зарим хүнийг "Шударга журам"
медалнар шагнах тухай

Хүндэтгэн энэрэнгүй сэтгэл гарган олон хүний амь аврах, эрүүл мэндийг хамгаалахад оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж дор дурдсан доноруудыг "Шударга журам" медалнар шагнасугай.

1. Жамсрангийн Бямбажав — Нийслэлийн Сонгинохайрхан дүүргийн иргэн, өндөр настан
2. Галсангийн Жамц — Нийслэлийн Баянзүрх дүүргийн иргэн, өндөр настан

3. Ли ха ши-гийн Мянмарсүрэн	— Сэтгэцийн эмгэгийн клиникийн эмнэлэгийн нярав-сувилагч
4. Шоовын Самбуудорж	— Өмнөговь аймгийн Даланзадгад сумын нэгдүгээр дунд сургуулийн багш
5. Нэргүйн Уртбаяр	— Багануур-зүүн өмнөт районы цахилгаан шугам сүлжээний газрын слесарьч

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

П. ОЧИРБАТ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАРЛИГ

1994 оны 6 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Дугаар 64

Улаанбаатар
хот

Б. Цэвээнийг "Шударга журам"
медалиар шагнах тухай

Эр зориг, авхаалж самбаа гарган усны аюулвас гурван хүний амийг аварч иргэний үүргээ нэр төртэй биелүүлдсийг үнэлж Төв аймгийн Мөнгөнморьт сумын иргэн Базарын Цэвээнийг "Шударга журам" медалиар шагнасугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

П. ОЧИРБАТ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН
ЗАХИРАМЖ**

1994 оны 6 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Дугаар 10

Улаанбаатар
хот

**НҮБ-ын 50 жилийн ойд тэмдэглэх
Үндэсний хороо байгуулах тухай**

1. 1995 оны 10 дугаар сарын 24-нд болох Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын 50 жилийн ойд бэлтгэх, тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлыг зохион байгуулах Монголын Үндэсний хороог хавсралтад заасан бүрэлдэхүүнтэй байгуулсугай.

2. Ойд бэлтгэж тэмдэглэх ажлыг НҮБ-ын үйл ажиллагаа, Монгол-НҮБ-ын хамтын ажиллагааг суртачлан таниулах чиглэлээр төлөвлөн зохион байгуулж хэрэгжүүлэхийг Үндэсний хороонд үүрэг болгосугай.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

П.ОЧИРВАТ

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 1994 оны 6 дугаар сарын 07-ны өдрийн 10 дугаар захирамжийн хавсралт

**НҮБ-ЫН 50 ЖИЛИЙН ОЙД БЭЛТГЭХ,
ТЭМДЭГЛЭН ӨНГӨРҮҮЛЭХ АЖЛЫГ ЗОХИОН
БАЙГУУЛАХ МОНГОЛЫН ҮНДЭСНИЙ
ХОРООНЫ БҮРЭЛДЭХҮҮН**

Дарга	— Гадаад харилцааны сайд Ц. Гомбосүрэн
Нарийн бичгийн дарга	— Гадаад харилцааны яамны Олон улсын байгууллагын хэлтсийн дарга Л. Баярт
Гишүүд:	— Улсын Их Хурлын гишүүн Г. Төртөгтох;
— Байгаль орчин сайд З. Батжаргал;
— Соёлын сайд Н. Энхбаяр;
— Радио, телевизийн хэрэг эрхлэх газрын дарга Б. Өвгөнхүү;

- Ерөнхийлөгчийн Гаднад бодлогын зөвлөх Л. Галбадрах;
- Сангийн дэд сайд С. Очирпүрэн;
- Үндэсний хөгжлийн газрын дэд дарга Л. Дэмбэрэл;
- Шинжлэх ухаан, боловсролын дэд сайд Н. Жамба;
- Эрүүл мэндийн дэд сайд Г. Дашзэвэг;
- Монгол Улсаас НҮБ-ын дэргэд суугаа Байнгын төлөөлөгч Л. Эрдэнэчулуун;
- "Ардын эрх" сониний ерөнхий эрхлэгчийн нэгдүгээр орлогч Б. Пүрэвдаш;
- "Засгийн газрын мэдээ" сониний орлогч эрхлэгч Д. Цэнджав;
- Мэдээллийн МОНЦАМЭ агентлагийн дэд захирал Ч. Түмэндэлгэр;
- Монголын энх тайван, найрамдлын байгууллагуудын холбооны ерөнхий нарийн бичгийн дарга Д. Билэгт;
- НҮБ-ыг дэмжих Монголын лийгэмлэгийн дарга, элчин сайд Б. Дашцэрэн;
- Элчин сайд М. Дүгэрсүрэн;
- ЮНЕСКО-гийн Монголын үндэсний комиссын нарийн бичгийн дарга Д. Цахилгван;
- Монголын эмэгтэйчүүдийн холбооны ерөнхий зөвлөлийн ерөнхийлөгч Н. Гэрэлсүрэн;
- Монголын залуучуудын холбооны нарийн бичгийн дарга Ц. Зоригтбаатар;
- Хүн амин бодлого, хөдөлмөрийн амин гаднад харилцааны хэлтсийн дарга С. Онон

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН
ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН
ДҮГНЭЛТ

1994 оны 2 дугаар
сарын 23-ны өдөр

Дугаар 04

Улаанбаатар
хот

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн энэхүү дүгнэлтийг 1994 оны 2 дугаар сарын 23-ны өдрийн 20 цагт зөвлөлдөх тасалгаанд/Төрийн ордим 251 дүгээр өрөө/ үйлдэв.

Монгол Улсын Үндсэн Хуулийн Цэцийн хуралдааныг Цэцийн дарга Г.Сонд даргаар гишүүдэд Г. Нямдоо, Н. Жанцан, С. Жанцан, Д. Чинхаажав нарын бүрэлдэхүүнтэй, Цэцийн нарийн бичгийн дарга Цэндээхүүг оролцуулан хийв. Цэцийн хуралдаанаар иргэн Д. Давнаажав, Д. Бат, Ц. Төрмандах нарын өргөдлийн дагуу Улсын Их Хурлын гишүүн Ц. Элбэгдорж, Д. Ганболд, С. Зориг нар Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг зөрчиж байна гэсэн маргааныг хянан хэлэлцэв. Хуралдаанд өргөдөл гаргагч Ц. Төрмандах, Улсын Их Хурлын гишүүн Ц. Элбэгдорж, Д. Ганболд, С. Зориг, тэдгээрийн өмгөөлөгч А. Энхбат, Д. Ламжав, Х. Цогтсайхан нар оролцон. Өргөдөл гаргасан иргэн Д. Давнаажав, Д. Бат нар хүндэтгэх шалтгаангүйгээр хуралд оролцсонгүй.

Иргэн Д. Давнаажав Үндсэн хуулийн Цэцэд 1993 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдөр хандаж гаргасан өргөдөлдөө "Улсын Их Хурлын гишүүн Ц. Элбэгдорж Монголын ардчилсан холбооны даргаар ажиллаж байгаа нь Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1 дэх заалтыг зөрчиж байна; иргэн Д. Бат 1994 оны 1 дүгээр сарын 5-нд Үндсэн хуулийн Цэцэд ирүүлсэн өргөдөлдөө "Улсын Их Хурлын гишүүн Д. Ганболд, Ц. Элбэгдорж нар нэм, холбооны даргын ажил, албыг дэлхэр хашаж байгаа нь Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг ноцтой зөрчиж байна; иргэн Ц. Төрмандах Үндсэн хуулийн Цэцэд 1994 оны 1 дүгээр сарын 21-нд хандаж гаргасан өргөдөлдөө "Улсын Их Хурлын гишүүн Ц. Элбэгдорж Монголын ардчилсан холбооны дарга, МААА-ны холбооны ерөнхийлөгчөөр, С. Зориг МҮАН-ын дэргэдэх Стратеги судлалын төвийн захирал, "Ардчилал-Таймс" сонинд ажилладаг нь Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг зөрчиж байна" гээд шалгаж шийдвэрлэхийг хүсчээ.

Маргааныг хянан шалгах үйл ажиллагаа, Цэцийн хуралдааны мөчдөд дараахь байдлууд тогтоогдов. Ц. Элбэгдорж Цэцийн гишүүдийн тавьсан асуултанд хариулж бичгээр өгсөн тайлбартгаа "Миний бие 1991 оны 9 дүгээр сарын 19-ний өдөр Монголын ардчилсан холбооны ээлжит бус Их Хурлаас Монголын Ардчилсан холбооны ерөнхий зохицуулагчаар, 1993 оны 11 дүгээр 11-ний өдөр Монголын ардчилсан холбооны даргаар сонгогдон ажиллаж байна.

1993 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс эхлэн Монголын ардчилсан холбооны дэд зохицуулагчийн шийдвэрийн дагуу Улсын Их Хурлын гишүүний цалингийн нэмэгдлийг мөнгөний ханш, байгууллагын цалингийн сүлжээний өөрчлөлтийн дагуу Монголын ардчилсан холбооноосон дуустал надад өгч байсан. 1994 оноос нэмэгдэл авахаа больсон. Улсын Их Хурлын гишүүн нь хуулиар тогтоосон үүрэгт нь үл хамаарах бусад ажил, албан тушаал хавсарч болохгүй гэсэн Үндсэн хуулийн заалт нь Улсын Их Хурлын гишүүний үүрэгт нь хамаарал бүхий ажил, албан тушаалыг цалинтай ч, цалингүй ч ямар нэгэн хэлбэрээр хавсарч болохыг зөвшөөрсөн гэж үзэж байгаа учир хууль тогтоох, ард түмний элч байх үүргээ үр бүтээлтэй хэрэгжүүдэхэд тус дэм болохуйц Монголын ардчилсан холбооны даргын ажил хавсарч байгаагаа Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг зөрчсөн гэж үзэхгүй байна" гэжээ.

Д. Ганболд Цэцэд өгсөн нэмэлт тайлбартаа "Парламентын суудлыг улс төрийн намын тэргүүний ажилтай хослуулаж буй нь Үндсэн хуулийг зөрчиж байгаа хэрэг биш, харин намуудын баримтлах ёстой хэв ёс гэж үзэж байна" гэжээ.

Маргааныг хянан шалгах явцад МҮАН-ын ерөнхий нягтлан бодогч Д. Дашмаа цэцэд өгсөн тодорхойлолтоо "Д. Ганболд МҮАН байгуулагдсан үеэс тэргүүнээр сонгогдон ажиллаж байгаа нь үнэн. 1993 оны 1 дүгээр сарын 6-ны өдрийн МҮАН-ын Ерөнхий зөвлөлийн тогтоолын дагуу МҮАН-ын тэргүүний цалингийн 20 хувийн нэмэгдэл 2500 төгрөгийг мөн оны 7 дугаар сар хүртэл авсан. Түүнээс хойш цалин аваагүй" гэжээ.

Монголын ардчилсан холбооны ерөнхийлөгч Д. Баттулга цэцэд өгсөн тодорхойлолтоо: "Ц. Элбэгдорж 1993 оны 11 дүгээр сарын 11-нд Ерөнхий зохицуулах зөвлөлийн шийдвэрээр МоАХ-ны даргаар сонгогдон ажиллаж байна. МоАХ-ноос нэмэгдэл авдаг байсан. 1994 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс өгөхийг зогсоосон захирамж гаргасан. Ц. Элбэгдорж МоАХ-ны даргын ажил хийж байгаа нь Д. Ганболдынхтой адил юм" гэжээ.

"Ардчилал таймс" сонин сурвалжлагч Бадарч цэцэд өгсөн тодорхойлолтоо: "Манай сонин газар бол 1993 оны 8 дугаар сараас байгуулагдсан бие даасан чөлөөт хэвлэл юм. С. Зориг манай сонинг санаачлагчдын нэг болохоос биш энд ямар нэг ажил эрхэлдэггүй юм" гэжээ.

Цэцийн хуралдааны үед иргэн Ц. Төрмандах "Ц. Элбэгдорж Монголын ардчилсан холбооны даргын алба хашиж байгаа, С. Зориг Стратеги судлалын төвийн захирал болон олон ижийтийн сонгуульд бусад ажил дэвхэр хашиж байгаа нь Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг гарцаагүй зөрчиж байгаа бөгөөд үүнийг нарийвчлан судлах шаардлагатай юм." гэжээ.

Д. Ганболд цэцийн хуралдаанд оролцож тайлбарлахдаа намын даргын үүрэгт ажлыг Улсын Их Хурлын гишүүний ажилтай хослуулан гүйцэтгэж байгааг Үндсэн хуулийн зөрчил гэж үзэхгүй байна. Учир нь манай хувьд гэвэл улс орны хувь заяанд зарчмын ач холбогдолтой аль ч асуудлаар нэгдмэл байр суурьтай байдгийн алрэл нь Парламентын суудлыг намын удирдаагын суудалтай хослуулаж буй байдла юм" гэжээ.

С. Зориг "Стратеги судалгааны төв гэж албан ёсоор бүртгэгдтэй байгууллага байхгүй. Гэвч энэ төвийн нэрээр төрийн зүтгэлтэн, судлаачийн хувьд хууль тогтоох, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаатай шууд холбоотой хэд хэдэн арга хэмжээг холбогдох байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулсан. Одоо ч ням юм хийхээр төлөвлөж байна" гэжээ.

Ц. Элбэгдорж "Улсын Их Хурлын гишүүн хууль тогтооход оролцох эрхээ үр бүтээлтэй хэрэгжүүлэх, ард түмний эдч байх үүргээ гүйцэтгэхэд тус дэм болохуйц улс төр, олон нийтийн болон судалгааны байгууллагад сонгуульд үүрэг гүйцэтгэх, орон тооны бус ажил, албан тушаалд хашихыг Үндсэн хуулийн тухайн заалтаар хориглоогүй учраас миний бие МоАХ-ны даргын ажил хавсарч байгаа нь Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг зөрчөөгүй гэж үзэж байна" гэжээ.

Хянавал:

МҮАН бол хууль ёсоор бүртгэгдсэн, намын тэргүүн нь намын дээд удирдлагыг гүйцэтгэж намыг төлөөлдөг байна. Улсын Их Хуралд суудал бүхий МҮАН-ын тэргүүний албан тушаал нь Улсын Их Хурлын гишүүний хуулиар тогтоосон үүрэгт нь харшлах зүйлгүй байна.

Улсын Их Хурлын гишүүн үйл ажиллагаагаа идэвхтэй агуулахын тулд Парламентын үйл ажиллагаатай холбоо бүхий асуудлаар судалгаа, шинжилгээний чанартай байгууллагыг ашиглан олон практикийн бага хурал, семинар зохион байгуулах зэрэг ажил хийж байгаа нь Улсын Их Хурлын гишүүний үүрэгт хамсаарч байна.

МоАХ нь Монгол Улсын улс төрийн намуудын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн хэм хэмжээгээр нэгэнт хуульчлагдсан улс төрийн үйл ажиллагаа агууладаг улс төр-олон нийтийн байгууллага тул уг байгууллагын даргын албан тушаал хаших нь улс төрийн үйл ажиллагаа учраас Улсын Их Хурлын гишүүний хуулиар тогтоосон үүрэгт нь харшлахгүй байна.

Ц. Элбэгдорж Улсын Их Хурлын гишүүн болохоосоо өмнө 1991 оны 11 дүгээр сарын 1-нд Монголын ардын аж ахуйтны холбооны хоёрдугаар Хурал дээр өөрөө татгалзаж уг холбооны Ерөнхийлөгчийн үүрэгт ажлаас чөлөөлөгдсөн байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 66 дугаар зүйл, Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийг удирдлага болгон дүгнэлт гаргах нь:

1. Улсын Их Хурлын гишүүн Д. Ганболд МҮАН-ын тэргүүний албан тушаал хашиж байгаа болон Улсын Их Хурлын гишүүн С. Зориг Стратеги судлалын төвийг удирдаж байгаа бөгөөд "Ардчилал-Таймс" сонинд үүсгэн байгуулагдсан, Улсын Их Хурлын гишүүн Ц. Элбэгдорж МоАХ-ны даргын албан тушаал хашиж байгаа нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн

заалтыг тус тус зөрчөөгүй байна гэсэн дүгнэлтийг Улсын Их Хуралд оруулж байна.

ДАРГА
ГИШҮҮД

Г. СОВД
Г. НЯМДОО
С. ЖАНЦАН
Н. ЖАНЦАН
Д. ЧИЛХААЖАВ

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН
ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН
ДҮГНЭЛТ

1994 оны 06 дугаар
сарын 15-ны өдөр

Дугаар 06

Улаанбаатар
хот

Цэцийн хуралдааны танхим

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн энэхүү дүгнэлтийг 1994 оны 6 дугаар сарын 15-ны өдрийн 20 цагт зөвлөлдөх тасалгаанд /Төрийн ордны 251 дүгээр өрөөнд/ үйлдэв.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн бүх гишүүдийн хуралдааныг Цэцийн дарга Г. Сөвд даргалж, гишүүдэд Г. Нямдоо, Л. Баасан, Ц. Цолмон, Д. Чилхавжав, С. Жанцан, Н. Жанцан, Ж. Бямба нарны бүрэлдэхүүнтэй, нарийн бичгийн даргад С. Гэрэлмааг оролцуулан хийв.

Бүх гишүүдийн хуралдаанд гомдол гаргагч иргэн Ш. Батдорж, Ц. Олзной нар болон Улсын Их Хурлын гишүүн С. Зориг, хүүний өмгөөлөгч А. Энхбат нар оролцов.

1. Нийслэлийн Чингэлтэй дүүргийн иргэн Шагдар овогтой Батдорж Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцэд хандаж гаргасан өргөдөлдөө: Улсын Их хурлын гишүүн С. Зориг нь "Стратеги судалгааны төв хэмээх" одон нийтийн байгууллага байгуулан Хувьдаа хөгжлийн банкинд валютын 151584, Монгол давтгал банкинд төгрөгийн 305033 данс нээлгэн үйл ажиллагаа явуулжээ.

Энэ төв Хууль зүйн яаманд бүртгэлгүй боловч тамга тэмдэгтэй болж, банкинд данс нээлгэн аж ахуйн ажиллагаа явуулсан нь Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчөөд зогссонгүй цаашид аж ахуйн нэгжийн хууль, бусад хуулиудыг зөрчжээ. Мөн тамга, тэмдгийн дүрэм, заавар зөрчсөн нь эрүүгийн гэмт хэргийн шалжтэй байж болзошгүй тул эдгээр байдлуудыг шалгаж өгөхийг хүсье" гэжээ.

2. Сонгинохайрхан дүүргийн II дүгээр хорооны иргэн Ц. Олзной Цэцэд ирүүлсэн өргөдөлдөө:

а/ С. Зориг стратеги судалгааны төвийн захирлын албан тушаалыг хашиж байгааг,

б/ Ардчилал таймс, экспресс таймс, Нөлөөгүй толь сонхим үйл ажиллагааг,

и/ Стратеги судалгааны төвийн 207034, 305033 дансн монгоний тооцооны баримтуудад 1 дүгээр гарын үсгийг С. Зориг, хоёрдугаар гарын үсгийг Бамбасүрэн зурсан зэргийг, мөн С. Зориг УБЗ-00-99 дугаарын мерседес машины татварыг төлсөн эсэхийг,

г/ С. Зориг сонгогчдын итгэл найдварыг хөсөрдүүлэн Улсын Их Хурлын чуулганыг / 1372 цаг / тасалсан асуудлыг шалгаж өгөхийг хүсьс" гэжээ.

Ц. Олзвой Улсын Их хурлын гишүүн Ц.Элбэгдорж Улсын Их Хурлын гишүүний үйл ажиллагаанд холбогдолгүй Монголын ардчилсан холбооны даргын үүрэг гүйцэтгэсэн, Улсын Их Хурлын гишүүний итгэлийг алдаж чуулган /429 цаг/ тасалсан, ардын аж ахуйтны холбооны зорюулалттай 1,3 сая төгрөгийг хууль бусаар зарцуулсан, мөн холбооны шугамаар Ло овогт Зуунасттай хэлцэл хийсэн асуудлыг шалгуулахыг хүссэн байна.

3. Улсын Их Хурлын гишүүн С. Зориг гомдол гаргагчийн өргөдөлтэй холбогдуулан бичгээр ирүүлсэн тайлбартаа:

Стратеги судалгааны төвийг 1991 онд Монголын ардчилсан холбоо, МҮЭ-ийн төв зөвлөл хамтран байгуулсан бөгөөд энэ үед тус байгууллагыг Улсын бүртгэлд бүртгүүлэх шаардлага байгаагүй. Энэ тухай хууль тогтоомж байсангүй, одоо ч байхгүй байна. Энэ төв санхүүжилтгүй тул үйл ажиллагаа нь зогссон. Би Улсын Их Хурлын гишүүний хувьд өөрийн албатай бөгөөд тэр нь судалгаа шинжилгээний ажил хийж, эрдэм шинжилгээний хурал, маргааныг удаа дараадаа зохион байгуулж ирэн. Энэ талаар Үндсэн хуулийн цэцийн өмнөх хуралдааны материалд тодорхой бий.

Тус ажилн алба нь дээрх ажиллагааг явуулахдаа Стратеги судалгааны төвийн нэрийг ашигладаг юм. Түүнчлэн Улсын Их Хурлын гишүүн ажлын аппараттай байж болохыг ямар ч хуулиар хориглоогүй болохыг дурдъя.

Аливаа байгууллага үйл ажиллагаа явуулахын тулд данс, тэмдэгтэй байх нь ердийн үзэгдэл ба данс, тэмдэгтэй бол аж ахуйн ажиллагаа явуулах ёстой гэсэн өргөдөл гаргагчийн санааг ойлгохгүй байна. Жишээ нь бүхий л эрдэм шинжилгээний ба судалгааны байгууллага, төсвийн газрууд, гадаадын төлөөлөгчийн газар гэх мэт болно. Эдгээр нь данстай боловч аж ахуйн ажиллагаа явуулдаггүй. Иймд намайг хий хардалтаар буруутгасныг ойлгохгүй байна. Улсын Их Хурлын гишүүний хувьд тус төвийн нэрийн дор гишүүний ажилд шууд хамваралтай судалгааны ажил хийж байгаа нь Улсын Их Хурлын гишүүний ажилд хэршлахгүй. Харин ч ажлаа үр нөлөөтэй явуулахад дөхөм болдог. Энэ талаар Үндсэн хуулийн Цэцийн өмнөх хуралдааны дүгнэлтэд тодорхой бий.

Өргөдөл гаргагч ямар нэгэн нотолгоогүйгээр сэжиг таавраар намайг гэмт хэрэг үйлдсэн мэтээр яллаж байгаа нь ойлгомжгүй байна. Энэ нь Үндсэн хуулийн цэцийн эрх хэмжээнд хамаарах асуудал биш болохыг Цэцийн эрхэм гишүүд болгооно уу гэжээ.

4. Иргэн Ш. Батдоржийн гомдол, хуульч Ц. Шаравдоржийн "Ардын эрх" сонинд хэвлүүлсэн нийтлэлийн дагуу Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн дарга 1994 оны 5 дугаар сарын 18-нд 07 тоот тогтоол гарган Үндсэн хуулийн цэцийн 1994 оны 04 тоот дүгээлт бүхий маргаанаас Ц. Элбэгдорж, С. Зориг нарт холбогдох хэсгийг дахин шалгаж найдварлэхээр маргаан үүсгэсэн байна.

5. Цэцийн гишүүн Л. Вансан, Ж. Бямба нар 1994 оны 6 дугаар сарын 7-ны өдрийн 15 дугаар тогтоолоороо иргэн Ц. Олзийн гомдлын С. Зоригт холбогдох хэсгийг Ш. Батдоржийн гомдолтой хамтатган шалгаж шийдвэрлэхээр тогтжээ.

6. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн хуралдааны 1994 оны 2 дугаар сарын 23-ны өдрийн 04 тоот дүгээлтэнд Улсын Их Хурлын гишүүн Ц. Элбэгдорж, С. Зориг нарыг Монгол Улсын Үндсэн хууль зөрчсөн гэж үзэх үндэслэлгүй болохыг дурджээ.

Улсын Их Хурлын гишүүн С. Зориг Монгол Улсын Үндсэн хуулийг зөрчсөн эсэх тухай асуудлын маргааныг хуралдаанд бэлтгэх болон Цэцийн хуралдааны үед шалган тогтоон. Үүнд:

1. Гомдол гаргагч Ш. Батдорж, Цэцийн хуралдаанд оролцсон болон маргааныг урьдчилан шалгах явцад гаргасан тайлбартаа: Улсын Их Хурлын гишүүн С. Зориг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийг зөрчсөн эсэх асуудлыг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн 1994 оны 2 дугаар сарын 23-ны хуралдаанаар дутуу хянаж шийдвэрлэсэн. Стратеги судалгааны төв нь банкинд тодорхой данстай, түүгээр аж ахуйн үйл ажиллагаа явагдаж байгаа нь тодорхой байна. Иймд Үндсэн хуулийн Цэцийн бүх гишүүдийн хурал С. Зоригт холбогдох асуудлыг хууль заасны дагуу шийдвэрлэнэ гэдэгт итгэж байна" гэжээ.

2. Гомдол гаргагч Ц. Олзийн хуралдаанд оролцож гаргасан тайлбартаа: Улсын Их Хурлын хэд хэдэн гишүүн Үндсэн хууль, Монгол Улсын бусад хуулиудыг зөрчсөн, Улсын Их Хурлын хуралдаан тасалсан асуудал бий. Энэ талаар Улсын Их Хуралд хэд хэдэн удаа бичиж зохих санал хүсэлт гаргасан боловч шийдвэрлэж өгөөгүй.

Иймд хууль дээдлэн ажиллах Цэцийн гишүүдэд хандаж асуудлыг шалгаж өгөхийг хүссэн болно. Цэц асуудлыг хуулийн хүрээнд шударгаар шийдвэрлэх байгаа. Энэ өдрийн хуралдааны үед зарим нэгэн сонимыг Хууль зүйн яаманд бүртгэлтэй гэдгийг танилцаж мэдлээ. Улсын Их Хурлын гишүүн С. Зориг Монгол Улсын Үндсэн хуулийг зөрчсөн нь тодорхой байна гэв.

3. Улсын Их Хурлын гишүүн С. Зориг, түүний өмгөөлөгч А. Энхбат нар хуралдаанд оролцож тайлбарлахдаа: Цэцийн хуралдаанд бэлтгэх явцад өгсөн тайлбараа дахин танилцуулах байна. Стратеги судалгааны төв нь ашиг олж, аж ахуйн үйл ажиллагаа эрлээгүй. Харин аялал жуулчлалын ААА компанид дансаа ашиглуулсан явдал бий. Стратеги судалгааны төвийг байгуулан ажиллуулсан нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийг зөрчсөн явдал бий гэдгийг тайлбарлан гэжээ.

4. Маргааныг шалгах ажиллагааны явцад Стратеги судалгааны төвийн аж ахуйн гүйцэтгэлийн данснм талаар лавлагаа авахад уг төв нь Худалдаа хөгжлийн банкинд төгрөгийн 280007 /одоо 20609! / данстай байсан ба 1991-1992 онд 1998448-00 төгрөгийн орлого орж, 1995259 төгрөг 80 мөнгөний зарлага гарч одоо 3188 төгрөг 20 мөнгөний үлдэгдэлтэй байна.

Тус банкинд валютын 151584 /одоо 286047/ дансанд 1992 оны 4 дүгээр сарын 16-нд 3000 ам доллар орсон ба түүнийг мөн оны 5 дугаар сарын 13-нд авч одоо 5 доллар 75 центийн үлдэгдэлтэй байна. Тус төв 1991 оны 8 дугаар сард Худалдаа, хөгжлийн банкнаас валютын зээл авч төлөөгүй учир шүүхээр шийдвэрлэгдсэн байна.

Нийслэлийн Сүхбаатар дүүргийн шүүх 1993 оны 12 дугаар сарын 21-нд 867 дугаар шийдвэр гарган Стратеги Судалгааны төвөөс 5187 доллар 20 цент, Улсын тэмдгийн хураамж 102447 төгрөгийн хамт гаргуулахаар шийдвэрлэсэн байна.

-Стратеги судалгааны төв нь 1992 оны 11 дүгээр сарын 17-нд Монгол даатгал банкинд 305033 /шинэ 207034/ данс нээлгэн нийтдээ 51 удаа гүйлгээ хийж орлого 9710821 төгрөг 25 мөнгө, зарлага 9689095 төгрөг 72 мөнгөөр тодорхойлогдсон байна.

Стратеги судалгааны төв нь 1992 оны 4 дүгээр сарын 16-нд Төв Ази банкинаас 900000 төгрөгийг 3 сарын хугацаагаар зээлэн авч 1993 оны 3 дугаар сарын 30-нд эгүүлэн тушвасан байна.

5. Монгол Улсын Хууль зүйн яаманд буй бүртгэлээс үзэхэд Ардчилал таймс сонин 1993 оны 8 дугаар сарын 9-нд Экспресс таймс сонин 1994 оны 6 сарын 3-нд бүртгүүлсэн бөгөөд "Нөлөөгүй толь" гэдэг сонин бүртгэлгүй байна. Эдгээр сонин эрхлэгчээр өөр хүмүүс ажиллаж байгаа тул С. Зоригтой холбогдолгүй байна.

6. Улсын Их Хурлын Гишүүн С. Зоригийн санаачлан удирдаж буй стратеги судалгааны төвийн Монголдаатгал банк дахь мөнгөн гүйлгээ нь ашиг олох зорилгогүй бөгөөд энэ нь аль ч байгууллагад байж болох үйл ажиллагаа гэдгийг Монголдаатгал банкны ня-бо Б. Нанзад, Хоршоодын холбооны төв зөвлөлийн ажилтан Д. Мияжүүр нар тодорхойлсон байхад Монгол Улсын үндэсний их сургуулийн тэнхмийн эрхлэгч Д. Сайнжаргал бизнесийн үйл ажиллагаа нь:

1. Тодорхой үйлдвэрлэл, үйл ажиллагаа явуулах,

2. Санхүүгийн операци явуулж хэрэгждэг Стратеги судалгааны төвийн гүйлгээний асуудлыг оруулсан хөрөнгийн эх үүсвэр зарлагын зорилгыг тодорхойлж байж ашиг олсон уу гэдгийг тогтоох ёстой гэжээ.

Сангийн яамны ажилтан Г. Ломбо, Г. Олзвой нар тодорхойлохдоо 305033 дугаар дансын үйл ажиллагааг бичсэн түүврээс үзэхэд аж ахуйн үйл ажиллагаа явуулсан байна. Тухайлбал бусдаас зээл авсан, бусдад зээл олгосон, цалин, шагналд зарцуулсан, хоорондын тооцоогоор аж ахуйн ажиллагаа явуулсан, материал, валют худалдан авсан, хандив өргөсөн, худалдааны татвар төлсөн зэрэг нь аж ахуйн ажиллагаа эрхэлсний илрэл юм.

Хүн амын орлогоос хураалгасан татварыг төсвийн орлогод оруулах, олгосон цалингийн 13,5 хувьтай тэнцэх хэмжээний нийгмийн даатгалын шимтгэлийг төлөх журмууд зөрчигдсөн байна гэжээ.

ХЯНАВАЛ:

Нэг. Улсын Их Хурлын гишүүн С. Зоригт холбогдох маргааны талаар:

Иргэн Ш. Батдорж, Ц. Олзвой нарны гомдлын дагуу шинэ нөхцөл байдал илэрсэнтэй холбоотойгоор явуулсан шалгалтаар Улсын Их Хурлын гишүүн С. Зориг нь стратеги судалгааны төвийг үүсгэн байгуулсан, тэр нь Монголдаатгал банкинд төгрөгийн 305033, Худалдаа хөгжлийн банкинд валютын 151584, төгрөгийн 280007 данстай, түүгээр зохих гүйлгээ хийдэг болох нь тогтоогдов. Стратеги судалгааны төв нь Улсын Их Хурлын гишүүний үйл ажиллагаанд

зохих нөлөө бүхий судалгааны байгууллага бөгөөд байгуулагдсанаас хойш Монгол Улсын Үндсэн хуулийн үзэл баримтлал, хүний эрх, шүүх эрх мэдэл, нутгийн өөрөө удирдах ёс гэх мэт асуудлаар онол арга зүйн хурал, семинар, крицлага зохион байгуулах, мэргэжилтнүүд ажиллуулах, олон улсын байгууллагуудтай харилцаа тогтоох гэх мэт Улсын Их Хурлын гишүүний үүрэгт шууд хамаарах үр нөлөө бүхий ажлуудыг гүйцэтгэсэн байна.

Гэхдээ стратеги судалгааны төв нь судалгааны ажлын хамт аж ахуйн үйл ажиллагаа зэрэгцүүлэн явуулж иржээ. Үүнийг Монголдаатгал банкинд буй 305033 дансны гүйлгээ, тэдгээрийн зорилго, чиглэлээр, стратеги судалгааны төв нь Худалдаа хөгжлийн банк, Төв Ази банкнаас валют, төгрөгийн зээлийн гэрээ хийж байсан, тэдгээрийн зарим үүргүүд биелэгдэхгүй өнөөг хүрсэн, банкны гүйлгээнүүд нь стратеги судалгааны төвийн үйл ажиллагааны чиглэлтэй тэр бүр нийцэхгүй байгаагаар тодорхойлогдож байна.

Энэ нь гомдол гаргагчдын тайлбар, Монголдаатгал банкаар хийгдсэн гүйлгээний шинж, төрөл, стратеги, судалгааны төвөөс банкны байгууллагуудтай валют, төгрөг авахаар байгуулсан гэрээ, аж ахуйн маргаанд тал болж оролцож эд хөрөнгийн хариуцлага хүлээх болсон зэрэг баримтуудаар тогтоогдов.

С. Зориг нь стратеги судалгааны төвийг удирдахдаа аж ахуйн харилцаанд оролцож байгаа нь Улсын Их Хурлын гишүүний үүрэгт шууд хамаарахгүй байна. Энэ талаар гарсан Үндсэн хуулийн Цэцийн 1994 оны 2 дугаар сарын 23-ны өдрийн 04 тоот дүгнэлтийн С. Зоригтой холбоотой хэсгийг хүчингүй болгон зохих өөрчлөлт оруулах үндэслэлтэй байна.

Гомдол гаргагч Ш. Батдорж, Ц. Олзвой нарын гомдолд дурдсан "Улсын Их Хурлын гишүүн С. Зориг албан татварын хууль зөрчсөн, Эрүүгийн хуулийн 227 дугаар зүйлд заасан гэмт хэрэг үйлдсэн байж болзошгүй, сонгогчдын итгэл найдварыг алдагдуудан чуулганы хуралдаан тасалсан гэх мэтийн шаардлагууд" нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцэд хамаарах маргаан бичиг тул хүлээн аяч хангах үндэслэлгүй байна.

Хоёр. Ц. Элбэгдоржид холбогдох маргаан талаар

Ц. Элбэгдорж нь Улсын Их Хурлын 1994 оны 6 дугаар сарын 2-ны 41 дүгээр тогтоолоор Улсын Их Хурлын гишүүнээс өөрийн хүснэгтээр чөлөөлөгдсөн байх тул энэ талаарх маргааныг хянан хэлэлцэж Цэцийн дүгнэлт гаргах хууль зүйн үндэслэлгүй гэж үзлээ.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 66 дугаар зүйл, Цэцийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлд заасныг удирдлага болгон дүгнэлт гаргах нь:

1. Улсын Их Хурлын гишүүн С. Зориг нь стратеги судалгааны төвийн захирлаар ажиллахдаа аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 1 дэх заалтыг зөрчжээ гэсэн дүгнэлтийг Улсын Их Хуралд оруулж байна.
2. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Цэцийн 1994 оны 2 дугаар сарын 23-ны өдрийн 04 тоот дүгнэлтийн С. Зоригт холбогдох хэсгийг хүчингүй болгосугай.

3. Гомдол гаргагч Ш. Батдорж, Ц. Олзвой нарми гомдолд буй Улсын Их Хуралн гишүүн С. Зориг нь албан татварн хууль зөрчсөн, Эрүүгийн хуулийн 227 дугаар зүйлд заасан гэмт хэрэг үйлдсэн байж болзошгүй, "Ардчилал таймс", "Экспресс таймс", "Нөлөөгүй толь" сонинуудыг удирдан гаргадаг, сонгогчдын итгэл найдварыг алдагдуулан чуулганы хуралдаан тасалсан зэргийг магадлан шааргахыг хүссэн зэрэг" шаадлагуудыг хэрэгсэхгүй болгосугай.

Г. СОВД
Г. НЯМДОО
Л. БААСАН
Ц. ЦОЛМОН
Н. ЖАНЦАН
С. ЖАНЦАН
Д. ЧИЛХААЖАВ
Ж. БЯМБАА

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1994 оны 3 дугаар
сарын 9-ний өдөр

Дугаар 56

Улаанбаатар
хот

**Баруун хязгаарын аймгуудын
талаар авах зарим арга
хэмжээний тухай**

Тус улсын баруун хил хязгаарын аймгуудад үйлдвэрлэлийн болон нийгмийн зохих дэд бүтцийг бий болгон хөгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх, орон нутагт тулгамдаж байгаа зарим асуудлыг цаг алдалгүй шийдвэрлэхэд туслах зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Баруун хязгаарын гурван аймгийн төвийг Оросын Холбооны Улсын Эрчим хүчний системтэй холбох өндөр хүчдэлийн цахилгаан дамжуулах шугам болон дэд станцын барилгын ажлыг 1994 онд багтаан дуусгахад шаардагдах санхүүжилт хийх графикийг Монголбанктай хамтран гаргаж, цаг тухайд нь санхүүжүүлэх арга хэмжээ авахыг Сангийн яам /Д.ДАВААСАМБУУ/, Эрчим хүч, геологи уул уурхайн яам /Б. ЖИГЖИД/, Баян-өлгий, Увс, Ховд аймгийн Засаг дарга нарт даалгасугай.

2. Эрчим хүч, геологи, уул уурхайн яам /Б. ЖИГЖИД/, Худалдаа үйлдвэрийн яам /Ц. ЦОГТ/-д даалгах нь:

а/ Монгол Улс, Оросын Холбооны Улсын Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрийн дагуу баруун аймгуудын цахилгаан дамжуулах шугам болон дэд станцын барилгын ажилд зориулан Оросын Холбооны Улсаас тоног төхөөрөмж, материал нийлүүлэх хэлэлцээрийн хугацаа сунгах талаар энэ оны 3 дугаар сард багтаан тохиролцохын хамт Оросын Холбооны Улсын Абакан хотоос нийлүүлдэгдэх, өмнө төлбөр нь хийгдсэн тоног төхөөрөмж, материалыг энэ оны 4 дүгээр сард багтаан татаж авах арга хэмжээ авсугай;

б/ Оросын Холбооны Улсын нутагт баригдах цахилгаан дамжуулах шугам болон дэд станцын өргөтгөлийн ажлыг энэ оны 7, 8 дугаар сард багтаан дуусгаж ашиглалтад оруулах асуудлыг Оросын Холбооны Улсын холбогдох байгууллагатай хэлэлцэж тохиролцсугай.

3. Ховд, Баян-өлгий аймгийн нутагт баригдах цахилгаан дамжуулах шугамын төмөр бетон тулгуур үйлдвэрлэхэд зориулан Ховд аймгийн "Тулга" компанид эзэлийн хөрөнгийн эх үүсвэр гаргаж өгөх талаар зохих тусалдаа үзүүлдэхийг Монголбанкны ерөнхийлөгч /Д. МОЛОМЖАМЦ/-д зөвлөсүгэй.

4. Баян-өлгий аймгийн төвд баригдаж байгаад зогссон цэмбэний үйлдвэрийн барилгыг ашиглан хамтарсан үйлдвэр байгуулах асуудлыг энэ оны эхний хагаст багтаан Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын холбогдох байгууллагуудтай хэлэлцэж, шийдвэрлэхийг Эдийн засаг, шинжлэх ухаан-техникийн талвар хамтран ажиллах Монгол-Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын комиссын Монголын хэсэг /Э. ГОМБОЖАВ/, Худалдаа үйлдвэрийн яам /Ц. ЦОГТ/, Баян-өлгий аймгийн Засаг дарга /К. МИЗИМХАН/-д даалгасугай.

5. Увс аймагт баригдаж байгаад зогссон мах комбинатын барилгыг ашиглан хамтарсан үйлдвэр байгуулахад хөрөнгө оруулах буюу хамтран ажиллах түнш олж уг үйлдвэрийг ойрын жилд ашиглалтад оруулах асуудлаар саналбэлтгэн энэ оны 5 дугаар сард Засгийн газарт танилцуулхыг Худалдаа, эдийн засаг, шинжлэх ухаан-техникийн хамтын ажиллагааны Монгол-Оросын Засгийн газар хоорондын комиссын Монголын хэсэг /Ч. ПҮРЭВДОРЖ/, Хүнс, хөдөө аж ахуйн яам /Ц. ӨӨЛД/, Увс аймгийн Засаг дарга /Д. НАМСРАЙ/-д үүрэг болгосугай.

6. Ховд аймагт баригдаж байгаа эсгий, эсгий гутлын үйлдвэр, цементийн үйлдвэрийг энэ онд багтаан ашиглалтад оруулах, түүхий эд бэлтгэхэд шаардагдах хөрөнгийн хэмжээг нарийвчлан тооцож Монголбанхтай хамтран зээлийн эх үүсвэрийн асуудлыг ойрын үед шийдвэрлэхийг Үндэсний хөгжлийн газар /Ч. УЛААН/, Худалдаа, үйлдвэрийн яам /Ц. ЦОГТ/, Сангийн яам /Д. ДАВААСАМБУУ/, Ховд аймгийн Засаг дарга /Н. ДАМБА/-д даалгасугай.

7. "Улсын төвлөрсөн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 1994 онд хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээний тухай" Засгийн газрын 1993 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдрийн 198 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтын дагуу улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Улаангом хотод баригдаж байгаа чацарганы үйлдвэрт хуваарилсан 30,0 сая төгрөгийн зээлийн эргэж төлөгдөх хугацааг нэг жилээр сунгахыг Сангийн яам /Д. ДАВААСАМБУУ/-д зөвшөөрсүгэй.

8. Хяндвалзатч орнуудын тээл, тусламжийн хөрөнгө ашиглан баруун бүсийн аймаг дундын хүн эмнэлгийн оношилгоо, эмчилгээний төх байгуулах асуудлыг судалж, тохиролцох арга хэмжээ авахыг Үндэсний хөгжлийн газар /Ч. УЛААН/, Эрүүл мэндийн яам /П.НЯМДАВАА/-д даалгасугай.

9. Монгол-Хятадын хилийн боомт, түр гарцуудыг тохижуулж, галзүйн агуулах, хашаа, зочид буудал, гэр барих, хэмжих, шалгах багаж хэрэгслээр хангах арга хэмжээг холбогдох аймгийн Засаг даргатай хамтран авахын хамт хил орчмын худалдааг хоёр орны нутагт ээлжлэн хийдэг болох талаар БНХАУ-ын холбогдох байгууллагатай тохиролдож шийдвэрлэхийг Худалдаа, үйлдвэрийн яам /Ц. ЦОГТ/, Хилийн цэргийг удирдах газар /П. СҮНДЭВ/, Улсын галзүйн ерөнхий газар /Г. СЭСЭЭР/, холбогдох аймгийн Засаг дарга нэгт даалгасугай.

10. Оросын Холбооны Тува улстай хиллэж байгаа хэсэгт хилийн зөрчил, малын хулгай нэмэгдэж, хил орчим оршин суугчдын амгалан тайван байдлыг алдагдуулж байгааг хэргэлэн хилийн хамгаалалтыг сайжруулах, хилчин, дайчдын байр, унаа, техник хэ-

рэгслийн хангалт, төслийн санхүүжилтийг хугацаанд нь олгож байх арга хэмжээ авахыг Батлан хамгаалахын сайд /Ш. ЖАДАМ-БАА/, Хилийн цэргийг удирдах газар /П. СҮНДЭВ/, Сангийн яам /Д. ДАВААСАМБУУ/-д даалгасугай.

11. Цаг агаарын байдал хүндэрсэн Алтайн цаадахь сумдод тэжээл тээвэрлэх, Баян-өлгий аймгийн зарим сумын малчид хаваржаандаа хүрэх зам гаргахад нь туслацдаа үзүүлэх зорилгоор Ховд, Баян-өлгий аймагт нийтдээ 3 сая төгрөгт багтаан санхүүжилт хийхийг Улсын Байнгын онцгой комисс /Ч. ПҮРЭВДОРЖ/-т зөвшөөрсүгэй.

12. Цаг агаарын болзошгүй хүндрэлийн үед төвийн районоос малын тэжээл тээвэрлэх зардлыг хямдруулах, баруун аймгуудад малын тэжээлийн байнгын нооцтой байх шаардлагыг харгалзан баруун бүсийн улсын аюулалс хамгаалах тэжээлийн нооц саяг бүрдүүлэх, байршил, санхүүжилтийн асуудлыг хянан үзэж энэ оны эхний хэсэгт багтаан шийдвэрлэхийг Хүнс, хөдөө аж ахуйн яам /Ц. ӨӨЛД/, Сангийн яам /Д. ДАВААСАМБУУ/-д үүрэг болгосугай.

13. Баруун бүс нутгийн байгалийн байлаг, түүхий эдийн нооц боломжид түшиглэн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ хөгжүүлэх, ажилгүйдлийг багасгах, Баян-өлгий аймагт ажлын нэмэгдэл байр бий болгох асуудлыг тус аймгийн Засаг даргын Тамгын газартай хамтран судалж, ойрын үед хэрэгжүүлэх тодорхой арга хэмжээг боловсруулж энэ оны Пулиралд Засгийн газарт танилцуулахыг Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн яам /Э. ГОМБОЖАВ/, Үндэсний хөгжлийн газар /Ч. УЛААН/, Худалдаа, үйлдвэрийн яам /Ц. ЦОГТ/, Сангийн яам /Д. ДАВААСАМБУУ/-д даалгасугай.

14. Баян-өлгий аймгийн Цэнгэл сумын тува иргэдийн хүсэлтийг үндэслэн тус сумын нутагт "Цэнгэлхайрхан" сумыг шинээр байгуулах асуудлыг Улсын Их Хуралд оруулахтай холбогдуудан сумын хилийн цэс, сумын төвийн байршил, зохнон байгуулалтын бусад асуудлыг судалж тодруулан тохих журмын дагуу хянан боловсруулж энэ оны 4 дүгээр сард Засгийн газарт оруулахыг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар /С. БАНЗРАГЧ/, Байгаль орчны яам /З. БАТЖАРГАЛ/, Баян-өлгий аймгийн Засаг дарга /К. МИЗИМ-ХАН/-д даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

П. ЖАСРАЙ

Монгол Улсын төлөө сайд

Л. ЭНЭБИШ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

1994 оны 3 дугаар
сарын 9-ний өдөр

Дугаар 57

Улаанбаатар
хот

Гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай
хуулийг хэрэгжүүлэх зарим арга
хэмжээний тухай

Гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай Монгол Улсын хуулийг хэрэгжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж байгуулах үйл ажиллагааг зохицуулах журим"-ыг хансралтын ёсоор баталсугай.

2. Гадаадын хөрөнгө оруулагчдаас Монгол Улсад оруулж байгаа болон гадаадад гуйзуулж байгаа хөрөнгийн хөдөлгөөнийг бүртгэх журмыг Монголбанктай зөвшилцөн 1994 оны 2 дугаар улиралд багтаан боловсруулж мөрдүүлэхийг Сангийн сайд /Д. ДАВАА-САМБУУ./ Худалдаа, үйлдвэрийн сайд /Ц. ЦОГТ/, Гаалийн ерөнхий газрын дарга /Г. СЭСЭЭР/ нарт даалгасугай.

3. Гадаадын хөрөнгө оруулагчдад зориулан Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомж, лавламжийн агуулгатай баримт бичгийг анган хэл дээр эмхлэн бэлтгэж 1994 оны 2 дугаар улиралд багтаан хэвлэж гаргахыг Худалдаа, үйлдвэрийн яам /Ц. ЦОГТ/-д даалгасугай.

4. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Гадаадын хөрөнгө оруулах тухай хуулийг мөрдөхтэй холбогдсон зарим арга хэмжээний тухай" БНМАУ-ын Засгийн газрын 1990 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдрийн 207 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Худалдаа, үйлдвэрийн сайд

П. ЖАСРАЙ

Ц. ЦОГТ

Засгийн газрын 1994 оны 57 дугаар
тогтоолын хавсралт

ГАДААДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТТАЙ АЖ АХУЙН НЭГЖ БАЙГУУЛАХ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ЗОХИЦУУЛАХ ЖУРАМ

Энэхүү журам нь гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай Монгол Улсын хуулийн дагуу үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх аж ахуйн нэгж байгуулах, түүний дүрмийн санг бүрдүүлэх, газар ашиглах хийгээд санхүүгийн үйл ажиллагааг зохицуулна.

1. Худалдаа, үйлдвэрийн яам гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж байгуулах тухай хөрөнгө оруулагчдын өргөдөл, эснэл ажиллаж байгаа аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний төрлийг өөрчлөх тухай оролцогч Талуудын тохиролцон гаргасан албан ёсны баримт бичгийг хүлээн авсны дараа Гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу мэргэжлийн байгууллагын дүгнэлтийг гаргуулахаар холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ.

2. Мэргэжлийн дүгнэлт хийх байгууллага нь төрийн эрх бүхий байгууллагын баталсан заавар, журмыг мөрддөг болгон тухайн төсөлд дүгнэлтээ гаргаж харьяалах төрийн захиргааныхаа төв байгууллагаар дамжуулан 21 хоногийн дотор Худалдаа, үйлдвэрийн яаманд ирүүлнэ.

3. Гадаадын хөрөнгө оруулалттайгаар шинээр байгуулагдах болон ажиллаж буй аж ахуйн нэгж нь Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу тусгай зөвшөөрөл шаардагдах үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх тохиолдолд энэ тухай өргөдлөө холбогдох байгууллагад гаргана. Энэхүү тусгай зөвшөөрлийг гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж байгуулах зөвшөөрөл хүссэн өргөдөл, эснэл ажиллаж байгаа аж ахуйн нэгжийн гэрээ, дүрэмд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай баримт бичгийг Худалдаа, үйлдвэрийн яаманд оруулахаас өмнө авсан байна.

4. Гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж байгуулахад Монголын хөрөнгө оруулагчаар оролцох улсыг батлан хамгаалах, аюулгүй байдлыг хангах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын харьяа аж ахуйн байгууллага, төрийн өмчийн болон төрийн өмч оролцсон аж ахуйн нэгж нь харьяалагдах яам, Сангийн яам, Үндэсний хөгжлийн газрын зөвшөөрлийг тус тус авсан байна.

5. Дараахь тохиолдолд гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж байгуулах зөвшөөрөл олгох асуудлыг Үндэсний хөгжлийн газраар дамжуулан Засгийн газарт оруулж чиглэл авна:

- улсын эдийн засагт онц чухал ач холбогдолтой дэд бүтцийн болон салбарын төмөрхөн төсөл хэрэгжүүлэх;

- гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж байгуулах тухай гэрээг Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжид Засгийн газар баталгаажуулахаар заасан.

6. Гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж байгуулах талаар Худалдаа, үйлдвэрийн яамны зөвшөөрөл авсан аж ахуйн нэгжийг Монгол Улсын Аж ахуйн нэгжийн хуулийн дагуу Улсын

татварын ерөнхий газар улсын бүртгэлд бүртгэнэ. Улсын татварын ерөнхий газар тухайн аж ахуйн нэгжийг бүртгэснээс хойш 7 хоногийн дотор энэ тухай нийтэд мэдээлнэ. Уг мэдээлэлд гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгжийн оноосон нэр, хаяг, хөрөнгө оруулагчдын нэр, харьяалаа, дүрмийн сангийн хэмжээ, эрхлэх үйл ажиллагаа, хөрөнгө оруулагчдын дүрмийн санг бүрдүүлэх харьцаа, ажиллах хугацаа, итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийг тусгасан байна.

7. Гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгжийн дүрмийн санд хөрөнгө оруулагчдын хувь хөрөнгө болгон оруулах эд хөрөнгө, оюуны үнэт зүйлсийг тухайн аж ахуйн нэгжийг улсын бүртгэлд бүртгүүлэхээс өмнө Монгол Улсын Аж ахуйн нэгжийн хуульд заасан хувь, харьцаагаар бүрдүүлсэн байна.

Улс орны эдийн засагт чухал ач холбогдол бүхий хөрөнгө оруулалтын томоохон төслийг хэрэгжүүлэх үе шат, хугацаатай уялдуулан дүрмийн санд оруулах хувь хөрөнгийг Улсын татварын ерөнхий газартай тохиролцсоны үндсэн дээр хэсэгчлэн бүрдүүлж болно.

8. Гадаадын болон Монголын хөрөнгө оруулагчдаас дүрмийн санг бүрдүүлэхээр гадаадаас оруулах технологийн зориулалттай хөрөнгийн нэр төрөл, тоо хэмжээ, үнийг тодорхойлж, гэрээ, дүрэмд хавсаргасан жагсаалтыг үндэслэн гавлийн болон худалдааны татвараас чөлөөлнө.

Энэхүү жагсаалтыг Худалдаа, үйлдвэрийн яам баталгаажуулан Улсын гавлийн ерөнхий газарт өгч байна.

9. Хөрөнгө оруулагчдаас дүрмийн санд мөнгөн хэлбэрээр хувь хөрөнгийг оруулах дансыг хөрөнгө оруулагчдын сонгосон банкинд гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэр дээр нээнэ.

10. Гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгжийн дүрмийн санг бүрдүүлэхээр гавлийн хилээр оруулсан эд хөрөнгийн тухай мэдээг холбогдох гавлийн байгууллага, банкинд төвлөрүүлсэн мөнгөн хөрөнгийн тухай нотолгоог тухайн банк тус тус гаргаж Улсын татварын ерөнхий газарт өгч байна. Мөн дүрмийн санд оруулах үйлдвэрийн болон оюуны өмчийн эрх, аливаа эрхийн үнэлгээ, урьд гаргасан зардал зэрэг биет байдлаар орохгүй зүйлийг хөрөнгө оруулагчдын тохиролцсон үнийг үндэслэн дүрмийн санд орсон гэж тооцно.

11. Гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж нь тухайн жилд үйлдвэрлэлийн зориулалтаар гадаадаас оруулах түүхий эд, материал, сэйбэг хэрэгслийн нэр төрөл, тоо хэмжээг урьд оны 10 дугаар сард багтаан гаргаж Худалдаа, үйлдвэрийн яаманд ирүүлж баталгаажуулна. Энэхүү баталгаажуулсан баримт материалыг үндэслэн хууль тогтоомжийн дагуу үзүүлэх хөнгөлтийг эдлүүлдэг.

12. Гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж нь газар ашиглах тухай асуудлаа Монгол Улсын Газрын тухай хууль тогтоомжийн дагуу төрийн захиргааны холбогдох байгууллагад тавьж шийдвэрлүүлдэг.

13. Монгол Улсын статистик, татвар, гвэлийн хэлбэгдох байгууллага нь гадаадн хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгжүүдийн үйл ажиллагааны жил, улирлын тайлан мэдээний хэлбэгдох хэсгийг тохиролцсон маягт, үзүүлэлтийн дагуу бэлтгэж тухай бүр Худалдаа, үйлдвэрийн наманд албан ёсоор ирүүлж байна. Мөн ийм тайлан мэдээг Худалдаа, үйлдвэрийн нам банкны хэлбэгдох байгууллагаас тэдэнтэй тохиролцож гаргуулан авч байна.

14. Гадаадн хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгжид гадаадн иргэдийг ажиллуулах тухай асуудлаар хэлбэгдох гэрээ, хэлцлийг байгуулахаас өмнө Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн намтай урьдчилан тохиролцсон байна.

15. Монгол Улсад гадаадаас хөрөнгө оруулж байгаа байдал, чиглэл хандлага, үр дүн, цаашид авах арга хэмжээний талаархи санал дүгнэлтийг хэлбэгдох тайлан мэдээлэлд үндэслэн Худалдаа, үйлдвэрийн нам тайлант жилийн дараа оны 1 улиралд багтаан Засгийн газарт танилцуулж байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

1994 оны 3 дугаар

Дугаар 58

Улаанбаатар

сарын 9-ний өдөр

хот

НУТГИЙН ЗАХИРГААНЫ БАЙГУУЛЛАГУУДЫН 1993 ОНЫ
АЖЛЫН ТАЙЛАНГИЙН ТУХАЙ

Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга, түүний Тамгын газар, хотуудын Ардын Хурлын гүйцэтгэх захиргаа 1993 онд нутгийн захиргааны байгууллагуудыг бэхжүүлэх, өнөөгийн төрийн захиргааны ажилд боловсон хүчнийг сургаж дадлагажуулах, орон нутгийн нийгэм, эдийн засгийн асуудлыг оновчтой шийдвэрлэх арга замыг боловсруулах, хууль ёсыг сахиулах, нийгмийн дэг журам, сахилга, зохион байгуулалтыг бэхжүүлэх чиглэлээр зарим тодорхой ажил зохион байгуулж аймаг, хотын удирдлага нармы үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан зорилтыг хэрэгжүүлэхэд ахиц гаргаж байгааг тэмдэглэж Монгол улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Дор дурдсан асуудалд бүх шатны Засаг дарга, түүний ажлын албаны үйл ажиллагааг чиглүүлэн зохион байгуулж ажиллахыг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга, хотын Ардын Хурлын гүйцэтгэх захиргааны дарга нарт даалгасугай:

а/ төрийн хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэрийг хэрэгжүүлэх ажилд гол анхаарлаа төвлөрүүлж, хууль тогтоомж, шийдвэрийг судлах, сурталчлан таниулах, хууль шийдвэр бүр дээр хэргэжилтийн явцыг тэмдэглэсэн хувийн хэрэг нээж биелэлтэд хяналт тавих ажлыг оновчтой зохион байгуулан хууль, шийдвэр зөрчих, мөрдөж хэрэгжүүлэхгүй байх аливаа чадалтай хийх тэмцлийг хүчтэй болгож, энэ ажилд орон нутгийн төрийн захиргааны болон аж ахуйн нийт байгууллага, ажилтан, иргэдийг өргөн оролцуулах;

б/ орон нутагт ажиллаж байгаа өмчийн аливаа хэлбэрийн аж ахуйн иргэж, байгууллагуудыг үйл ажиллагаагаа төрийн хууль тогтоомжийн хүрээнд зөв зохистой явуулахад чиглүүлэн, үүнд тавих хяналт, шаардлагыг өндөржүүлж, удирдлага, зохицуулалтын шуурхай арга хэмжээг цаг тухайд нь авч байх;

в/ иргэдийн нийтлэг эрх ашгийг хамгаалах, тэдний амгалан тайван амьдрах нөхцөл бололцоог бүрдүүлэхэд анхаарч бэлмэд танхай явдал, худгай зэрэг аливаа гэмт хэрэг, ноцтой зөрчил гарахаас сэргийлэх ажлыг хууль хяналтын хийгээд олон нийтийн үүсгэл санаачилгын байгууллага, иргэдийн өргөн оролцоотойгоор зохион байгуулах;

г/ иргэдийн амьдралын түвшинг дээшлүүлэх, үүнтэй холбогдуулан жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг өргөжүүлэх, газар тариалан эрэлүүлэх, орон нутгийн байгалийн болон эрдэс түүхий эдийн нөөцийг ашиглах, хувиараа хөдөлмөр эрхлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх

зэргээр ажлын байр шинээр бий болгох бүх талын нөөц боломжийг дайчлан ашиглах;

д/ Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, 1994 оны үндсэн чиглэлийг удирдлага болгон түүнийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан тухайн аймаг, хотын хэмжээнд хийгдэх ажлыг зохион байгуулж, улирал тутам биелэлтийг дүгнэн тооцож байх.

2. Бүх шатны Засаг даргын Тамгын газар нь тухайн шатны Хуралд үйлчилж, түүний ажлын албаны үүргийг гүйцэтгэж байх, нийгэм, эдийн засгийн холбогдолтой асуудлаар болон нутаг дэвсгэртээ төрийн захиргааны хийгээд аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйл ажиллагааны талаар зохих мэдээллээр хангах, Хурлаас ажлын явуулахад зориулан өрөө тасалгаа гаргаж өгөх, холбооны хэрэгсэлтэй болгох, шаардлагатай үед машин унаа гаргаж үйлчилж байх нь зүйтэй гэж үзсүгэй.

3. Орон нутагт эх, хүүхдийн эндэгдэл, гэрээр төрөлт, хамуу, өнгөний өвчний гараат ихсэж, багш нар ажлаа орхих, хүүхэд сургууль завсардах явдал төдийлэн буурахгүй байгаагийн гадна соёл урлагийн байгууллагын ажил ихэнх аймаг, сумдад зогсонги байдалд орсонд дүгнэлт хийж, эрхэлсэн асуудлыг чиглэлээр нутгийн захиргааны байгууллагатай хамтран энэ онд тодорхой арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Эрүүл мэндийн сайд /П.НЯМДАВАА/, Шинжлэх ухаан, боловсролын сайд /Н.ӨЛЗИЙХУТАГ/, Соёлын сайд /Н.ЭНХБАЯР/ нарт даалгасугай.

4. Аймаг, сумдад түлш, эрчим хүчний хангамжийг найдвартай болгох, хөдөөгийн хөдөлмөрчдийн шуудан, холбоо, тээврийн үйлчилгээг сайжруулах, орон нутагт үйлдвэрлэл сэргээж өргөжүүлэх, ажлын байр нэмэгдүүлж хөдөлмөр эрхлэлтийг дээшлүүлэхэд нутгийн захиргааны байгууллагуудад мэргэжил-арга зүйн тодорхой туслалцаа үзүүлж, тэдэнтэй хамтран ажиллахыг Эрчим хүч, геологи, уул уурхайн, Дэд бүтцийн хөгжлийн, Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн, Худалдаа, үйлдвэрийн сайд нарт үүрэг болгосугай.

5. Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга, түүний Тамгын газар, хотуудын Ардын Хурлын гүйцэтгэх захиргааны болон Хурлын ажлын ололт, дэвшилттэй арга барил, анхаарах зүйлийн талаар зохих мэдээллээр тэдгээрийг тухай бүр хангаж ажиллахын хамт бүх шатны Засаг дарга, түүний Тамгын газрын ажилтнууд, Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн нарийн бичгийн дарга нарын мэргэшлийг нь дээшлүүлэх, давтан сургах арга хэмжээг энэ оноос авч эхлэхийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар /С.БАНЗРАГЧ/-т даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий Сайд

П. ЖАСРАЙ

Монгол Улсын шадар сайд

Л.ЭНЭБИШ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

1994 оны 3 дугаар
сарын 15-ны өдөр

Дугаар 59

Улаанбаатар
хот

ТӨЛБӨРИЙН ХЭМЖЭЭГ ТОГТООХ ТУХАЙ

Монгол Улсын татварын ерөнхий хуулийн 18 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас **ТОГТООХ** нь:

1. Ойгоос хэрэглээний мод, түлээ бэлтгэж ашигласим төлбөрийн хэмжээг хавсралтын ёсоор тогтоосугай.

2. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуудан "Ойн нөөцийн үнэлгээ, төлбөрийн тухай" БНМАУ-ын Засгийн газрын 1991 оны 1 дүгээр сарын 4-ний өдрийн 5 дугаар тогтоолын 1 дүгээр зүйлийн "ойгоос хэрэглээний мод, түлээ бэлтгэж ашигласим төлбөрийг 2 дугаар хавсралтын ёсоор, иргэд ойгоос арчилгаа цэвэрлэгээний журмаар түлээ бэлтгэж ашигласим төлбөрийн хэмжээг 3 дугаар хавсралтын ёсоор тус тус" гэсэн хэсгийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

П. ЖАСРАЙ

Байгаль орчны сайд

З. БАТЖАРГАЛ

Звсгийн газрын 1994 оны 59 дүгээр
 зогтоолын хавсралт

**ОЯГООС ХЭРЭГЛЭЭНИЙ МОД, ТҮЛЭЭ НЭЛТГЭЖ
 АШИГЛАСНЫ ТӨЛБӨРИЙН ХЭМЖЭЭ /төгрөгөөр/**

Модны үүдэл	Хэм- жих нэгж	Мод тээврийн тэй 50 хүртэл км байхад						Мод тээврийн тэй 51-70 км байхад						
		Хэрэглээний модны хэмжээ			Түлээ			Хэрэглээний модны хэмжээ			Түлээ			
		Том	дууд	жижиг	Том	дууд	жижиг	Том	дууд	жижиг	Том	дууд	жижиг	
		2	3	4	5	6	7	8	9					
А														
Исгэдгээр муж	М ³	1448-00	1206-00	990-00	502-00	1335-00	1112-00	912-00	464-00					
1. Гяцуур, жодоо		1274-00	1062-00	871-00	442-00	1176-00	979-00	802-00	408-00					
2. Нарс		1020-00	850-00	697-00	354-00	941-00	783-00	642-00	326-00					
3. Шувьс		612-00	510-00	418-00	212-00	564-00	470-00	385-00	196-00					
4. Хус		520-00	433-00	355-00	180-00	480-00	400-00	327-00	166-00					
5. Улааг, улааггар				384-00	48-00			384-00	48-00					
6. Бургас					168-00				168-00					
7. Харгала					780-00				780-00					
8. Сар														
Хойрдугаар муж	М ³	880-00	734-00	602-00	293-00	814-00	677-00	565-00	266-00					
1. Гяцуур, жодоо		770-00	600-00	492-00	240-00	651-00	542-00	444-00	210-00					
2. Нарс		620-00	517-00	424-00	206-00	573-00	477-00	391-00	190-00					
3. Шувьс		372-00	310-00	254-00	124-00	344-00	287-00	237-00	114-00					
4. Хус		317-00	264-00	216-00	106-00	293-00	244-00	200-00	98-00					
5. Улааг, улааггар				200-00	40-00			260-00	40-00					
6. Бургас														
Турандугаар муж	М ³	771-00	642-00	527-00	256-00	568-00	474-00	388-00	178-00					
1. Гяцуур, жодоо		630-00	525-00	430-00	210-00	455-00	379-00	311-00	142-00					
2. Нарс		543-00	452-00	371-00	180-00	400-00	333-00	274-00	124-00					

A	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4. Хус		326-00	272-00	223-00	108-00	340-00	200-00	165-00	75-00
5. Улаас, улаантэр		287-00	232-00	190-00	93-00	204-00	170-00	140-00	62-00
6. Бургас		-	-	260-00	40-00	-	-	260-00	40-00
Дөрөвдүгээр муж									
	м ³								
1. Гачуур, жодоо		662-00	552-00	453-00	220-00	490-00	408-00	334-00	153-00
2. Нэрс		551-00	459-00	376-00	183-00	408-00	336-00	280-00	128-00
3. Шийс		441-00	367-00	301-00	147-00	326-00	272-00	223-00	102-00
4. Хус		265-00	221-00	181-00	92-00	196-00	163-00	134-00	64-00
5. Улаас, улаантэр		225-00	187-00	153-00	78-00	166-00	138-00	113-00	48-00
6. Бургас		-	-	220-00	40-00	-	-	220-00	40-00

A	Мод тээврийн талбай 71-90 км байхад			Мод тээврийн талбай 91-120 км байхад				
	Хэрэглэлийн модны тэмцээ			Хэрэглэлийн модны хэмжээ				
	том	дууд	жижиг	том	дууд	жижиг		
	10	11	12	13	14	15	16	17
1.	1228-00	1023-00	840-00	426-00	1120-00	933-00	765-00	311-00
2.	1081-00	901-00	739-00	375-00	987-00	822-00	673-00	274-00
3.	865-00	721-00	591-00	300-00	789-00	658-00	538-00	219-00
4.	518-00	432-00	354-00	180-00	474-00	395-00	323-00	131-00
5.	440-00	367-00	301-00	158-00	403-00	335-00	274-00	111-00
6.	-	-	384-00	48-00	-	-	384-00	48-00
7.	-	-	-	168-00	-	-	-	168-00
8.	-	-	-	780-00	-	-	-	780-00
1.	748-00	623-00	511-00	248-00	545-00	454-00	372-00	170-00
2.	630-00	520-00	420-00	208-00	480-00	400-00	328-00	150-00

Нэгдүгээр муж

1.	1228-00	1023-00	840-00	426-00	1120-00	933-00	765-00	311-00
2.	1081-00	901-00	739-00	375-00	987-00	822-00	673-00	274-00
3.	865-00	721-00	591-00	300-00	789-00	658-00	538-00	219-00
4.	518-00	432-00	354-00	180-00	474-00	395-00	323-00	131-00
5.	440-00	367-00	301-00	158-00	403-00	335-00	274-00	111-00
6.	-	-	384-00	48-00	-	-	384-00	48-00
7.	-	-	-	168-00	-	-	-	168-00
8.	-	-	-	780-00	-	-	-	780-00

Хоёрдугаар муж

1.	748-00	623-00	511-00	248-00	545-00	454-00	372-00	170-00
2.	630-00	520-00	420-00	208-00	480-00	400-00	328-00	150-00

А	18	19	20	21	22	23	24	25
4.	428-00	358-00	293-00	119-00	380-00	316-00	260-00	79-00
5.	363-00	304-00	250-00	100-00	324-00	270-00	222-00	68-00
6.	-	-	384-00	48-00	-	-	384-00	48-00
7.	-	-	-	168-00	-	-	-	168-00
8.	-	-	-	780-00	-	-	-	780-00
Хоёрдугаар муж								
1.	493-00	411-00	338-00	154-00	329-00	274-00	225-00	91-00
2.	434-00	362-00	297-00	135-00	289-00	241-00	198-00	80-00
3.	346-00	290-00	237-00	108-00	231-00	193-00	158-00	64-00
4.	208-00	174-00	142-00	65-00	139-00	115-00	95-00	38-00
5.	177-00	147-00	120-00	56-00	118-00	98-00	80-00	32-00
6.	-	-	260-00	40-00	-	-	260-00	40-00
Гуравдугаар муж								
1.	322-00	270-00	220-00	89-00	192-00	160-00	131-00	80-00
2.	253-00	211-00	173-00	70-00	150-00	126-00	103-00	63-00
3.	227-00	190-00	155-00	63-00	135-00	112-00	92-00	56-00
4.	136-00	114-00	94-00	38-00	81-00	68-00	56-00	34-00
5.	116-00	97-00	80-00	32-00	69-00	58-00	48-00	28-00
6.	-	-	260-00	40-00	-	-	260-00	40-00
Дөрөвдүгээр муж								
1.	163-00	136-00	111-00	68-00	145-00	114-00	94-00	58-00
2.	135-00	113-00	92-00	57-00	120-00	100-00	82-00	50-00
3.	108-00	90-00	74-00	46-00	96-00	80-00	66-00	40-00
4.	66-00	54-00	44-00	28-00	58-00	48-00	40-00	25-00
5.	56-00	46-00	38-00	24-00	49-00	41-00	34-00	21-00
6.	-	-	220-00	40-00	-	-	180-00	40-00

ТАЙЛВАР:

1. Бэлтгэсэн модны нарийн үзүүр нь 25,0 см-ээс дээш голчтой бол том, 13,0-24,5 см голчтой бол дунд, 3,0-12,5 см голчтой бол жижиг хэрэглээний модонд тус тус тооцно.

2. Ойгоос хэрэглээний мод, түлээ бэлтгэж ашигладаг аж ахуйн нэгж, байгууллагын мод тээврийн дундаж зайг мод бэлтгэлийн талбайгаас доод агуулах хүртэл, ийм агуулахгүй бол тухайн аж ахуйн нэгж, байгууллагын төвлөрсөн цэг хүртэл, ийм төвлөрсөн цэггүй бол уг мод бэлтгэсэн талбайд хамгийн ойр орших сумын буюу аймгийн төв хүртэлх зайгаар тус тус тооцно.

3. Аж ахуйн нэгж, байгууллага мод бэлтгэсэн талбайгаа цэвэрлэж түлээ бэлтгэх тохиолдолд тэдгээрийг төлбөрөөс чөлөөлнө. Харин аж ахуйн нэгж, байгууллага ойд цэвэрлэгээ хийж, ургаа мод огтлохгүйгээр түлээ бэлтгэх тохиолдолд төлбөрийг 60 хүртэл хувиар бууруулна.

4. Малчид ойг цэвэрлэх журмаар мөчир, гашүү бэлтгэж түлшинд хэрэглэх тохиолдолд заган болон бургасан ойгоос түлээ бэлтгэж ашигласны төлбөрийг 60 хүртэл хувиар бууруулж, навчит, шилмүүст ойгоос түлээ бэлтгэж ашигласны төлбөрөөс чөлөөлөгдөнө.

5. Байгалийн гамшиг, осолд нэрвэгдсэн иргэдийн орон сууцыг сэргээх шаардлага гарвал харьяалах орон нутгийн Байнгын онцгой комиссын саналыг үндэслэн нийслэл, аймаг, хотын Байнгын онцгой комисс ойгоос энэ зориулалтаар мод бэлтгэхэд ногдуулах төлбөрийг 50 хувиар бууруулж болно.

6. Түймэр, хортон, өвчинд нэрвэгдэж сэргэн ургах чадвараа алдсан хуш бэлтгэхэд тухайн бүсээс шинэс бэлтгэхэд ногдуулдаг төлбөрийг 1,7 дахин, эрүүл ургаа хушийг тусгай зөвшөөрлөөр бэлтгэх тохиолдолд тухайн бүсээс шинэс бэлтгэхэд ногдуулдаг төлбөрийг 3,0 дахин тус тус нэмэгдүүдэн тооцно.

7. Хэрэглээний мод, түлээ ашигласны төлбөр тогтоох мужийг авч үзэхдээ "Ойн нөөцийн үнэлгээ, төлбөрийн тухай" БНМАУ-ын Засгийн газрын 1991 оны 5 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар тогтоосон ялгаа, ашиглалтын нөхцөлийг баримтална.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

1994 оны 3 дугаар

Дугаар 61

Улаанбаатар

сарын 16-ны өдөр

хот

МОНГОЛЫН УЛААН ЗАГАЛМАЙН НИЙГЭМЛЭГИЙН
САНАЛЫН ТУХАЙ

Зах зээлийн орнуудын үндэсний Улаан загалмайн болон Улаан хавирган сар нийгэмлэг, буяны байгууллагын туршлагыг судалсны үндсэн дээр хүмүүнлэгийн тусламжийг зохистой ашиглах талаар Монголын улаан загалмайн нийгэмлэгээс тавьсан саналыг үндэсдэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Байгалийн гамшигтай тэмцэх хийгээд хүмүүнлэгийн тусламжийн асуудал эрхэлсэн олон улсын холбогдох байгууллагын дэмжлэгтэйгээр материаллаг нөөцийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх замаар нийтийг хамарсан шинжтэй байгалийн гамшиг, үйлдвэрлэлийн томоохон осолд нэрвэгдэгчдэд туслах сан байгуулах, уг санг Улсын байнгын онцгой комисстойг тохиролцон зарцуулж байх талаар Монголын улаан загалмайн нийгэмлэгээс гаргасан саналыг зүйтэй гэж үзсүгэй.

Үүнтэй холбогдуулан байгалийн гамшиг, осолд нэрвэгдэгчдэд туслах бараа материалыг нь улсын нөөцийн агуулахад Монголын улаан загалмайн нийгэмлэгтэйг тохиролцон хадгалах арга хэмжээг анхныг Худалдаа, үйлдвэрийн яам /Ц. ЦОГТ/-д даалгасугай.

2. Байгалийн гамшиг, үйлдвэрлэлийн томоохон осолд нэрвэгдэгчдэд, амьдрал дорой, идуу иргэдэд туслах, улаан загалмайн нийгэмлэгээр дамжуулан манай улсын оролцсон олон улсын байгууллагад татвар төлөх, Засгийн газрын нэрийн өмнөөс хандив өгөх, түүнчлэн тус нийгэмлэгийн үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх хөрөнгийн эх үүсвэр бий болгох зорилгоор өөрийн үйл ажиллагааны хүрээнд хамарах чиглэлээр дөр дүрсэн ажлыг аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар, хотуудын Ардын Хурлын гүйцэтгэх захиргаатай хамтран зохион байгуулах тухай Монголын улаан загалмайн нийгэмлэгээс гаргасан саналыг дэмжсүгэй:

а/ гадаад орнуудын үндэсний улаан загалмайн болон улаан хавирган сар нийгэмлэг, буяны байгууллагаас тус улсад хүмүүнлэгийн тусламж болгон ирүүлсэн эм, хүнсний болон өргөн хэрэглээний барааг амьдрал идуу иргэд, байгалийн гамшиг, үйлдвэрлэлийн томоохон осолд нэрвэгдэгчдэд тухайн орон нутгийн төрийн захиргааны байгууллага, байнгын онцгой комиссын шийдвэрийг үндэслэн үнэгүй хуваарилах түгээх, эсвэл 50-70 хувиар хямдруулсан үнээр худалдах дэглүүр ажиллуулах асуудлыг аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар, Дархан, Эрдэнэт, Чойр хотын Ардын Хурлын гүйцэтгэх захиргаатай хамтран зохион байгуулах;

б/ олон улсын буяны байгууллагуудаас тусламж болгон Монголын улаан загалмайн нийгэмлэгээр дамжуулан ирүүлсэн тоног

төхөөрөмжийг ашиглан амьдрал дорой, ядуу иргэдэд зориулан хувцас оёх цех байгуулан ажиллуулах, бусад жижиг үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлүүлэх ажил зохион байгуулах;

н/ бүхий гуанз, эмийн сан нээн ажиллуулж ядуучуудад үнэгүй буюу хямдарсан үнээр үйлчлэх;

г/ энэ зүйлийн "а", "б", "в"-д заасан үйлдвэрлэл, үйлчилгээнээс орсон орлогыг архижуулахтай холбогдсон үйл ажиллагааг хууль тогтоомжоор олгосон эрх хэмжээнийхээ хүрээнд явуулах.

3. Энэ тогтоолын 2 дугаар зүйлийн дагуу зохион байгуулж явуулсан аж ахуйн үйл ажиллагааны орлогыг Монгол Улсын Худалдааны албан татварын хуулийн 7 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасныг үндэслэн худалдааны албан татвараас чөлөөлсүгэй.

4. Монголын улаан загалмын нийгэмлэгийн шугамаар ирүүлсэн тусламжийг улсын хэрэгцээнд зориулан Засгийн газрын мэдээлэл-бан ёсоор шилжүүлэн өгсөн тохиолдолд зах зээлийн үнийнх нь 60 хүртэл хувиатай тэнцэх хэмжээний хөрөнгийг тус нийгэмлэгийн хүмүүнлэгийн санд хандив болгон оруулж байхыг Сангийн сайд /Д. ДАВААСАМБУУ/-д зөвшөөрсүгэй.

5. Дайнд хэлмэгдэгсдийг хамгаалах тухай 1949 оны Женевийн конвенц, 1977 оны нэмэгдэл протоколууд, Улаан загалмын ба Улаан хавирган сар нийгэмлэгүүдийн холбооны үндсэн хууль, эдгээр нийгэмлэгийн үйл ажиллагааны талаар 1965 онд батлагдсан долоон үндсэн зарчим /энэрэнгүй, бие даах, төвийг сахих, нэмэгдэл, нийтлэг, сайн дурын, ялгаварлахгүй байх/-ыг хүндэтгэн үзэж Монголын улаан загалмын нийгэмлэгийн үйл ажиллагаанд бүх талын дэмжлэг үзүүлж, хамтран ажиллаж байхыг нийслэл, аймгийн Засаг дарга, хотын Ардын Хурлын гүйцэтгэх захиргааны дарга нарт даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

П. ЖАСРАЙ

Монгол Улсын шадар сайд

Ч. ПҮРЭВДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ

1994 оны 3 дугаар
сарын 16-ны өдөр

Дугаар 63

Улаанбаатар
хот

НООЛУУР ЭКСПОРТЛОХОД ТАВИХ ШААРДЛАГЫГ
ӨНДӨРЖҮҮЛЭХ ТУХАЙ

Үндэсний үйлдвэрлэлийг сэргээж үйлдвэрийн бай болсон хүч чадлыг бүрэн ашиглах, экспортын үр ашгийг нэмэгдүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Ямааны ноолуурыг 1994 оны 4 дүгээр сарын 10-наас эхлэн төвхөн үйлдвэрлэлийн анхан шатны боловсруулалт хийсний үндсэн дээр чөлөөт валютын тооцоогоор экспортолж байхаар тогтоосугай.

2. Зохиох гэрээний дагуу экспортлох ноолуур анхан шатны боловсруулалт хийгдсэн эсэхийг шалгаж, хяналт тавьж ажиллахыг Улсын гаалийн ерөнхий газар /Г. СЭСЭЭР/-т үүрэг болгосугай.

3. Аж ахуйн нэгж, хувь хүмүүсийн бэлтгэсэн ноолуурыг чирэгдэлгүй хүлээн авч, үйлдвэрлэлийн зардлыг бодитой тусгасан үнээр боловсруулалт хийлгүүлэн экспортолж байх зохион байгуулалтын арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Худалдаа, үйлдвэрийн яам /Ц. ЦОГТ/-д даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

П. ЖАСРАЙ

Худалдаа, үйлдвэрийн сайд

Ц. ЦОГТ

Сангийн сайд

Д. ДАВААСАМБУУ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1994 оны 3 дугаар

Улаанбаатар

сарын 16-ны өдөр

Дугаар 65

хот

**КИНО УРЛАГИЙН ТАЛААР АВАХ ЗАРИМ АРГА
ХЭМЖЭЭНИЙ ТУХАЙ**

Кино урлагийг нэгдсэн бодлоготойгоор хөгжүүлэх, зах зээлийн харилцаанд шилжих эхний шатанд кино үзвэрийн үйлчилгээг сайжруулах, халигуна хөдөөгийн хүн амд хүргэх ажилд төрөөс дэмжлэг үзүүлэх шаардлагыг харгалзан Монгол Улсын Засгийн газраас **ТОГТООХ нь:**

1. Соёлын сайд Н. Энхбаярт давалгах нь:

а/ баримтаг кино, кино мэдээ, хүүхдэд зориулсан хүмүүжлийн онцгой ач холбогдолтой тодорхой тооны уран сайхны киног жил бүр улсын захиалгад оруулан бүтээлгэж байсугай;

б/ уран бүтээлчдээс жил бүр тодорхой тооны уран сайхны кино худалдан авч орон нутгийн үзвэрийн газруудад хөнгөлөлттэй үнээр худалдах, орон нутгийн кино үзвэрийн газраас захиалж байгаа бусад киног хугацаа тохиролцон түрээслэх /прокат/ замаар хөдөөгийн хүн амыг кино урлагаар үйлчлэх арга хэмжээ авсугай;

в/ төрийн өмчийн болон төрийн өмч давамгайлсан кино театруудтай тохиролцсоны үндсэн дээр тэдний орлогоос тодорхой хувийг авч кино бүтээлгэх ажлыг санхүүжүүлэхэд зориулан үр дүнтэй ашиглах зохион байгуулалтын арга хэмжээ авч ажилласугай;

г/ өмчийн бүх төрөлд хамарах аж ахуйн нэгж, байгууллага, уран бүтээлчдийн бүтээсэн киног кино, телевизийн дэлгэцнээ гаргахын өмнө тус улсын хууль тогтоомжоор хориглосон аливаа сурталчилгаа хийгдээгүй байх, түүнчлэн хэрэглэгчдийн эрэлт хэрэгцээ, ёс суртахуун, уран сайхны шаардлагыг хангасан байх талаас нь зохих журмын дагуу хяналт тавьж байсугай;

д/ аж ахуйн нэгж, байгууллагын кино, видео урлагийн үйлчилгээг агуулах, киног гадаад, дотоодын зах зээлд борлуулах, худалдан авах, гадаад орнуудтай хамтран кино хийх, гадаадийн байгууллага, хүмүүсээс манайд ирж дэлгэцийн болон видео кино хийхэд мөрдөх журмыг зохих байгууллагуудтай тохиролцон 1994 оны II улиралд багтаан гаргаж мөрдүүлсүгэй;

е/ киноны хальс боловсруулахад хэрэглэсэн хор болон ахдагдсан хальснаас ялгаруулан авсан цагаан мөнгийг Монгол банкнаас тогтоосон тухайн үеийн үнээр борлуулж, олсон орлогоо кино бүтээх, олшруулахад шаардагдах техник хэрэгсэл, сэлбэг, материал худалдан авахад ашиглаж байсугай.

2. Баримтаг кино студийг Соёлын яамны харьяанд байгуулж түүний бүтэц, зохион байгуулалт, санхүүжүүлэх журмыг 1994 оны 5

дугаар сард багтаан тогтоож мөрдүүлэхийг Соёлын нам /Н. ЭНХБАЯР/, Сангийн нам /Д. ДАВААСАМБУУ/-д даалгасугай.

3. Улсын архивын хэрэг эрхлэх газрын кино, гэрэл зураг, дуу авианы архивын санг ашиглах журмыг 1994 оны эхний хагаст багтаан хамтран гаргаж мөрдүүлэхийг Хууль зүйн нам /Н. ЛУВСАНЖАВ/, Соёлын нам /Н. ЭНХБАЯР/, "МОНЦАМЭ" агентлаг /Ч. ЭРДЭНЭ/-г даалгасугай.

4. Улсын захиралгаар баримтат кино, кино мэдээ-сэтгүүл гаргах, хүүхдэд зориулсан кино бүтээх, түүнчлэн хөдөөгийн кино үзвэрийн аж ахуйн нэгжийн урын санг баяжуулах зориулалтаар гадаад, дотоодын байгууллага, уран бүтээлчдээс уран сайхны зохиох тооны кино худалдан авах, тэдгээрийг хувиалж олшруулах, киног архиват хадгалахад шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг жил бүрийн төсөвт тусгаж байхыг Сангийн нам /Д. ДАВААСАМБУУ/-д даалгасугай.

5. Монгол киноны төв нэгтгэлийн техникийн шинэчлэлийг гадаад орон, олон улсын байгууллагаас тус улсад 1994-1996 онд үзүүлэх зээл, тусламжийн хөрөнгөөр хийх асуудлыг судалж шийдвэрлэх арга хэмжээ авахыг Үндэсний хөгжлийн газар /Ч. УЛААН/, Соёлын нам /Н. ЭНХБАЯР/-д даалгасугай.

6. Улаанбаатар телевизийн "Өлзий" компанийн кино үйлдвэрлэх тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслийг Баримтат кино студед баансаас балансад шилжүүлэхийг Нийслэлийн Засаг дарга /Ц. БААСАНЖАВ/, Соёлын нам /Н. ЭНХБАЯР/-д, Радио, телевизийн хэрэг эрхлэх газрын захиралын дагуу Баримтат кино студээр телевизэд зориулсан кино үйлдвэрлүүлж байхыг Соёлын нам /Н. ЭНХБАЯР/-д тус тус даалгасугай.

7. Кино зураг авах, уран бүтээл хийх зориулалтаар ашиглаж байгаа 4,5 га талбайг газрын төлбөрөөс чөлөөлөхийг Нийслэлийн Засаг дарга Ц. Баасанжавт даалгасугай.

8. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Кино уран бүтээлийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай" Засгийн газрын 1991 оны 5 дугаар сарын 17-ны өдрийн 156 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

П. ЖАСРАЙ

Соёлын сайд

Н. ЭНХБАЯР

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ТОГТООЛ**

1994 оны 3 дугаар

Дугаар 70

Улаанбаатар

сарын 30-ны өдөр

хот

**ХӨДӨӨ АЖ АХУЙД ҮЙЛЧЛЭН ЗУУЧЛАХ АЖ АХУЙН
НЭГЖИЙН АЖИЛД ТУСЛАХ ТУХАЙ**

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Аймаг, сум, багийн Засаг дарга, хот, хороодын Ардын Хурлын гүйцэтгэх захиргааны дарга нарт даалгах нь:

а/ хөдөө аж ахуйд үйлчлэн зуучлах үүрэг бүхий аж ахуйн нэгжүүд, тэдгээрийн хяналтын зөвлөл хөлбогдох хуулийг хэрхэн биелүүлж байгаа болон үйл ажиллагаагаа дүрмийнхээ дагуу явуулж байгаа эсэх /ашиг, орлогын хуваарилалт зэрэг/-д хяналт тавьж байсугай;

б/ орон нутагт хөдөө аж ахуйн зориулалтаар баригдсан услалтын систем, гүн өрмийн худаг, эмчилгээ тэжээлийн цэг, хадлангийн механик жсан салаа, үржлийн фермийн барилга байгууламж, тэдгээрийн тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслийг бүртгэл хяналтат авч мэргэжлийн албад болон хөдөө аж ахуйд үйлчлэн зуучлах үүрэг бүхий аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдэд удаан хугацаагаар түрээслүүлэн эзэмшүүлэх арга хэмжээ авсугай;

в/ хөдөө аж ахуйд үйлчлэн зуучлах үүрэг бүхий орон нутагт байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллагатай ажиллахдаа тэдгээрийн аж ахуйн үйл ажиллагаанд хутгалдан оролцохгүй байх зарчмыг баримтлахын зэрэгцээ тэднийг өөр хоорондоо болон бусад аймаг, сумдын ижил төрлийн нэгж, байгууллагатай хоршиж ажиллах замаар үйл ажиллагааныхаа хүрээг өргөжүүлэх, үр дүнг дээшлүүлэхэд чиглэсэн ажил зохион байгуулж, дэмжлэг туслаацаа үзүүлж ажилласугай.

2. Хөдөө аж ахуйд үйлчлэн зуучлах аж ахуйн нэгж, байгууллагыг удирдах боловсон хүчнээр бэхжүүлэх, тэдэнд зориулсан мэргэжил, удирдлагын арга зүйн семинар, зөвлөлгөөнийг 1994 оноос ээлж дараатай зохион байгуулах арга хэмжээ авахыг Хүнс, хөдөө аж ахуйн яам (Ц.ӨӨЛД), Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институт (С.АДЪЯА)-д даалгасугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

П. ЖАСРАЙ

Хүнс, хөдөө аж ахуйн сайд

Ц.ӨӨЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫН
ЗАХИРАМЖ

1994 оны 5 дугаар

Дугаар 25

Улаанбаатар

сарын 17-ны өдөр

хот

ҮНДЭСНИЙ ХОРОО БАЙГУУЛАХ ТУХАЙ

1. НҮБ-ын Ерөнхий Ассамблейн 47 дугаар чуулганы шийдвэрийг хэрэгжүүлэх зорилгоор нийгмийн хөгжлийн асуудлаар 1995 оны 3 дугаар сард Дани улсад болох дэлхийн дээд хэмжээний уулзалтын бэлтгэлийг хангах асуудал эрхэлсэн Үндэсний хороог хавсралтад дурдсан бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуудсугай.

2. Дэлхийн дээд хэмжээний уулзалтын бэлтгэлийг хангах талаар дараахь арга хэмжээг авч ажиллахыг Үндэсний хороо (Э. ГОМБО-ЖАВ)-д даалгасугай:

а/ холбогдох яам, газар, нутгийн захиргааны байгууллага, эрдэм шинжилгээний болон Засгийн газрын бус байгууллагуудын оролцоотойгоор Монгол Улсын нийгмийн хөгжлийн бодлогын асуудлаар судалгаа шинжилгээ хийж дүгнэлт гаргах, тулгамдсан асуудлыг шийдэх арга замыг тогтоох, хэтийн зорилтыг тодорхойлох зохион байгуулалтын арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх;

б/ дэлхий дахинд анхаарал татаж байгаа болон энэхүү дээд хэмжээний уулзалтын үеэр ярилцах ядуурлыг бууруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг сайжруулж ажилгүйдлийг багасгах, нийгмийн интеграциллыг эрчимжүүлэх талаар үндэсний хэмжээнд явуулах бодлого, чиглэлийг боловсруулан гаргах, энэ талаар хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд сурталчлах тодорхой ажил зохион байгуулж, ивц байдалыг Засгийн газарт танилцуулж байх;

в/ Монгол Улсаас дээд хэмжээний уулзалтад оруулах үндэсний нэгтгэлийн төсөл, түүнд оролцох төлөөлөгчдийн бүрэлдэхүүний талаар санал боловсруулж 1995 оны 1 дүгээр сард багтаан Засгийн газарт оруулах;

г/ дээд хэмжээний уулзалтын бэлтгэлийг үндэсний хэмжээнд хангахад зориулан НҮБ-аас олгох хөрөнгийг зориулахын дагуу үр ашигтай зарцуулах, энэхүү уулзалтын бэлтгэл, зохион байгуулалтын асуудлаар НҮБ-ын холбогдох байгууллагатай Монгол Улсын Засгийн газрыг төлөөлөн харьцаж, энэ асуудлаар үндэсний хэмжээнд болон олон улсын түвшинд зохион байгуулагдах төрөл бүрийн арга хэмжээг умладуулан зохицуулж байх.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

П. ЖАСРАЙ

Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн сайд

Э. ГОМБОЖАВ

Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 1994 оны
25 дугаар захирамжийн хавсралт

**НИЙГМИЙН ХӨГЖЛИЙН АСУУДЛААР БОЛОХ ДЭЛХИЙН
ДЭЭД ХЭМЖЭЭНИЙ УУЛЗАЛТАД БЭЛТГЭХ ҮНДЭСНИЙ
ХОРООНЫ БҮРЭЛДЭХҮҮН**

Үндэсний хорооны дарга	— Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн сайд;
Орлогч дарга	— Үндэсний хөгжлийн газрын дэд дарга;
Нарийн бичгийн дарга	— Хүн амын бодлого, хөдөлмөрийн замын дэд сайд;
Гишүүд:	— Эрүүл мэндийн дэд сайд;
— Шинжлэх ухаан, боловсролын дэд сайд;
— Гэдвэд харилцааны дэд сайд;
— Хууль зүйн дэд сайд;
— Сангийн дэд сайд;
— Хүнс, хөдөө аж ахуйн дэд сайд;
— Худалдаа, үйлдвэрийн дэд сайд;
— Статистикийн газрын дарга;
— Нийслэлийн Засаг дарга;
— Мэдээллийн "МОНЦАМЭ" агентлагийн ерөнхий захирал;
— "Ардын эрх" сонин орлогч эхлэгч;
— Шинжлэх ухааны академийн ерөнхийлөгч;
— Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтын захирал.

МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭНИЙ ХАМГААЛАЛТЫН ХУУЛИЙН ТУХАЙ

Дэлхий дахин орчин үеийн улс төрийн уурамьсгал, зах зээлийн эдийн засгийн харилцааны жам ёс нь манай улсын иргэний хамгаалалтын үзэл баримтлалд зарчмын томоохон өөрчлөлтүүд гаргав. Тийм ч учраас 1970 онд гарсан "БНМАУ-ын Иргэний хамгаалалтын хууль"-ийг шинэчлэх шаардлага зүй ёсоор тавигдсан юм. Үй өдгөөр хөнгөх зэвсэг, юуны өмнө цөмийн зэвсгийн аюулаас хүн амыг урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах зорилгоор буй болсон Иргэний хамгаалалтын агуулга, мөн чанар, үүрэгт үлэмж өөрчлөлт гарав. Дэлхийн олон орны туршлагаас үзэхэд цөмийн дэлбэрэлтийн үед бий болох зүйрлэшгүй хүчтэй салхи шуурга /цохих долгион/-ны урсгал, гал түймэр, цацрах идэвхжил, бусад хөнгөлтэй тэмцэхээр сайтар бэлтгэгдсэн бүтэц, бүрэлдэхүүн, хүч хэрэгсэл нь тайван цагт салхи шуурга, түймэр, гатар хөдлөлт, хурц халдварт өвчин үйлдвэрлэлийн осол, сүйрэл зэрэг гай зовлонгоос хүн амыг хамгаалах яврах ажил явуулах ихээхэн үр ашигтай хүчин болохоо харуулж байна. Мексик, Арми Гүржид болон Хятад, Америкт болсон газар хөдлөлт, дэлхийн нэг бүрийн өнцөг буланд болсон далайн хар салхи, Чернобылийн атомын цахилгаан станцны сүйрлийн үед учирсан гамшиг, зовлонгоос хүн амыг явран хамгаалах, нэрвэгдэгсдэд туслахад чухамдаа тухайн улс орнуудын Иргэний хамгаалалтын байгууллага, хүч хэрэгсэл болон зэвсэгт хүчин нь шийдвэрлэх үүрэг гүйцэтгэснийг өнөөдөр дэлхий дахинаараа мэдэх болжээ. Монгол оронд тохиолдсон их эвд, үер, түймэрт манай арми, иргэний хамгаалалтынхны гүйцэтгэсэн үүрэг, ач тусыг хэн ч үгүйсгэхгүй. Иймээс дэлхийн олон улс орны Иргэний хамгаалалтын хууль тогтоомжид хүний амь нас өдгөөр үрэгдэх, эрүүд мэнд нь хохироход хүргэдэг байгалийн гамшиг, үйлдвэрлэлийн осол, хурц халдварт өвчний тархалтаас урьдчилан сэргийлэх, ийн төрлийн аюулыг хөнгөлөөс яврах, хамгаалах, арга хэмжээг иргэний хамгаалалтын салшгүй бүрэлдэхүүн хэсэг хэмээн үздэг байна.

Иргэний хамгаалалтын тухай Монгол Улсын шинэ хуулийг боловсруулахдаа дээрхи чиглэл, хандлагыг баримтлав. Энэхүү хууль нь 6 бүлэг, 24 зүйлтэй юм.

Хуулийн гол ач холбогдол нь улс орныг батлан хамгаалах арга хэмжээний бүрэлдүүн хэсэг болсон Иргэний хамгаалалтын агуулга, зохион байгуулалт, түүний удирдлагын бүтэц, иргэний хамгаалалтын талвар төрийн болон бусад байгууллага, албан тушаалтан, аж ахуйн нэгж, иргэдийн хүлээх үүрэг, хариуцлагыг хуульчлан тогтоож өгсөнд оршино.

Иргэний хамгаалалтын үйл ажиллагааны зарчим /6-р зүйл/, бэлэн байдлыг зэрэглэл /7/, зарлан мэдээнэл /8/, хүч хэрэгсэл /12/, иргэний хамгаалалтын сургалт /тавдугаар бүлэг/, санхүүжилт /зургадугаар бүлэг/-ийн талвархи тодорхой заалтууд нь иргэний хамгаалалтын арга хэмжээг зах зээлийн харилцааны нөхцөлд зохицуулах зохион байгуулахад чухал ач холбогдолтой болсныг тэмдэглэх хэрэгтэй.

Иргэний хамгаалалт нь нутаг дэвсгэрийн болон үйлдвэрлэлийн зарчмаар хүн амын нягтрал, байршил, байгаль, цаг уурын нөхцөл, үйлдвэрлэлийн технологийн онцлогийг харгалзан өмчийн хэлбэрээс үл хамааран зохион байгуулагдахаар хуулинд туссан бөгөөд төвлөрсөн удирдлага, нэгдмэл захирамж, зарчмын дагуу хэрэгжих болно.

Иргэний хамгаалалтын арга хэмжээг улс орны хэмжээнд Засгийн газар, нутаг дэвсгэр, засаг захиргааны нэгжид аймаг, сумын засаг дарга нар удирдан чиглүүлж байхаар тогтоов /10 дугаар зүйл/

Гишүүдийн олонхийн саналаар Ерөнхий сайд нь Улсын иргэний хамгаалалтын дарга байж иргэний хамгаалалтын талаар төрийн бодлогын үндсийг боловсруулах, шаардлагатай нөхцөлд хүч хэрэгсэлийг дайчлан гаргуулах, Иргэний хамгаалалтын хууль тогтоомжийн биелэлтэд таних хяналтыг гүйцэтгэх үүрэг бүхий улсын байцаагчдыг томилон ажиллуулах зэрэг энэ хууль, хууль тогтоомжийн бусад актаар олгосон бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэхээр болов. Ерөнхий сайд улсын иргэний хамгаалалтын даргын хувьд өөрийн бүрэн эрхээ Засгийн газрын улсыг батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн гишүүн, иргэний хамгаалалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын дарга нараар дамжуулан хэрэгжүүлэх нь ойлгомжтой биз ээ. Эдгээрийн болон иргэний хамгаалалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын бүрэн эрх, чиг үүргийг хуулинд тодорхойлон зааж өглөө /13-16-р зүйлийг үз/

Засаг дарга нар нь нутаг дэвсгэр, засаг захиргааны тухайн нэгжийнхээ иргэний хамгаалалтын дарга байх юм.

Хуулийн талаар тухайлан тодруулж ярих нэг асуудал бол Иргэний хамгаалалтадаж ахуйн нэгж байгууллага, иргэдийн үүргийг тодорхойлсон /18,19/ явдал юм. Хуулинд зааснаар аж ахуйн нэгж байгууллага нь иргэний хамгаалалтын арга хэмжээг зохион байгуулах анхан шатны нэгж бөгөөд өөрийн байгууллагын хэмжээнд хөнгөөх хэрэгсэл, гамшиг, ослын аюулаас урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, аврах ажил явуулах тодорхой төлөвлөгөөтэй, түүнийгээ жил бүр тодотгодог, аврах ажил явуулах зохиц бэлтгэлийг хангаж иргэний хамгаалалтын төвлөрсөн арга хэмжээнд холбогдох хүч, материал хэрэгсэл гаргах, албан тушаалтан, ажилтнаа оролцуулах, тэдгээрийг сургаж бэлтгэх, төрийн хууль тогтоомж, тэдгээртэй нийцүүлэн эрх бүхий байгууллага, албан тушвалтын гаргасан шийдвэрийг хэрэгжүүлэх үүрэг хүлээх боллоо.

Монгол Улсын иргэдэд иргэний хамгаалалтын арга хэмжээний хүрээнд аврах ажил явуулах, өөрийгөө хамгаалах арга, ажиллагаанд сурч, бэлтгэгдсэн байх, хөнөөлийн аюулд нэрвэгдэгсдэд туслах, өртөгдсөн эд хөрөнгийг хамгаалах, аюул хөнөөлийн үед нийтээр дагаж мөрдүүлэхээр тогтоосон журмыг сахин биелүүлэх үүргийг ногдуулав.

Хэлэлцүүлгийн яцад Улсын Их Хурлын гишүүд зарчмын чухал ач холбогдолтой олон санал дэвшүүлснийг чуулганаар нухацтай хэлэлцэж хуулинд тусгасан юм.

Гай зовлон, гамшиг нь "хэлж ирдэггүй хийсч ирдэг" гэсэн мэргэн үг буй. Хар санаат дайсан халдан довтлох, хариуцлагагүй салан задгайн уршиг хийгээд байгалийн гай гамшиг юмуу, үндэсний

аюулгүй байдал, тусгаар тогтнол, хүн ардын амь нас, эрүүл мэндэд учрах аюулбүхнийг урьдчилан харах, сэргийлж хамгаалахад байнга бэлэн байх нь эрхэм чухал билээ. Энэхүү аюул, гамшигтай тэмцэхэд улс орон, иргэд маань зохих ёсоор бэлтгэгдсэн, албан тушаалтан, байгууллага, хүн бүр үүрэг хүлээсэн, хариуцлаган ухамсарласан байх шаардлагатайг хэлэхэд илүүдэхгүй биз ээ.

Иймд иргэний хамгаалалтын тухай төрийн хуулийг сурталчлах, судалж ойлгож мэдсэн байх нь төр, орон нийт, аж ахуйн болон бусад байгууллага, иргэдийн нэн чухал үүрэг болж байна.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН

Н. ЖАЛБАЖАВ,
Т. ГАНДИ

ШҮҮХИЙН ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АЛБАНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН АГУУЛГА, ОНЦЛОГ

"Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны тухай хууль"-ийг Улсын Их Хурлаас батлан гаргаснаар шүүн таслах ажлын төгсгөлийн бие давсан шат болох шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны үйл ажиллагааны хууль зүйн үндэс бүрэлдэв. Нийгэм, ард иргэдэд учирсан эд хөрөнгийн болон бусад хохирлыг бодитой нөхөн арилгах хариуцлагатай үүргийг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн алба гардан гүйцэтгэдэг бөгөөд энэ үйл ажиллагааг хууль тогтоомжийн дагуу төрийн албадлагын аргаар хэрэгжүүлж байна.

Шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны тухай хуулийг авч үзэхийн урьд уг алба чухам ямар үүрэг гүйцэтгэдэг, ажлын ачаалал хэмжээг товч боловч авч үзэх нь уг хууль, түүнийг гаргах болсон учир шалтгааныг бодитой олгоход тус дөхөм үзүүлэх нь дамжиггүй.

Одоо манай улсад шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн ажлыг 175 хүн хариуцан гүйцэтгэдэг. Тэдний 110 нь шүүх хурлын нарийн бичгийн даргын үүргийг давхар хийж байна. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн ажиллагаагаар 1993 онд улсын хэмжээгээр 23,3 мян. гүйцэтгэх хуудас бүхий 1 млрд 7,9 сая төгрөгийн төлбөр, тэтгэлэгт ажиллагаа хийж үүнийхээ 757,7 сая төгрөг буюу 75,2 хувийг нь бодитой биелүүджээ. Энэ нь урьд ойтой харьцуулбал нийт хүлээн авсан төлбөр, тэтгэлэгийн хэмжээ 5,2 дахин нэмэгджээ гэсэн үг юм.

Хүүхдийн тэтгэлэгийн хувьд 1993 онд 10,8 мянган хүнээс 42,8 сая төгрөг гаргуулж олгожээ. Гүйцэтгэж буй ажлын хэмжээг авч үзвэл шийдвэр гүйцэтгэгч нэг хүн жилд дунджаар 7,5 сая төгрөгийн шийдвэр гүйцэтгэлийн ажил биелүүлж байгаа нь урьд оноос жил бүр 5-6 сая төгрөгөөр буюу 5 дахин өсч байна. Цаашид ч ажлын хэмжээ зүрээ улам нэмэгдэх төлөлтэй байна. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн дансаар жилд 50 гаруй сая төгрөгийн гүйлгээ дамжин төлбөр авагч болон дохионогчид олгодог ба гадаадын 10 орны иргэдэд 86 мянга орчим төгрөгийн төлбөр, тэтгэлэг гаргуулж байна.

Энэ мэтээр шийдвэр гүйцэтгэлийн алба, түүний ажилтнуудын эрхлэн гүйцэтгэж буй ажил тодорхой байтал уг албаны тогтолцоо, эрх зүйн үндэс, ажилтнуудын бүрэн эрх тодорхойгүй байгаа нь хуулийн зохицуулалтыг зүй ёсоор шаардаж байлаа. Шүүхийн шийдвэрийг биелүүлдэг албаны удирдлага, зохион байгуулалт, тогтолцоо, бүтэц болон бүрэлдэхүүнийг тодорхой хэмжээгээр зохицуулж байсан Шүүхийн байгууламжийн хууль хүчингүй болсноор энэ талмы хуулийн зохицуулалт үгүйлэгдэж байна.

Шүүхийн шийдвэргүйцэтгэлийн үйл ажиллагаа нь алхам тутамдаа хүний эрхийг хонддог, албадлагын журмаар хэрэг жиж байдаг учир энэ ажлыг хуульгүйгээр явуулах боломжгүй бөгөөд зохих хуулийг нэн яаралтай гаргахыг амьдрал, бодит байдал шаардаж байлаа.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны тухай хууль нь 4 бүлэг, 16 зүйлтэй юм. Шийдвэр гүйцэтгэлийн алба нь Шүүхийн Тамгын газрын Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн хянан байцаах хэлтэс, аймэг, нийслэлийн болон дагнасан шүүхийн тамгын хэлтсийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн тасгаас бүрдэнэ. Харин ажлын шаардлагыг харгалзан сумын буюу сум дундын, дүүргийн шүүхэд шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн шийдвэрээр шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн хэсэг байгуулан ажиллуулж болохоор хуульчлан заавлаа.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн хэлтэс, тасаг, хэсэг нь тухайн шүүхийн тамгын газар, хэлтсийн даргын өдөр тутмын удирдлагад ажиллах бөгөөд Шүүхийн тамгын газар нь шийдвэр гүйцэтгэлийн албыг удирдахдаа зохион байгуулалтын болон арга зүйн нэгдмэл удирдлагавар хангах, тасаг, хэсгийн ажлыг зохицуулан зохион байгуулах, хянан шалгах, улсын ерөнхий гүйцэтгэгчийн шийдвэрийг хянаж өөрчлөх буюу хүчингүй болгох, шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны боловсон хүчийг бэлтгэн сургах, давтан сургах, тус албаны санхүүгийн болон бусад хангалтыг эрхлэх зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлэх болно.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны ажилтан нь шүүхийн тэргүүн гүйцэтгэгч, шүүхийн дэд гүйцэтгэгч, шүүхийн гудваар гүйцэтгэгч, шүүхийн дөтгөөр гүйцэтгэгчийн зэрэг, дэвтэй бийхаар завсан нь энэ хуулийн нэг онцлог юм. Зэрэг дэвийг Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд олгож, зэрэг дэвийн нэмэгдэл олгох журмыг Сангийн намтай зөвшилцөн Шүүхийн ерөнхий зөвлөлд баталж байх болно.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны ажилтан бүрэн эрх, үйл ажиллагааны баталгааг хуулийн 11 бүлэгт нэлээд дэлгэрэнгүй зааж өгдөг. Тухайлбал шийдвэр гүйцэтгэгч нь шийдвэрийг сайн дураар гүйцэтгэхийг шаардах, шийдвэр, шүүхийн мэдэгдлийг биелүүлсэн эсэхийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын захиргаа, санхүүд шалгах, харилцагч төлбөрийг сайн дураар төлөхөөс зайлсхийсэн, орлого, эд хөрөнгөө нуусан тохиолдолд Иргэний хэргийг шүүхэд хянаж шийдвэрлэх тухай хуульд завсан журмыг дагуу аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэний орон байранд нэвтрэн орж үзлэг, нэгжлэг хийх, эд хөрөнгө битүүмжлэх, барьцаалзах, хураах, нуугдмал хөрөнгө илрүүлэх, хураагдсан эд хөрөнгийг худалдан борлуулах, албан үүргээ хэрэгжүүлэхтэй нь холбогдуулаж хүч хэрэглэх буюу хэрэглэхээр завдаж эсэргүүцэл үзүүлсэн этгээдэд зохих журмын

дагуу бие хамгаалах хэрэгсэл хэрэглэх, хяналт шалгалтын явцад илэрсэн зөрчил, дутагдлыг арилгуулах, эрүүгийн хэрэг, захиргааны зөрчлийн шинж бүхий баримт илэрвэл холбогдох байгууллагад мэдэгдэх, гүйцэтгэх хуудас болон түүнтэй адилтгах баримт бичиггүйгээр төлбөр, тэтгэлэг гаргуулж байх болон хуульд заасан бусад бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэх болно.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн ажиллагаа бол ихээхэн хүнд хүчиражил юм. Шийдвэрийг биелүүлэхэд байнгын бэрхшээл учирч байдаг бөгөөд санаатайгаар саад учруулах, төлбөр хохирол, тэтгэлэг төлөх ёстой этгээд, хэрэгтнүүдийн зүгээс байнгын эсэргүүцэлтэй тулгарч байдаг нь нууц биш. Нөгөө талаар бие сэтгэлийн хүнд дарамтанд ажилладаг атал тэдний ажиллах нөхцөл, хөдөлмөрийн эрх ашгийг хамгаалах болон нийгмийн ямар нэгэн баталгаа байхгүй эдүгээг хүрчээ.

Төрийн нэрийн өмнөөс нэгэнт л тогтоол, шийдвэр гарсан л бол занал биелэгдэж байх учиртай. Тэгээд уг тогтоол, шийдвэрийг биелүүлэх шийдвэр гүйцэтгэлийн ажилтанд үйл ажиллагааных нь баталгааг зохих ёсоор тогтоосон байх ёстой.

Чухамхүү энэ үүднээс "Шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны тухай хууль"-д шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны ажилтны үйл ажиллагааны эрх зүйн болон нийгмийн баталгаа гэсэн тусгай зүйл тусгаж орлоо. Энэ зүйлд шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны ажилтны хууль ёсны шаардлагыг аж ахуйн нэгж байгууллага, албан тушаалтан, иргэд заавал биелүүлэх, биелүүлээгүй иргэн, албан тушаалтанд хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэх, шийдвэр гүйцэтгэгч нь ялгах гэмдэг, албаны дүрэмт хувцас, бие хамгаалах хэрэгсэл хэрэглэх, шийдвэр гүйцэтгэлийн ажилтан, албан үүргээ гүйцэтгэхтэй холбогдуулан эрүүл мэндэд нь хохирол учруулсны улмаас хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсан, тахир дутуу болсон тохиолдолд тэтгэвэр, тэтгэмж, албан тушаалын үндсэн цалингийн зөрүүг олгох, шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны ажилтны амь насыг албан үүргээ гүйцэтгэхтэй холбогдуулан хөнөөсөн тохиолдолд түүний ар гэрт нь хохирогчийн 3 жилийн үндсэн цалинтай тэнцэх хэмжээний нэг удаагийн буцалтгүй тусламж олгох, ахлах гүйцэтгэгч, гүйцэтгэгч нарт ажлын үр дүнгийн шагналыг улирал тутам олгох, шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны ажилтны үйл ажиллагааг явуулах нөхцөлийг бүрдүүлэхэд төрийн захиргааны төв, орон нутгийн болон аж ахуйн нэгж, байгууллага, тэдгээрийн албан тушаалтанд бүх талын дэмжлэг үзүүлэх, шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны ажилтан албан үүргээ гүйцэтгэж байх үедээ ийтийн тээврийн хэрэгслээр зөрчсөн зардлыг Шүүхийн тамгын газраас тогтоосон журмын дагуу нөхөн олгох зэрэг зарчмын чухал заалтууд оржээ.

Энэ хууль гарч байгаатай холбогдуулан захиргааны хариуцлагын тухай хуульд нэмэлт оруулж, шийдвэр гүйцэтгэлийн албанд дуудагдсан этгээд хүрэлцэн ирэхээс зориуд зайлсхийсэн, хүрэлцэн ирэхэд нь саад учруулсан, шийдвэр гүйцэтгэчийн албан үүргээ гүйцэтгэхэд нь санаатайгаар саад учруулсан, эсэргүүцсэн, албан үүрэгтэй нь холбогдуулан доромжилсон, гүтгэсэн заналхийлсэн, хүч хэрэглэсэн нь эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол, мөн шүүхийн шийдвэр биелүүлэхээс санаатайгаар

зайдсхийсэн, хуурамч гэрээ хийж эд хөрөнгөө бусдад шилжүүлсэн, нуусан битүүмжилсэн эд хөрөнгийг санаатайгаар үрэгдүүлсэн, төлбөр төлөгчийн цалин орлогоос суутгал хийгээгүй, дутуу суутгасан, суутгасан мөнгийг хуульд завсан хугацаанд олгоогүй буюу шилжүүдээгүй, төлбөр, тэтгэлэг төлөгчийг ажлаас халагдсаныг мэдэгдээгүй буруутай иргэн, албан тушаалтанд захиргааны хариуцлага хүлээлгэж байхаар шийдвэрлэлээ.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн албаны тухай хууль нь 1994 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН

Ц.ШАРАВДОРЖ

СЭТГҮҮЛИЙН ЗӨВЛӨЛ:

Ерөнхий эрхлэгч Н. Ринчиндорж
Нарийн бичгийн дарга Сан. Жаргалсайхан
Гишүүд Т. Баасансүрэн
Ч. Баяу

Техник редактор Т. Сарантуяа
Уншиж хянасан Сан. Жаргалсайхан
Б. Янжинпалам

Үйлдвэрт шилжүүлсэн 1994 ны 7-р сарын 5-нд.
Өрвөтэнд 1994 оны 7-р сарын 6-нд. Хэвлэлтэнд
1994 оны 7-р сарын 28-нд. Хэвлэлийн хуудас 5,0.
Хэвлэсэн тоо 3685 ширхэг.

Засгийн газрын хэвлэх үйлдвэр